

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGÚŪⁿ

APOSTÓL MARCOS

**Yeⁿe chi ngaⁿa Juan chi
ngeedínuūⁿniⁿ**

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 'Túúcā chí ngaⁿa nduudu ngai
yeⁿe Jesucristo chí Daiya
Dendyuūs.

²'Iiⁿyāⁿ profeta Isaías miiⁿ chí
ngaⁿa nduudu yeⁿé Ndyuūs ndíí
cuááⁿ vmnaaⁿ dingúúⁿ yā tan'dúúca
chí caⁿa Ndyuūs, 'tíicā:

'Úú dicho'ó 'aama 'iiⁿyāⁿ chí
caaⁿ máⁿ yā nduudu yeⁿé
nanááⁿ ndís'tií.

³'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní caⁿa yā ndúúdu
ngai na yáⁿāa cuūⁿmáⁿ naachi
nguée ch'etinéé 'iiⁿyāⁿ. Ní
caⁿa yā: Cuundiyaáⁿ nī yúúní
yeⁿe Señor Ndyuūs caati
cuchii yā. Nan'guáaⁿ nī yúúní
cuaacu caavá yā Dideévé nī
staava yeⁿé nī ní cuuvi 'cuaáⁿ
nī 'iiⁿyāⁿ miiⁿ taachi ndaa yā.

⁴'Tíicā Juan miiⁿ ní cheedínuūⁿniⁿ
sa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ na yáⁿāa cuūⁿmáⁿ
naachi nguée ch'etinéé 'iiⁿyāⁿ.
Ní caⁿa cuáácú sá chí 'iiⁿyāⁿ
ndaacadáámí yā yeⁿé nuuⁿndi
yeⁿé yā ní cuēdínúūⁿniⁿ sa 'iiⁿyāⁿ
chí n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿe
sa, naati Ndyuūs nadich'ecú yā

nuuⁿndi yeⁿé yā. ⁵Ní n'deee 'iiⁿyāⁿ
yeⁿe yáⁿāa Judea ndúúcū 'iiⁿyāⁿ
yeⁿe yáāⁿ Jerusalén can'dáa yā
chí 'caandiveéⁿ yā chí ngaⁿa Juan
miiⁿ. Ní taachi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ caⁿa yā
nuuⁿndi yeⁿé yā nanááⁿ Ndyuūs
níicú Juan miiⁿ ní cheedínuūⁿniⁿ sa
'iiⁿyāⁿ miiⁿ na yíicú Jordán.

⁶Catecai Juan miiⁿ ní nín'dai
ndúúcū yuūdū yeⁿe 'iiti camello.
Ní cinturón yeⁿé sa ní dííⁿmáⁿ 'iiti.
Ní chí che'ē sa ní 'iiti langostas
ndúúcū n'di'í yeⁿé 'iiti 'yáaiⁿ chí
véé cuēti. ⁷Juan miiⁿ ngaⁿa sa
nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. Ní
caⁿa sa: Cuayiivi yeⁿe 'úú cuchii
'áámá 'iiⁿyāⁿ chí ch'etē taavi cá
poder yeⁿé yā nguée ti 'úú. 'Úú ní
nguée neené n'dai 'úú chí cuuví dííⁿ
n'daatií yííⁿmáⁿ yeⁿé ndaacuú yeⁿe
yā. ⁸'Úú ní ngeedínuūⁿniⁿ ndís'tií
ndúúcū nuūⁿniⁿ naati 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní
cuēdinuūⁿniⁿ yā ndúúcū Espirito
N'dai yeⁿé Ndyuūs.

Juan miiⁿ cheedínuūⁿniⁿ sa Jesús

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹Nguuvi s'eeⁿ Jesús miiⁿ chiicá yā
yeⁿe yáāⁿ Nazaret yeⁿe yáⁿāa Galilea
ní ndaa yā na yíicú Jordán. Ní Juan
miiⁿ ní cheedínuūⁿniⁿ sa Jesús miiⁿ na

yíicú Jordán. ¹⁰Taachi Jesús can'daa yā na nuū'nī' miī'n, cuin'diichí nī. N'diichí yā chí nanguaā' nanguuvi ní Espíritu N'dai ye'ē Ndyuūs ní cuch'ée' vmnaa' ye'ē yā tan'dúucā 'áamá paloma 'tíicā. ¹¹Ch'iindivee' Jesús 'áamá nduudu chí chiicā ye'ē nánguuví chí ca'á: Díí Daiyá chí ne'e taaví ní yeenú taaví cáávā dii.

Yáá'n'guuinūu' ne'e sa n'diichinee' sa Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹²Cuayiivi miī'n ní Espíritu N'dai ye'ē Ndyuūs candēē Jesús na 'áamá yá'āa cuū'má' naachi nguée' ch'ēetinéé 'iī'yā'. ¹³Jesús miī'n ní canée yā miī'n 'uuví ngeecu nguuví naachi véé 'iiti chí taa'. Ní yáá'n'guuinūu' miī'n ní n'diichinee' sa Jesús chí díí' yā nuu'ndi naati nguée' dinuu'ndí yā. Níicú ángeles ndaá yā ní díí' yā cuidado Jesús miī'.

Jesús tuc'á yā ntii'nyu' ye'ē yā na yá'āa Galilea

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴Cuayiivi taachi s'nuú' yā Juan chí cheedinuū'nī' 'iī'yā' vácū, Jesús miī' ndāa yā na yá'āa Galilea, ní ca'á yā nduudu cuaacu chí ngai ye'e naachi Ndyuūs nga'á ntii'nyu' yā. ¹⁵Jesús miī' ní ca'á yā: 'Āā snuū ca'a tiempo naachí nga'á ntii'nyu' Ndyuūs ní 'āā ndaá nī'nuú'. Nandaacadaamí nī ye'ē nuu'ndi ye'ē nī ní cu'teenú nī nduudu cuaacu chí ngai chí ye'e Cristo.

Jesús yaa'ví yā cuūú' sa'ā chí itungáá' 'yaācā

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶Jesús miī' ní cachiicá yā cuaa' 'diituú nuū'nī'yá'ā chí nguuví

Galilea, taachí n'diichí yā Simón ndúucū 'dínū sa Andrés. Sá'ā s'ee' ní sa'ā chí itungáá' 'yaācā, ní ngī sa yaānā ye'ē sa cheeti nuū'nī'yá'ā ti sa'ā s'ee' itungáa' sa 'yaācā na nuū'nī'yá'ā. ¹⁷Ní Jesús nga'á yā ngii yā sa'ā s'ee': Cuchí nī, ca'á nī nduucú ní 'úú ní díí' chí in'nuú' nī 'iī'yā' chí cuuvi ca'á yā nduucú. Ní tan'dúucā chí ndís'tii tungaá' nī 'yaācā ye'e nuū'nī'yá'ā 'tíicā nga'á nī ndúucū 'iī'yā' chí ca'á yā nduucú.

¹⁸Hora míí' nūu' sa'á s'uū' s'nee' sa yaānā ye'ē sa ní cue'e sa ndúucū Jesús.

¹⁹Tuu'mi Jesús miī' ní cue'ē yā 'tē 'tēé ní ndaacá yā sa'á chí nguuví Jacobo ndúucū Juan chí 'diinū sa. Sa'ā s'ee' ní daiya Zebedeo ní snee sa na 'aama barco ní n'diyaata sá yaānā ye'ē sa.

²⁰Jesús 'caí yā sa'ā s'ee'. Sa'ā s'ee' ní nan'dāa sa na barco naachi snée sa ndúucū chiida sa n'diyaata sá yaānā ye'ē sa. Ní s'nee' sa chiida sa Zebedeo ndúucū mozos ye'e yā ní cue'e sa ndúucū Jesús.

'Áamá sa'ā chí vee espíritu ye'e yáá'n'guuinūu'

(Lc. 4.31-37)

²¹Jesús miī' ní ndaá yā na yáá' Capernaum ndúucū sa'ā s'ee'. Ní ca'áamá ca'áamá sábadu, nguuví chí ntaaví'tuunú' 'iī'yā' s'ee', Jesús cue'ē yā na yaacū sinagoga ní chí'cuee' yā 'iī'yā'. ²²Iī'yā' s'ee' nge'ē yiinu yā ye'e chí Jesús nga'á yā; tí ngí'cuee' yā tan'dúucā 'iī'yā' chí nga'á ntii'nyú' yā, nguée' tan'dúucā 'áamá maestro ye'ē ley. ²³Ní cheeti yaacū sinagoga míí'

canéé 'áámá saⁿā chi véé espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūuⁿ ndúúcu sa. Ní espíritu miiⁿ 'ngai yeⁿe sā: ²⁴N'dií Jesús yeⁿe yááⁿ Nazaret, cu'néeⁿ nī nús'uu. ¿DÉ'ē canéé yeⁿe 'ē nū nduucú nī? ¿Áá ndáa nī chi di'cuiinú nī nús'uu? 'Úú ní n'diichí du'ú n'dií. N'dií ní 'iiⁿ'yāⁿ chí n'dai chi daiya Dendyuūs n'dií.

²⁵Jesús miiⁿ ní yaa'vi néeⁿ yā espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūuⁿ, ní caⁿ'a yā: Dii espíritu n'gáádí dí cheendi di, níicú nan'dáa di yeⁿe saⁿ'á tīi.

²⁶Tuu'mi ní espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūuⁿ diiⁿ chí chitá'āa 'áámá ataque sáⁿ'a cūū. Ní 'cai yiicú espíritu miiⁿ, ní nan'daā espíritu miiⁿ ná cuerpo yeⁿe sáⁿ'a cūū. ²⁷Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ cheⁿe yiinu yā yeⁿe chuū ní tiingūūneeⁿ yā nguaaⁿ maaⁿ yā ndúúcu vī'i: ¿DÉ'ē chuū? ¿DÉ'ē chí ngai chí ngi'cueeⁿ 'íiⁿ'yāⁿ 'cúū? 'Íiⁿ'yāⁿ 'cúū ní véé poder ca yeⁿe yā ní ngíi ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿe espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūuⁿ ní n'giindivééⁿ espíritus yeⁿe yā.

²⁸Maā'nch'etē nūūⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ n'giindiveéⁿ yā yeⁿe chí diiⁿ Jesús miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe núúⁿ máⁿ ná yāⁿāa yeⁿe yáⁿāa Galilea.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿe indáⁿā
Simón Pedro

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹Taachí n'daā Jesús na yaacū sinagoga Jesús miiⁿ ní cueⁿe yā ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan ná vaacu Simón ndúúcu Andrés. ³⁰N'daataá chí indáⁿā Simón miiⁿ ní ngíita yā. Ndéē 'íiⁿ'nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní candiití yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ na vaacu yā caⁿ'a yā chi yā Jesús

miiⁿ chí n'daataá miiⁿ ní ngíita yā.

³¹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní ndaa yā nanááⁿ n'daataá míⁿ ní sta'á yā ta'ā tá ní nadicuéeⁿ yā táⁿā. Níicú chivii 'iiⁿ'nūuⁿ miiⁿ hora miiⁿ taachi nadicuéeⁿ yā n'daataa miiⁿ, ní tucáa tá diíⁿ tá mandados yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi che'e yā.

Jesús miiⁿ ní diiⁿ yā chi nééné 'yaaⁿ
'iiⁿ'yāⁿ nduūvā yeⁿe yā

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³²Cuayiivi taachí 'āā chiya 'yáⁿā ní 'āā 'da'a miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ndúúcu nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí ngíita yā ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí véé espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūuⁿ ndúúcu yā. ³³Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yááⁿ miiⁿ ní ndaa yā na cheendi va'āi naachi canéé Jesús miiⁿ. ³⁴Ní Jesús miiⁿ ní diíⁿ yā chí nanduuva yeⁿe 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ chí véé n'deeé nááⁿ n'dai ca'ai yeⁿe yā. Ní divíi yā n'deeé n'dái espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūuⁿ yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Nguéé 'cuúⁿ yā chí espíritus s'uuⁿ caāⁿ'maⁿ, caati espíritus s'uuⁿ ní deenu du'ū chí Jesús miiⁿ.

Jesús ngaⁿ'a yā nduudu cuaacú yeⁿe
Dendyuūs na yáⁿāa Galilea

(Lc. 4.42-44)

³⁵Táámá nguētiyaaⁿ 'da'ā ca, Jesús miiⁿ ní ncuéeⁿ yā ní can'dáa yā na yááⁿ Jerusalén miiⁿ ní cueⁿe yā 'áámá lado yeⁿe yááⁿ miiⁿ naachi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ ní miiⁿ caaⁿ'maⁿ'ngua'á yā. ³⁶Simón miiⁿ ndúúcu tanáⁿā compañeros yeⁿe sa cheⁿe yā n'núúⁿ yā Jesús. ³⁷Taachí ndaaca yā Jesús miiⁿ, tuu'mi ní caⁿ'a yā chi yā Jesús: N'dií Jesús, nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ in'núúⁿ yā n'dií.

³⁸ Jesús miⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Caⁿ'ā yú tanáⁿ'ā yāāⁿ chí snéé na niⁿ'nuúⁿ, ní 'tiicá ntúūⁿ caaⁿ'maⁿ yú nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs miⁿ ti cáávā chuu chí cuchií.

³⁹ Jesús miⁿ ní cachiicá yā núúⁿ'máⁿ yāāⁿ cuaaⁿ na yáⁿ'āa Galilea. Ní ngaⁿ'a yā nduudu cuaacú yeⁿ'é Ndyuūs miⁿ na yáacū sinagogas yeⁿ'e yāāⁿ s'eeⁿ. Ní divíi yā espíritus yeⁿ'e yaaⁿ'n'giinūuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús diíⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā ndúúcu ca'ai lepra

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ 'Áámá saⁿ'ā chí canéé ca'ai chí ín'duuti yuutē yeⁿ'ē sa ndaa sa nanááⁿ Jesús, ti neⁿ'e sa caaca sa 'áámá favor yeⁿ'é yā. Ní chíintii'ya sa ní caⁿ'a sa: N'dii Jesús, ndúúti chí n'dii neⁿ'e nī, diíⁿ nī chí nduūvā yeⁿ'é.

⁴¹ Jesús ní nduuvi ya'āi 'íinu yā saⁿ'ā miⁿ, ní tuu'ví yā saⁿ'ā ndúúcu ta'a yā ní caⁿ'a yā: Táácā nguēē. 'Úú neⁿ'é. Dii saⁿ'ā, 'āā nduuvá yeⁿ'ē di.

⁴² Taachí caⁿ'a Jesús 'tuucā, chivii ca'ai chí ín'duuti yuute yeⁿ'ē sa ní nduūvā yeⁿ'ē sa, ní dēeve sa.

⁴³ Tuu'mi ní Jesús miⁿ ní yaa'vi yā saⁿ'ā miⁿ chí cunaⁿ'a sa na vaacu sa, naatí néé ca'á yā cuidado saⁿ'a miⁿ ní yaa'ví yā saⁿ'a miⁿ: ⁴⁴ Díí, cun'díichí dí, nguēé cuuvi di mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí nanduūvā yeⁿ'e di. Cueⁿ'e di ní 'cuuⁿ'miⁿ di maaⁿ cuerpo yeⁿ'e di nanááⁿ chiiduú chí nduūvā yeⁿ'ē di. Ní ca'a di ofrenda tan'dúúcu chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés miⁿ cáávā chí nduūvā yeⁿ'ē di ní cáávā chí dēeve cuerpo yeⁿ'ē di.

'Tíicá nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ snaaⁿ yā chí 'āā nduuvá yeⁿ'ē di.

⁴⁵ Tuu'mi ní saⁿ'ā miⁿ ní cunaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chíi sa n'dee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcu chí chíi ndúúcu sa. Ní cáávā chí diiⁿ sa 'túúcu, Jesús miⁿ ní 'āā ntéé cheⁿ'e nguūvi yā mar 'áámá yāāⁿ, ti 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ snaaⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní Jesús cueⁿ'é yā yeⁿ'e yāāⁿ miⁿ, ní cachiicá yā 'áámá lado yeⁿ'e yāāⁿ s'eeⁿ naachi nguēé ch'etinéé 'iiⁿ'yāⁿ; naati 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē yāāⁿ ní n'dáa yā chí n'diichi yā Jesús miⁿ.

Jesús diiⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā chí nguēé ngii inuⁿ'u sa

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

2 Cho'ōo nguuvi s'uuⁿ, Jesús miⁿ ní nguēcunéé yā nndaa yā na yāāⁿ Capernaum. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chí Jesús canéé yā na va'ai miⁿ. ² Maaⁿ'nch'etē nūuⁿ na va'ai naachi canéé Jesús miⁿ nduuvidaamā 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ, ní 'āā ntéé tunéé cheendi va'āi miⁿ chí ch'etii nūūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní Jesús miⁿ ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs. ³ Tuu'mi ní ndaa na cuūuⁿ sáⁿ'ā ndēē yā 'áámá saⁿ'ā ndúúcu ca'ai chí ín'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa. ⁴ Nguēé chíi sndaa yā naachi canéé Jesús miⁿ ti neenē n'dee 'iiⁿ'yāⁿ snúuⁿ yā. Cuchēē yā cuaaⁿ tííⁿ va'ai ni nadvíi yā na n'duuvi táátá tííⁿ va'āi miⁿ. Ch'íínú n'guaaⁿ yā miⁿ'ya dich'óo yā saⁿ'ā ndúúcu ca'āi chí ín'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa na yíive yeⁿ'ē sa ní ndēē sa naachi cheendii Jesús miⁿ. ⁵ Taachi Jesús n'diichí yā chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ véé vaadi i'téenu nanáaⁿ yā, caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā ndúúcu ca'āi chí ín'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa: Díí, daiyá, núúⁿ'ndí yeⁿ'ē di 'úú ní nch'ēcú.

⁶N'duuví maestros yeⁿe ley miiⁿ chí vɛɛtɛ yā miiⁿ, nadacádíínuuⁿ yā 'tíicā na staava yeⁿe ya. ⁷¿De'ē cúuví chí 'tíicā ngaⁿa sáⁿa 'tíi? Ngaⁿa sa yeⁿe dendu'ū chí nguéé n'daācā chí contra yeⁿe Ndyuūs, ti mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuví dííⁿ yā nadach'ɛɛcú yā nuūⁿndi yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ, ti dámaaⁿ Ndyuūs. ⁸Jesús miiⁿ ní deenu yā de'ē chí nadacádíínuuⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ, ní caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ: ¿De'ē cúuví chí 'tíicā nadacádíínuuⁿ ndís'tíi na staava yeⁿe ní? ⁹¿Áá nguéé ngiⁿ'ii ca chí caaⁿ'máⁿ cuuvi saⁿ'a ndúúcu ca'āi chí in'dúuví cuerpo yeⁿe sa: Nuūⁿndi yeⁿe di ní 'āā nhɛɛcú yeⁿe di, o 'úú caaⁿ'máⁿ: Ndúcuééⁿ di, ní nadícuééⁿ di yiive yeⁿe di ní caaca di? ¹⁰Ní caāwā chí ndís'tíi inaáⁿ nī chuū, níicú cadiinuūⁿ nī chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs ní véé poder yeⁿe yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí nadach'ɛɛcú ya nuūⁿndi. Tuu'mi ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā ndúúcu ca'āi chí in'dúuví cuerpo yeⁿe sa: ¹¹Díí saⁿ'ā, nducuééⁿ di, ní nadacuéeⁿ di yiive yeⁿe di ní cunaⁿ'a di na vaacu di.

¹²Saⁿ'a chí ngiitā miiⁿ nducueeⁿ sa, ní nadacuéeⁿ sa yiive yeⁿe sa, ní nan'daa sa miiⁿ. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ n'diichí yā chuū ní cheⁿ'e yiinú yā ní dich'ɛɛtɛ yā Ndyuūs. Ní ngaⁿ'a yā: Mar 'áámá vmnéⁿ'ēe nguéé n'diichi yú dendu'ū chí 'tuucā.

**Jesús yaa'ví yā 'áámá saⁿ'ā chí
nguuvi Leví**

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³Guayiivi Jesús miiⁿ cheⁿ'e yā cuaaⁿ 'díftuú nuūⁿnī'yáⁿ'ā. Ní taachi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndaá yā nanáaⁿ yā, ní Jesús miiⁿ ní chí'cuééⁿ yā

'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁴Ní taachi cachiicá Jesús miiⁿ, n'diichí yā 'áámá saⁿ'ā chí nguuví Leví, chí daiya Alfeo. Véé sá naachi véé 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guɛɛ yeⁿe impuestos. Ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā miiⁿ: Díí saⁿ'ā, cuchíi di caⁿ'ā di nduucú. Tuu'mi ní Leví miiⁿ nducueeⁿ sa ní cueⁿ'e sa ndúúcu Jesús miiⁿ.

¹⁵Tuu'mi ní Leví miiⁿ diiⁿ sa invitar Jesús miiⁿ chí caⁿ'á yā na vaacu sa ní cheⁿ'e yā ndúúcu sa. Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guɛɛ yeⁿe impuestos ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí véé nuūⁿndi yeⁿe yā ndaā ntúuⁿ yā. Ní 'yaaⁿ n'dái yā ch'ɛɛtɛ yā na mesa daama ndúúcu Jesús ndúúcu discípulos yeⁿe yā ti neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí cueⁿ'e yā ndúúcu yā. ¹⁶Ní taachi maestros yeⁿe ley ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ fariseos n'diichí yā chí Jesús ní nge'e yā ndúúcu nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, tuu'mi ní caⁿ'a yā chíi yā discípulos yeⁿe Jesús: ¿De'ē cúuví chí maestro yeⁿe ní véé yā nge'e yā ní ngi'i yā ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guɛɛ yeⁿe impuestos ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ nuūⁿndi?

¹⁷Taachí Jesús chíiindiveéⁿ yā chuū, tuu'mi ní caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Iiⁿ'yāⁿ chí nguéé ngííta yā nguéé neⁿ'e yā 'aama médico. Dámaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiitā neⁿ'e yā chí cuuvi yíicú yā. 'Úú ní nguéé cuchíi chí yaa'ví 'iiⁿ'yāⁿ chí nadacadiinúⁿ yā chí ch'ɛɛte maaⁿ yā chí nguéé dinuuⁿndí yā caati chí yaa'ví 'iiⁿ'yāⁿ chí véé nuūⁿndi yeⁿe yā.

**'Iiⁿ'yāⁿ nítiinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ
yeⁿe chí nguɛɛ ca'diinú yā**

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸'Áámá tiempo taachi discípulos yeⁿe Juan miiⁿ ndúúcu fariseos

ca'diinúⁿ yā, náⁿā 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ntinguunéeⁿ yā Jesús: ¿De'ē cuuvi chí ca'diinúⁿ discípulos yeⁿe Juan miiⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos miiⁿ naati discípulos yeⁿe ní nguéeⁿ ca'diinúⁿ yā?

¹⁹Jesús nan'guεεcútaⁿ a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Áá ca'diinúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ndíí yā invitado naachí n'giindivaacu 'iiⁿ'yāⁿ 'naaⁿ chí sáⁿā chí n'giindivaacu sa canéeⁿ sá ndúúcu yā? Ndúúti chí canéeⁿ saⁿā chí n'giindivaacu sa miiⁿ, nguéeⁿ cuuví ca'diinúⁿ yā. ²⁰Naati cuchii tiempo taachí ch'ii saⁿā chí n'giindivaacu sa tuuⁿmi ní cuuvi ca'diinúⁿ yā.

²¹Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ cuta'á yā 'áámá tááⁿ tiinūuⁿ ngai chí 'āā nguéeⁿ naaⁿnu yā chí 'iindi'yaatá yā yeⁿe na catecai ndiicúú yeⁿe yā. Ndúúti chí dííⁿ yā 'tífcā, maáⁿ tiinūuⁿ ngai miiⁿ ní cáancuūⁿ cú'teeⁿ tiinūuⁿ ndiicúú miiⁿ. Nífcú cuuví ch'εεte ca naachí ndíí n'teeⁿ. ²²Tiicā ntuūⁿ mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ caaⁿn'yúⁿ yā vino ngai na bolsa yííⁿmáⁿ ndiicúú yeⁿe vino tan'dúúcā chí dííⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúú. Nduuti chí dííⁿ yā 'tífcā vino ngai miiⁿ ní dí'cuūnⁿ yííⁿmáⁿ ndiicúú miiⁿ ní cuuvi ndai vino miiⁿ ndúúcū yííⁿmáⁿ. Chífⁿ chí vino miiⁿ canéeⁿ chí 'cueēⁿ na bolsa yííⁿmáⁿ ngai.

Discípulos yeⁿe Jesús miiⁿ ní tiicú yā trigo nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³Áámá nguuví chí sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel Jesús miiⁿ ndúúcū discípulos yeⁿe yā cho'ó yā 'áámá campo naachi véé trigo ní discípulos yeⁿe yā ní

tucá'a yā tiicú yā yááⁿ miiⁿ yeⁿe trigo taachi cho'ó yā. ²⁴Tuuⁿmi ní 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús miiⁿ: N'díi cuin'dífcí nī, ¿dé'ē cúúví chí dííⁿ discípulos yeⁿe ní chí nguεε canéeⁿ chí dííⁿ yú nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ?

²⁵Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿā fariseos: ¿Áá nguéeⁿ n'geēⁿ ndís'tií chí dííⁿ David miiⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí cachiica ndúúcu yā taachi cuiicu yā? ²⁶David miiⁿ ní sndáa yā ná yáacū yeⁿe Ndyuūs taachi saⁿā chí nguuví Abiatar ngaⁿ'a ntiíⁿnyuⁿ sa yeⁿe chíiduú ch'εεte ca. Ní David che'é yā panes yeⁿe nátai yeⁿe Ndyuūs chí dámaāⁿ chíiduú s'eeⁿ cuuvi che'é yā. Ní David miiⁿ ca'a yā pan miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí snéeⁿ ndúúcu yā. Ní che'e yā.

²⁷Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ: Nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ yā canéeⁿ chí cuuví yeⁿe saⁿā yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati nguéeⁿ saⁿā chí cuuvi yeⁿe nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ saⁿā. ²⁸Cáāvā chuū chífⁿ chí Saⁿā chí Daiyá Dendyuūs cuuví caaⁿ'maⁿ ntiíⁿnyúⁿ ntúuⁿ sa yeⁿe nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

Saⁿā chí ntí'í ta'a sa

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

3 Jesús miiⁿ ní chindáā ntúuⁿ yā na yáacū sinagoga. Ní miiⁿ canee 'áámá saⁿā ndúúcū ta'á sa chí ntí'í. ²'Iiⁿ'yāⁿ fariseos ní neⁿe yā n'diichi yā nduuti chí Jesús miiⁿ chí ndúúvā yeⁿe saⁿā miiⁿ caati nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ní fariseos cuuví caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿe Jesús. ³Tuuⁿmi ní Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿā

chí ntí'i ta'ā sa miiⁿ: Nducuééⁿ dí ní cueendii di naavtaⁿ'a yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ.

⁴ Jesús miiⁿ ní ntinguuneeⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ¿DÉ'ē diiⁿ yú nguuví chí ntaaviⁿ'tuunūuⁿ yú? ¿Áá cuuvi chí diiⁿ yú cosas chí n'daācā o cosas chí nguéé n'daācā? ¿Áá n'daācā chí nguaⁿ'āi yú vida yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ o chí 'caaⁿ'nūⁿ yú 'iiⁿ'yāⁿ? 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'etinéé 'diiⁿ yā. ⁵Tuuⁿ'mi ní Jesús miiⁿ ní n'diichi yuudú yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní s'neeⁿ ndaachi yiinú yā ti nguéé neⁿ'e cu'téenu sá yeⁿ'e yā. Ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā miiⁿ: N'doó di ta'a di. Ní saⁿ'ā miiⁿ n'doó sa ta'ā sa, ní ta'ā sa ní nduūvā n'daācā tan'dúúccā taama. ⁶Tuuⁿ'mi ní can'dāā 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ní ndeé yā ndúúccū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Herodes ní 'íicú n'diichí yā táācā diiⁿ yā ní 'íicú cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús miiⁿ.

**Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ snée yā
na 'diituú nuūⁿnīⁿ'yāⁿ'ā**

⁷ Jesús miiⁿ ndúúccū discípulos yeⁿ'e yā cueⁿ'é yā cuaaⁿ na 'dítuú nuūⁿnīⁿ'yāⁿ'ā. Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa Galilea ndúúccū yāⁿ'āa Judea cheⁿ'e yā can'dāā yā Jesús miiⁿ. ⁸Taachi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa Galilea chicadíinuⁿ yā yeⁿ'é dendu'ū chí ng'æte n'dai chí Jesús diiⁿ yā, nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā n'diichi yā Jesús miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa Judea, ndúúccū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa Jerusalén, ndúúccū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa Idumea, ndúúccū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e táámá 'diituú yíicú Jordán, ndúúccū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa Tiro ndúúccū yāⁿ'āa Sidón. ⁹Cáāvā chí ndaa n'deee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ, Jesús caⁿ'a yā chíi yā discípulos

yeⁿ'e yā chí cu'nee yaáⁿ yā 'áámá barco yeⁿ'e yā, níicú cuuví cuchée yā barco miiⁿ chí 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ nguéé 'cueti núūⁿ chíichi yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ. ¹⁰Ní Jesús diiⁿ yā chí 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ nduūvā yeⁿ'e yā. Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiitā neⁿ'é yā tuuⁿ'ví yā Jesús. ¹¹Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí canee yā ndúúccū espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guinūuⁿ, espíritu miiⁿ diiⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús ní espíritu ní 'cai yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ: Díí ní Saⁿ'a chí Daiya Dendyuūs.

¹² Jesús caⁿ'a yuudu yā espíritu s'uuⁿ 'túúccā: Nguéé caaⁿ'maⁿ dí du'u 'iiⁿ'yāⁿ 'úú.

**Jesús ndeēve yā ndu'u ndiichúúví
discípulos**

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Cuayivi miiⁿ ní Jesús cuchée yā na 'áámá yiicū, naachí yaaⁿ'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ chí neⁿ'e yā, ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. ¹⁴Ní nduuvidaamá ndu'ū ndiichúúví discípulos chí canee yā ndúúccū yā. Ní dicho'ó yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā nduudú yeⁿ'e Ndyuūs chí nduudu cuaacu yeⁿ'e yā. ¹⁵Ní Jesús ca'a yā poder discípulos yeⁿ'e yā chí cuuvi diiⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ní chí divíi yā espíritus yeⁿ'e yááⁿ'n'guinūuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁶'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ndiichúúví discípulos: Simón, chí duuchi ntúuⁿ sa Pedro, ¹⁷ndúúccū Jacobo ndúúccū Juan 'diinū sa ní 'uūvī sáⁿ'a s'eeⁿ chí daiya Zebedeo, ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní Jesús s'neeⁿ yā nguuvi sa Boanerges chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Daiya Dēevé; ¹⁸tanáⁿ'a yā ní nguuvi Andrés, ndúúccū Felipe, ndúúccū Bartolomé, ndúúccū Mateo, ndúúccū

Tomas, ndúúcū Jacobo chi daiya Alfeo, ndúúcū Tadeo, ndúúcū táámá Simón chi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāⁿāa Canaan, ¹⁹ndúúcū Judas Iscariote, saⁿā chi cuayiivi míⁿ ch'iⁿi sá du'u chi Jesús miiⁿ chi cuuvi 'caaⁿnúⁿ yā 'yā. Ní Jesús ndúúcū ndiichuuví discípulos yeⁿe yā cueⁿe yā ní sndaa yā na 'áámá va'āi.

Ngaⁿa yā chi Jesús canée yā ndúúcū poder yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

²⁰Cuayiivi ní Jesús cueⁿe yā na vaacu yā. Táámá vmnéⁿēe néené n'deēe 'iiⁿyāⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ chi nguée vée yaāⁿ chí che'e yā pan. ²¹Taachí 'iiⁿyāⁿ yeⁿe familia yeⁿe Jesús chicadínūⁿ yā yeⁿe Jesús, yeⁿe chi 'iiⁿyāⁿ ngaⁿa yā chi Jesús ní nduuví loco yā, ndaa yā chi nandée yā Jesús.

²²'Tiicá ntúūⁿ maestros chí ng'i'cueⁿ ley chí chiicá yā yeⁿe na yāāⁿ Jerusalén ní caⁿa yā: Sáⁿa 'cūū canée sá ndúúcū espíritu chi nguuví Beelzebú chi Satanás chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿe espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ, ní cáávā poder yeⁿe espíritu miiⁿ chí tun'daá yā espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ.

²³Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní yaa'vi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní s'neeⁿ yā 'áámá ejemplo. Ni caⁿa yā: ¿Táácā cuuví diiⁿ yááⁿ'nguiinūⁿ diví sa yááⁿ'nguiinūⁿ? ²⁴Ndúúti chi 'áámá gobernador chi ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿe yāāⁿ naachi vée 'uūvi partido chi nguⁿu ná 'aamá yā ndúúcū yeⁿe taama yā 'iiⁿntyéⁿē miiⁿ nguée cuuvi 'nááⁿ yā chí 'iiⁿntyéⁿe yā.

²⁵Ndúúti chi n'deēe nadacádínūⁿ

yā na 'áámá familia chi vée partido yeⁿē, familia miiⁿ ní nguée cuuvi nduuvíáámá yā. ²⁶'Tiicá ntúūⁿ, ndúúti chi yááⁿ'nguiinūⁿ diiⁿ sa contra yeⁿe maaⁿ sa, nguée cuuví cūnee sa ti chūú diiⁿ chí 'cuiinu sa.

²⁷Mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguée cuuvi cundaa yā na vaacu 'áámá saⁿā chí vée fuerzas yeⁿē sa ní diví yā dendu'u yeⁿē sa. Canée chí caāchiichí yā saⁿā vmnááⁿ vmnaaⁿ. Cuayiivi ní cuuvi diiⁿ yā diví yā dendu'ū chí snúūⁿ va'ai yeⁿē sa.

²⁸Nduudu cuaacu 'úú ngaⁿá ngí ndís'tií. Tanducuéⁿe nuuⁿndi chí diiⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū nduudu taaⁿ chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿa yā contra yeⁿe Ndyuūs, Ndyuūs nadich'ēecú yā nuuⁿndi yeⁿē yā.

²⁹Naati 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa yā nduudu taaⁿ chí nguēe n'dáacā yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿē Ndyuūs, ní nguée nch'ēecú yeⁿē yā maaⁿ ní tiempo chí cuchíi.

³⁰'Tíicā Jesús ngaⁿa yā ti náⁿā 'iiⁿyāⁿ ngaⁿa yā chí Jesús míⁿ ní vée espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ nduucú yā.

Chēecú Jesús ndúúcū 'dínū yā

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹Cuayiivi ní ndaā chēecú Jesús miiⁿ ndúúcū 'dínū yā, ní ch'ēetinée yā cuaaⁿ chuva'āi. Ní dichó'o yā 'áámá saⁿā chí yaa'vi sa Jesús chí cuchíi yā nanááⁿ yā. ³²Yááⁿ 'iiⁿyāⁿ ní veeⁿté yā cuaaⁿ 'diitúú Jesús miiⁿ ní caⁿa yā: Chēecú ní ndúúcū 'diinú ní ní in'nuúⁿ yā n'dií cuaaⁿ chuva'āi.

³³Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chíi yā saⁿā miiⁿ: ¿Dú'ū chí chēecú miiⁿ? o ¿dú'ū chí 'diinú miiⁿ?

³⁴Tuu'mi ní Jesús n'gíínu yā 'iiⁿyāⁿ chí veeⁿté yā cuaaⁿ 'diitúú yā

ní ngaⁿa yā ngii yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ:
N'diichí nī. 'Iⁿyāⁿ chí snée yā
nduucú miiⁿ, 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā
chí chεécú ndúúcú 'diinú. ³⁵Ní 'āā
du'ú nūuⁿ chí diiⁿ chíiⁿ chí Ndyuūs
neⁿe yā chí díiⁿ yā, 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chíí
vī'í, 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chíí 'diinú, ndúúcú
chεécú.

**'Aama ejemplo yeⁿe 'aama saⁿā chí
ngiinū sá ndaata**

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

4 Taama vmnéⁿēe Jesús miiⁿ
ní tucá'a yā chí'cueeⁿ yā
cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿyáⁿā. Ní
nduuvídáámá n'deeē n'dái 'iⁿyāⁿ
naachi canée Jesús miiⁿ ndíí 'āā
ntéé lugar chí cuéndii Jesús. Ní
chindáa yā na 'aama barco chí
canuuⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ.
Ní miiⁿ chí'iindí yā chí ca'cueeⁿ yā.
Nducyáácá 'iⁿyāⁿ ch'εetinée yā na
'diituú nuūⁿnīⁿ miiⁿ. ²N'deēē n'dái
parábolos caⁿ'a Jesús 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ
chí ejemplós chí tan'dúúcā dendu'u
chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní taachí
ngi'cueeⁿ yā caⁿ'a yā ndúúcú 'iⁿyāⁿ
s'eeⁿ 'tíicā. ³Ndís'tií ní 'caandiveéⁿ
nī chuū. 'Áámá saⁿā chí ngiinū
ndaāta ní cuéⁿe sá cuūnū sa ndaata
miiⁿ. ⁴Taachi chíinū sa ní 'áámá
duutu ndaata mífⁿ chíiya na 'diituú
yúúní ní ndāā 'yáádá ní che'e
tī. ⁵Náⁿā duutu ndaata ní chíiya
nguaaⁿ tuūū naachi nguée dáana
n'deēē yáⁿāa véé. Duutu ndaata
miiⁿ núúⁿ cān'daa tí yáⁿāa miiⁿ
ngueē daanáá yáanūⁿ. ⁶Ní taachi
can'daa yaatū miiⁿ ní ti'i caati nguée
yāanūⁿ snúú díí'yú. ⁷Náⁿā duutu
ndaata miiⁿ chíiya nguaaⁿ yááⁿ.
Yááⁿ s'eeⁿ ní chíiita ní di'vaāchi
yéⁿē. Chííⁿ chí ndaata miiⁿ ní nguée

dichíí'vē. ⁸Náⁿā duutu ndaata mífⁿ
na yáⁿāa n'dáacā chíiyā. Can'dāā
ní chíiita n'deeē n'dái cosecha yeⁿē.
N'duuví ní ch'εetinée tanduu ndiicu
ndiichi ndaata yeⁿē. Tan'duuví ní
'iinū ngeecu ndiichi ndaata yeⁿē ní
tan'duuví ní 'áámá ciento ndaata
yeⁿē.

⁹Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā
'iⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tií chí véé veéⁿ nī,
'caandiveéⁿ nī.

Chíí chí neⁿē caāⁿmā ejemplo miiⁿ

(Mt. 13.10-23; Lc. 8.9-15)

¹⁰Cuayíivi taachí nduūví
dámaáⁿ yā ndaa nanááⁿ Jesús
náⁿā 'iⁿyāⁿ chí snée nīiⁿnúⁿ yā
ndúúcú ndiichúúví discípulos ní
ntiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿De'ē neⁿe
caaⁿ'maⁿ ejemplo 'cūū?

¹¹Ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iⁿyāⁿ
s'eeⁿ: Ndís'tií ní canée chí cadiinuuⁿ
nī chí canúúⁿ n'de'ei yeⁿé naachi
Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Naati
tanáⁿā 'iⁿyāⁿ chí nguée sneé
yā nduucú, 'úú ní ngaⁿ'á ngíí
tanducuéⁿ 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcú
ejemplós. ¹²Níicú 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ snaaⁿ
yā naati ch'εetinée yā tan'dúúcā
chí nguée inaaⁿ yā, ní 'caandiveéⁿ
yā naati ch'εetinée yā tan'dúúcā
chí nguée 'caandiveéⁿ yā, ní nguee
tuumicadínuuⁿ yā. Ndíí nguée
ndaacadáámí yā ní cu'téenu yā
Ndyuūs ní nch'εēcú nuuⁿndi yeⁿe yā.

¹³Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chíi
yā discípulos yeⁿe yā: ¿Áá nguée
ituumicadínuuⁿ nī yeⁿē ejemplo
'cūū? ¿Táácā, túú'mí, cadínuuⁿ nī
yeⁿē tanáⁿā ejemplo? ¹⁴'Iⁿyāⁿ
chí ngiinū yā ndaata miiⁿ
tan'dúúcā 'iⁿyāⁿ chí candεe yā
nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs.

15 N'dúúví 'iiⁿ'yāⁿ ní tan'duūcā ndaata chí chiiya cyúúní míⁿ, 'tiicá yā ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cuayiivi taachí ch'iindiveéⁿ yā, chíi yááⁿ'nguiniūⁿ ní divíi sa nduudu chí ch'iindiveéⁿ yā chí canéé na staava yeⁿ'e yā. **16** Tán'duuví yā ní tan'dúúccā ndaata chí chiiya nguaaⁿ tuūú, 'tiicá yā. N'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní yeenú n'daí yā nduūcū. **17** Naati nguée 'áámá cānee na staava yeⁿ'e yā ní nguée 'nááⁿ tiempo cūnee. Taachi ndaa tiempo chí 'cueenu yā cuuvi o neⁿ'e chí n'gíⁿ'nyuⁿ'neeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā cáávā nduudu cuaacu miiⁿ, 'āā ntéé candii yā chí n'daacā miiⁿ. **18** Tán'duuví yā ní tan'dúúccā ndaata chí chiiya nguaaⁿ yááⁿ miiⁿ, 'tiicá yā. N'giindiveeⁿ n'daacā yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. **19** Naati neené neⁿ'e cá yā dendu'ū yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúccū chí véé. Ní nginnche'etí yā 'iiⁿ'yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní dineⁿ'e yā cosas chí véé yeⁿ'e taama 'iiⁿ'yā. Tanducuéⁿ'ē chuū ní ndaá ní di'vaachíⁿ yeⁿ'e nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní diiíⁿ chí nguée dichíⁿ've nduudu miiⁿ na vida yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. **20** Naati tán'duuví yā ní tan'dúúccā ndaata chí chiiya na yáⁿ'āā n'daacā, 'tiicá yā. N'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní i'teenu n'daaca yā, ní véé n'gui'i yeⁿ'ē. N'duuví yā ní tan'dúúccā ndaata chí chíi ndiicū ndiichi yeⁿ'ē yeⁿ'e 'aama 'aama. N'duuví yā tan'dúúccā chí chíi 'iinu ngēcuc ndiichí yeⁿ'ē, o tan'dúúccā chí chíi 'aama ciento yeⁿ'ē.

Tanducuéⁿ'ē chí cunuúⁿ n'de'ei cunduú nguuví

(Lc. 8.16-18)

21 'Tiicá ntúūⁿ caⁿ'a Jesús táámá ejemplo chí 'téé nguée dáámá. ¿'Áá ndeé yā 'áámá lámpara chí cu'neeⁿ yā maaⁿ 'aama caja o maaⁿ 'aama cama? ¿'Áá nguée cu'neeⁿ yā lámpara miiⁿ na yaacu, 'íicú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi snaaⁿ yā? **22** Mar 'áámá cosa chí canúúⁿ n'de'ei nguée cunee chí nguée snaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, ndíi nguée ndúú 'áámá cosa chí cánúúⁿ n'de'ei chí nguée cadiínuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. **23** Du'ū chí véé vééⁿ ní 'caandiveeⁿ.

24 Ní Jesús caⁿ'a ntúūⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cunndéē ndís'tií cuidado yeⁿ'e chí n'giindiveéⁿ nī. Ndúúccū caādī chí ndís'tií idiíⁿ nī juzgar 'iiⁿ'yāⁿ, caadi míⁿ ntúū Dendyuūs idiíⁿ yā juzgar ndís'tií. Ní n'deēē cá n'daacā yeⁿ'ē ndís'tií taachi Ndyuūs idiíⁿ yā juzgar ndís'tií. **25** 'Iiⁿ'yāⁿ chí véé yeⁿ'e yā Ndyuūs ca'a cá yā 'yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chí nguée ca yeⁿ'e yā, Ndyuūs ndivíi yā 'téé chí 'āā véé yeⁿ'e yā.

Ejemplo yeⁿ'e ndaata chí ngiita

26 Jesús caⁿ'a ntúūⁿ yā: Naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā ní tan'dúúccā 'áámá saⁿ'ā chí ngiinu sa ndaata na yáⁿ'āā yeⁿ'e sa. **27** Saⁿ'ā miiⁿ ngiinū sa ndaata na yáⁿ'āā. Ní chíi maáⁿ ní cyaadú sa ní nducueeⁿ sa taachí chideeve. Cuayiivi ní cho'ōo nguūví cho'ōo n'gááⁿ ní ndaata miiⁿ ní can'daa ní ch'iita naati saⁿ'ā miiⁿ ní nguée deenu sa táácā ch'iita. **28** Yáⁿ'āā miiⁿ ngii maáⁿ yéⁿ'ē. Vmnaáⁿ vmnaaⁿ ican'dáā ta'ā n'gaiyāā. Cuayiivi ní can'daa yááⁿ miiⁿ yeⁿ'e. Cuayiivi ní n'giita ní ngii

trigo chí ndiitūu n'daāca na yááⁿ miiⁿ. ²⁹Taachí trigo miiⁿ 'āā ntí'i, tuu'mi ní ngeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'ē ní n'giica yā, ti 'āā snuū ca'a chí 'caātā.

Tan'dúúcā ejemplo nduutií yeⁿe yíivē ntíí'yāa

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰Jesús miiⁿ ní ca'a ntúuⁿ yā: ¿De'é tan'dúúcā naachí ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ Ndyuūs miiⁿ? o ¿de'é nduucū chi nadidáámá yú? ³¹Chuū tan'dúúcā nduutií yeⁿe yíivē ntíí'yāa chí 'lííⁿ cá yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē nduutií chí véé iⁿ'yeeⁿ'dí' cūū. Chííⁿ chí chiinu 'iiⁿ'yāⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'é yā. ³²Taachí 'āā niínú yā ndaata miiⁿ ní ngíí n'geete yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē yāātā. Ní dúuⁿ'nē miiⁿ ní n'geete n'dái ngii chí 'yáádá ngíí í'neeⁿ tī 'dééce tī na 'cuutí yeⁿ'ē.

Taama ejemplo chí ngí'cúeeⁿ Jesús

(Mt. 13.34-35)

³³Tíicā ngí'cúeeⁿ Jesús 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu n'dee n'dái ejemplos tan'dúúcā chuū, tanducuéⁿ'ē chí cuuvi cadiinuⁿ yā. ³⁴Ní ngaⁿ'a yā ngii yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcu ejemplos, naati taachi canee yā dámaāⁿ ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā tanducuéⁿ'ē miiⁿ n'giⁿ'i yā discípulos yeⁿ'e yā de'e chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ ejemplos chí 'āā caⁿ'a yā.

Jesús chí'neeⁿ 'dííⁿ yā 'yúúné ndúúcu nuūⁿníⁿ'yáⁿ'ā

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵Taachi chí'da'á nguuvi miiⁿ, Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā discípulos yeⁿ'e yā: Caⁿ'ā yú táamá 'diituú nuūⁿníⁿ'yáⁿ'ā.

³⁶Tuu'mi ní s'neeⁿ yā miiⁿ ní discípulos ní candée yā Jesús miiⁿ

na barco chí 'āā canée na 'diituú nuūⁿníⁿ'yáⁿ'ā ní cueⁿ'é yā. Miiⁿ ntúūⁿ canée tanáⁿ'ā barcos. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tanáⁿ'ā barcos cueⁿ'é ntúūⁿ yā. ³⁷Tuu'mi ní chéenū 'áámá 'yúúné taaⁿ ní nuūⁿníⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ snda yaacú. Ní sndaā yaanūⁿ barco miiⁿ, ní chiitūu nuūⁿníⁿ barco naachi canée Jesús miiⁿ. ³⁸Ní Jesús miiⁿ ní cyáádu yā cuaaⁿ 'diituú barco miiⁿ, ní candiitinee yā na cojín. Ní discípulos ní nanduūchí yā Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā: N'dii Maestro, ¿'áá nguéé de'e vee inee ní chí 'cuūvi yú?

³⁹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní nducueeⁿ yā ní yaaⁿ'vi yā 'yúúné miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā nuūⁿníⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ 'túúcā: 'Diiíⁿ nūuⁿ cunee di. Hora mífⁿ nūuⁿ 'yúúné miiⁿ ní canee 'diiíⁿ ní nducuéⁿ'ē canee 'diiíⁿ 'diiíⁿ. ⁴⁰Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: ¿De'é cuuvi tátii 'va'a ní? ¿De'e cúuví chí nguéé cu'téenu cá ní?

⁴¹Ní discípulos yeⁿ'é yā neené dii'yá yā chíí, ní ngaⁿ'a yā ngii yā nguaaⁿ maáⁿ yā ndúúcu v'í: ¿Du'u rá 'iiⁿ'yāⁿ 'cúú, chí ndii 'yúúné ndíí nuūⁿníⁿ'yáⁿ'ā chí'indiveéⁿ yeⁿ'e yā?

Saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Gadara chí canée sá ndúúcu espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiinūⁿ

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

5 Jesús ndúúcu discípulos ndaa yā na táamá lado 'diituú nuūⁿníⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa chí nguuvi Gadara. ²Tuu'mi ní Jesús nan'daá yā na barco miiⁿ, ní ndaa 'áámá saⁿ'ā chí canée ndúúcu espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiinūⁿ. Ní ngiicá sa ná vaacu sa chí 'áámá yiivi yáává chí canée nguaaⁿ yaínyāⁿ

ní ndaa sa nanááⁿ Jesús. ³Saⁿá miiⁿ ní mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguéeⁿ chi cuuví cuta'á yā saⁿā ní cachiichí yā saⁿā, ndii nguéeⁿ ndúúcu cadenas. ⁴Nééné n'deēe cuuví 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cachiichí yā saⁿā miiⁿ ndúúcu cadenas ca'a sa ndúúcu ta'ā sa, náátí ch'lica sa cadenas miiⁿ, ní dicheeyéi sa cadenas miiⁿ. Ní mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguéeⁿ ichée yā ndúúcu sa. ⁵Cuéⁿé daāⁿmaⁿ cachiica sá n'gaí sa cuaaⁿ ná yiicū ndúúcu cuaaⁿ nguaaⁿ yáinyāⁿ ndíí nguuví ndíí n'gaaⁿ, ní 'nuu cá'ai maāⁿ sa sáⁿā ndúúcu tuūu. ⁶Ní taachi n'diichi yáⁿáí sa Jesús miiⁿ, cueⁿe sa ngéenu sá nanááⁿ yā ní chiintii'yā sa nanááⁿ yā. ⁷Ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ ní 'cái yiicu sá: ¿De'ē cuuvi chi ndaa ní nanaáⁿ, n'dii Jesús, Daiya Dendyuūs chi canee yā na va'ai chēeti nguuví? Ngicá cáávā chi dúúchí Ndyuūs chi nguéeⁿ tée ní vaadi 'caa'va 'úú.

⁸Saⁿā miiⁿ ní caⁿ'a sa chuū caati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā espíritus yeⁿe yááⁿ'n'guuinūuⁿ: Ndís'tiī, nan'dáa ní yeⁿe sáⁿa 'cūū.

⁹Jesús miiⁿ tiinguuneeⁿ yā saⁿā: ¿De'ē nguuví dí? Ní espíritus yeⁿe yááⁿ'n'guuinūuⁿ chi canée ndúúcu sáⁿa 'cūū nan'guēcūtaⁿ a sa: Legión nguūví, caati neenē 'yaaⁿ 'nū.

¹⁰Ní espíritus neenē di'cuíftuū ca Jesús miiⁿ chi nguéeⁿ tun'dáa yā espíritus chi caⁿ'ā yaⁿ'ai yeⁿe yāⁿāa miiⁿ. ¹¹Ní neenē n'deēe puercos nge'e tī cuaaⁿ na níⁿíⁿúⁿ yīicū miiⁿ. ¹²Ní espíritus yeⁿe yááⁿ'n'guuinūuⁿ idi'cuiitu Jesús: N'dii, dicho'ó ní nús'uu chi caⁿ'a 'nū chēeti puercos miiⁿ.

¹³Tuu'mi ní Jesús ní ca'a yā permiso, ní espíritus yeⁿe

yááⁿ'n'guuinūuⁿ chínan'dáa sa yeⁿe saⁿā miiⁿ chí ndaa sa chēeti puercos. Ní véé tan'duu 'uūvi mil puercos miiⁿ. Ní taachi espíritus yeⁿe yááⁿ'n'guuinūuⁿ sndaa sa chēeti puercos tuu'mi ní cheenu nducyaaca tī ní chingée nuúⁿ tī chēeti yaāi miiⁿ. Ní chingée tī nguaaⁿ nuuⁿ'niⁿ'yáⁿā. Ní chiitu nuūⁿ'niⁿ veéⁿ tī duutu tī cheendi tī ní ch'ii tī nguaaⁿ nuūⁿ'niⁿ miiⁿ.

¹⁴'Iiⁿyāⁿ chi idiⁿ cuidado puercos cueⁿe yā ngéenu yā chi cuuvi yā 'iiⁿyāⁿ ná yááⁿ miiⁿ ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi snée na cuēetí chí chíi miiⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ can'daa yā n'diichi yā chí chíi. ¹⁵Taachí ndaa yā niiⁿnuúⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní taachí n'diichí yā saⁿā chi canée sá ndúúcu espíritus yeⁿe yááⁿ'n'guuinūuⁿ chi maaⁿ ní vee sa 'diiⁿ ndúúcu catecai sa ní 'āā n'daācā sa tuu'mi ní dí'va'a yā. ¹⁶'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi n'diichí yā chí diiⁿ Jesús miiⁿ, ní caⁿ'a yā chíi yā táácā chíi ndúúcu saⁿā miiⁿ chi canée sá ndúúcu espíritus yeⁿe yááⁿ'n'guuinūuⁿ, ní tan'duucā chí chíi ndúúcu puercos. ¹⁷Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ di'cuíftu yā Jesús miiⁿ chi cáⁿa yā táámá lado yeⁿe yāⁿ miiⁿya.

¹⁸Jesús cueⁿe yā. Ní taachi ndaa yā na barco miiⁿ ndaa saⁿā chíi vmnaaⁿ canée sá ndúúcu espíritus yeⁿe yááⁿ'n'guuinūuⁿ. Ní saⁿā miiⁿ chiica sa Jesús chíi caⁿ'a sa ndúúcu yā na barco miiⁿ. ¹⁹Jesús ní nguéeⁿ 'cuuⁿ yā naatí caⁿ'a yā: Cunaⁿ'a dí ná vaacu di ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿe di, ní cuuvi di 'iiⁿyāⁿ chí ch'ēete n'dai dendu'ū chí Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ díⁿ yā ndúúcu dii, ní tan'dúúcā Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ chí nduuví ya'āi 'iinú yā dii.

²⁰Saⁿā miiⁿ ní cunaⁿā sa, ní tucá'a sa chii sa 'iiⁿyāⁿ nuuⁿmaⁿ yáāⁿ cuaaⁿ 'diituú chí nguuví Decápolis yeⁿe dendu'ú chí n'geete n'dai chí Jesús dííⁿ yā ndúúcu sa. Ní nducyaaca yā che'e yiinú yā.

Táⁿā daiya sáⁿā Jairo, ndúúcu n'daataá chí tuū'vi tá catecai Jesús

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹Taachí Jesús miiⁿ nanguεεcunée yā ní cho'ó yā táamá lado yeⁿē nuūⁿnūⁿyáⁿā ní ndaa yā na yáⁿāa 'diituú nuūⁿnīⁿyáⁿā, neenē n'deēe 'iiⁿyāⁿ ndaa yā naachi Jesús canee yā. ²²Ní ndaa 'áámá saⁿā chí nguuví sa Jairo, saⁿa chí ngaⁿa ntiíⁿnyuⁿ sa yeⁿe yáacū sinagoga. Taachí n'diichi sa Jesús miiⁿ candiitin'díí sa na ca'a yā. ²³Ní neenē dí'cuíftu sa Jesús miiⁿ ní caⁿa sa: Daiyá ní neⁿē 'cuūvi tá. Cuchíí nī ní cún'du'u tála nī vmnaaⁿ yeⁿē tá, ní cuuví nduūvā yeⁿe tá ní nguéé 'cuūvi tá.

²⁴Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní cuéⁿe yā ndúúcu sa. Neenē 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ can'daa yā Jesús ní néenē chiiⁿnu chiichí yā Jesús. ²⁵Ní nguaaⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ miiⁿ canée 'áámá n'daataá chí ngíitā tá, chí 'āā ndiichúúvī nduūyū canee tá ndúúcu ca'ai chí nguuví nguuví ngee yuuúⁿ yeⁿe cuerpo yeⁿe tá. ²⁶Néené n'geenu tá ngii ndúúcu médicos, ní 'āā ch'iinu diíⁿ tá gastar tanducuéⁿē chí véé yeⁿē tá, naati nguéé du'ū vεε dichí'vε yeⁿē tá ti dáyífcándíí cá ca'ai yeⁿē ta cuaaⁿ vmnaaⁿ. ²⁷Āā ch'iindiveeⁿ tá yeⁿe Jesús miiⁿ chí dííⁿ yā chí nduūvā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí ngiitā. Ní cueⁿe tá nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuaaⁿ daamí Jesús ní tuū'vi tá catecai yā. ²⁸Caati nadicádíínuuⁿ tá

maāⁿ tá 'tíicā. Ndúúti chí dámaāⁿ tuū'ví catecai yā, ní nduūvā yeⁿē.

²⁹Hora mífⁿ nūuⁿ chí tuū'vi tá catecai Jesús miiⁿ 'tíicā canée naaⁿ chí ngeε yuuúⁿ yeⁿē tá. Ní chicadiinuⁿ tá na cuerpo yeⁿe tá chí 'āā nduūvā yeⁿē tá. ³⁰Tuu'mi ní Jesús miiⁿ tuumicádíínuuⁿ yā chí 'āā nduūvā yeⁿē 'áámá 'iiⁿyāⁿ ndúúcu poder yeⁿē yā. Ní nguεεcundíí yā ní n'diichi yā náávtaⁿā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā: ¿Du'u túu'vii catecai?

³¹Tuu'mi ní discípulos yeⁿe yā caⁿa yā: Cuin'diichí nī 'iiⁿyāⁿ chí i'nūuⁿ chiichí yā s'uūúⁿ miiⁿ ní maaⁿ ní ntiinguuneeⁿ nī: ¿Du'u tuū'vii 'úú?

³²Naati Jesús ní nguεεcundíí yā n'giinu yā 'áámá lado taama lado, ní 'iicu cuuvi snaaⁿ yā du'ū tuu'vi 'iiⁿyāⁿ. ³³Tuu'mi ní n'daataá miiⁿ, ní in'duuví tá chí 'va'ā tá. Deenū tá de'ē chí chii. Cheⁿe tá ní chiintii'ya tá nanááⁿ Jesús. Ní caⁿa tá chí tá 'iiⁿyāⁿ tanducuéⁿē chí nduudu cuaacu. ³⁴Jesús ngaⁿa yā ngii yā táⁿā: Díí daiyá, nduūvā yeⁿē dí cáāvā chí i'téenu di 'úú. Díí 'diííⁿ nūuⁿ cunáⁿa di, ní ndúúvā yeⁿē di yeⁿē ca'ai chí ndii di.

³⁵Ngaⁿa Jesús miiⁿ ndúúcu táⁿā miiⁿ, taachí ndaa yā ná va'ai yeⁿe saⁿā Jairo chí ngaⁿa ntiíⁿnyuⁿ sa yeⁿē 'iiⁿyāⁿ na yáacū sinagoga miiⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿē va'ai miiⁿ ní caⁿa yā Jairo: Daiya dí 'āā n'dii tá. ¿DÉε cuuví chí idindú'ū ca di maestro?

³⁶Naati Jesús miiⁿ, ní ch'iindiveeⁿ yā chí caⁿa yā yeⁿē saⁿā chí ngaⁿa ntiíⁿnyuⁿ sa. Ní caⁿa yā chí yā saⁿā miiⁿ chí ngaⁿā ntiíⁿnyuⁿ sa yeⁿe 'iiⁿyāⁿ na yáacū sinagoga: Nguéé 'va'a di naati cu'téenu dí.

³⁷ Jesús nguée 'cuuⁿ yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi cueⁿe ca yā cuaaⁿ cheeti va'ai ndúúcu yā, ti dámaāⁿ Pedro, ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, saⁿā 'diinū Jacobo. ³⁸ Taachí ndaa yā va'ai yeⁿe sáⁿā chi ngaⁿa ntiinⁿnyuⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yaācū sinagoga miiⁿ, n'diichí yā 'iiⁿyāⁿ. Ní ch'iindiveéⁿ yā chí n'gai yā ní ngeecu yā. ³⁹ Tuu'mi ní taachi sn'daa yā cuaaⁿ cheeti va'ai miiⁿ, caⁿa yā: ¿De'e tatií yuudu idiíⁿ ní? ¿De'e cúúví chí ngeecu ní? Tá'dííⁿ nguée n'dii tá, tí cyaadu tá.

⁴⁰ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní n'giinⁿnyūⁿneeⁿ yā yeⁿe Jesús miiⁿ. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ dííⁿ yā chi can'daa nducyaaca yā. Ní Jesús can'dee yā chiida tá ndúúcu cheecu tá ndúúcu discípulos chi canée ndúúcu yā ní sn'daa yā naachi candífti ta'dííⁿ chí n'dii tá ní tináⁿā. ⁴¹ Ní sta'á yā ta'ā tá ní caⁿa yā: Talita cumi, chi neⁿe caāⁿmaⁿ na nduudu yeⁿe yú, díí n'daata 'lífⁿ, 'úú ngaⁿá ngíí dii, ndúúcueeⁿ di.

⁴² Hora mífⁿ nūuⁿ ta'dííⁿ miiⁿ ní nduucueeⁿ tá ní cachiica tá. N'daata 'lífⁿ miiⁿ ní ngii tá ndiichuuvi nduūyū. Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cueⁿe yiinú yā. ⁴³ Jesús mífⁿ yaa'vi yuudú yā 'iiⁿyāⁿ chi nguée caaⁿmaⁿ yā cuuvi yā chííⁿ mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ. Ní caⁿa Jesús chi ca'a yā yuündú chi che'e n'daata 'lífⁿ miiⁿ.

Jesús canee yā na yáāⁿ Nazaret

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

6 Jesús ní ndaācá yā miiⁿ ní cunaⁿá yā na yáāⁿ Nazaret chi yáāⁿ vaacú yā, ní discípulos yeⁿe yā ní cueⁿe yā ndúúcu yā. ² Taachí ndaa nguuvi sá'bado chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ, Jesús tucá'a yā chí'cueeⁿ yā na yaācū

sinagoga miiⁿ. Néené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ ch'iindiveéⁿ yā chí caⁿa Jesús, ní cheⁿe yiinú yā. Ní caⁿa yā: ¿Tíí ch'eeⁿ sáⁿa 'cūū tanducueⁿē chuū? ¿De'ē vaadi déénú chí ca'a yā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ, ndúúcu vaadi n'giinu chí dííⁿ yā chuū? ³ ¿Áá nguée sáⁿa 'cūū daiya saⁿā 'viichiyáⁿá miiⁿ, daiya María miiⁿ, saⁿā chí 'diinū Jacobo, ndúúcu José, ndúúcu Judas, ndúúcu Simón, ndúúcu v'íi yā chí snée yā miiⁿ nguaaⁿ s'uūuⁿ? Cáāvā chí yeⁿe yáāⁿ miiⁿ chííⁿ chí nguée s'teenú yā 'iiⁿyāⁿ. ⁴ Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'tíi: Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ dinéⁿe yā profetas naati nguée dinéⁿe yā 'áámá profeta yeⁿe yáāⁿ vaacú yā. Ní nguée dinéⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ na vaacu yā profeta miiⁿ. ⁵ Jesús ní nguée chidiíⁿ yā mar 'áámá vaadi n'giinú miiⁿ, dámaāⁿ chí sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿe n'duuví 'iiⁿyāⁿ chí ngíítá ní nduūvā yeⁿe yā. ⁶ Ní cheⁿe yiinu Jesús tí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée s'téenu yā. Cuayíivi miiⁿ ní Jesús cachiicá yā cuaaⁿ na yáāⁿ na niiⁿnuúⁿ ní ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ.

Jesús dichó'o yā discípulos yeⁿe yā chí caaⁿmaⁿ yā nduudu yeⁿe Nduyuús

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ Ní Jesús yaa'vi yā ndu'ū chí ndiichuuvi discípulos, ní tucá'a yā dicho'o yā 'iiⁿyāⁿ 'uuví yā 'áámá 'áámá yáāⁿ. Ní ca'a yā poder discípulos chí tun'dáa yā espíritus yeⁿe yáāⁿ n'guiniūuⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ. ⁸ Ní caⁿa yā chíi yā discípulos chí nguée de'e vee candée yā chí cuuví yeⁿe yúuní yeⁿe yā, dámaāⁿ in'daacuú. Nguée canée chí candée yā ndii mar 'áámá moral, ndíí

nguée ndúú pan ra, ndíí nguée ndúú tuūmī ra na bolsa. ⁹Cunúú ca'a yā ndaacuú ndaachíí, ní 'áámá nūu" catecai yā, nguée uūvī. ¹⁰Ní ca"na Jesús: Ndís'tií, taachi cúndaa nī chēeti 'áámá va'āí, 'cuētinée nī mii" taanduvée ndii taachí nan'dáa nī ye"e yāā" mii". ¹¹Nduuti chi ndaá nī 'áámá yāā" ní 'ii"yā" s'ee" nguée 'cuaá" yā 'cuētinée nī mii", ndíí nguée ndúú ne"e ra yā chi 'caandiveé" yā ye"e nī, tuu'mi ní nan'dáa nī ye"e yāā" mii". Ní n'dáadi nī yaācā ye"e ca'a nī. Chuū ní 'áámá señal chi 'cuu"mi" nī chi nguée n'daācā idií" yā ti contra ye"é nī. Cuaacu níí"nyú" nga"á ngíí ndís'tií, chi nguuvī ye"e juicio duu'vi cá castigo ye"é 'ii"yā" ye"e yāā" Sodoma ndúúcu 'ii"yā" ye"e yāā" Gomorra, chi ndíí cuáá" vmnaa", ní nguée ti 'ii"yā" ye"e yāā" naachí nguée 'cuú" yā ndís'tií.

¹²Tuu'mi ní discípulos ican'dáa yā, chí ca"na yā nduudu cuaacu ye"é Ndyuūs ye"e chí ndaacadáámí 'ii"yā" ye"e nuu"ndi ye"e yā. Ní chi n'daa" yā chí cuuvi 'cuētinée n'daāca yā. ¹³Tuucá ntúū" discípulos divíi yā neenē n'deeē espíritus ye"e yāā"nguiniūu" ye"é 'ii"yā". Ní ch'ii yā aceite n'deeē n'dái 'ii"yā" chi ngíitā ní nduūvā ye"e 'ii"yā".

Juan chi ngeēdinuū"nī ní ch'ii sa

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴Rey Herodes ch'iindiveé" ntúu" yā chuū chi núu"má" í"yeē"di mii" ní ch'iindiveé" yā chí dii" Jesús mii". Rey Herodes míí" ca"na yā: 'Āā nduūchi Juan chi ngeēdinuū"nī" nguaa" tiná"ā, chíí" chí sa"ā ní véé taavi poder ye"e sa.

¹⁵Na"na 'ii"yā" ní nga"na yā: Jesús mii" ní Elías chí profeta ndíí vmnaa". Na"na 'ii"yā" ní nga"na yā: Jesús mii" ní 'áámá profeta tan'dúúca profetas chí ch'ētinée ndii cuaa" vmnaa".

¹⁶Taachí Herodes mii" ch'iindiveé" yā chuū, tuu'mi ní ca"na yā: Juan sá"na cūū, chí 'úú chí ca"na ntii"nyú" chí chíicá yā daandu sá ní 'āā nduuchi sa ye"e nguaa" tiná"ā.

¹⁷Ti Herodes mii" ca"na ntii"nyú" yā soldados chí sta'a sa Juan ní chíicā chíichi sa ndúúcu cadenas ní chí'nuu" sa sa"ā vácū cāávā n'daataá Herodías. Tá"ā mii" chí chíi n'daataá ye"e Felipe cuáá" vmnaa" ní canée tá ndúúcu sa. Ní Felipe mii" ní 'diinu Herodes.

¹⁸Juan mii" ní ca"na sa chíi sa Herodes mii": N'dii rey nguée canée chí cunee nī ndúúcu n'daataá ye"e 'diinu nī.

¹⁹N'daataá ye"e Herodes mii" nguée canee yīnū tá ndúúcu chí ca"na Juan mii". Ní ne"e tá 'caa"nu" tá Juan mii" naati nguée ngii dii" tá. ²⁰Herodes mii" ní deenu yā chí Juan ní n'dai sa ní ye"e Ndyuūs sa"ā mii". Ní rey mii" 'va'ā yā Juan mii". Chíí" chí nguée n'guu" rey mii" chí tá"ā mii" dii" daño tá ndúúcu Juan. Ní rey mii" s'nee" veé" yā n'daacā ní ch'iindiveé" yā ye"e nduudu Juan 'áará chí nguée tuumicadiinúu" yā nducué"e chí nga"na Juan mii". ²¹Naati n'daataá ye"e rey mii" nguuvī tá Herodías ní ndaāca tá táācā chí dii" tá. Herodes mii" díí" yā 'áámá 'viicu nguuvī cumpleanos ye"é yā. Díí" yā 'áámá 'viicu ye"e chí ngeé yā chí cheé 'ii"yā" chí nga"na ntii"nyu", ndúúcu

saⁿā s'eeⁿ chi 'neéⁿ vmnaaⁿ yeⁿe soldados, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ yuudu yeⁿe yáⁿāa Galilea. ²²Ní taachí nge'e yā n'daatāa 'lííⁿ daiya táⁿā Herodías miiⁿ sndaā tá naachi nge'e yā. Ní nde'ei tá. Rey Herodes ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi snée yā ndúúcu sa chií yeenú yā chi nde'ei tá. Ní miiⁿ caⁿa yā chií yā n'daataa 'lííⁿ miiⁿ: Dii, n'daataa 'lííⁿ, caaca di 'úú chí neⁿe dí ní 'úú ní teé dii.

²³Ní caⁿa yā, “por Ndyuūs” chi ca'a yā n'daatāa 'lííⁿ miiⁿ 'āā de'é nūuⁿ chi neⁿe tá, 'áará chí ná maⁿa yeⁿe yáⁿāa chi ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā. ²⁴N'daatāa 'lííⁿ mííⁿ ní can'daā tá ní caⁿa tá chií tá cheecu tá: Mamá, ¿de'é caacá? Ní cheecu tá ní caⁿa yā chií yā táā: Caaca di tííⁿ Juan chi cheedínūⁿníⁿ.

²⁵Maaⁿncheēté nūuⁿ sndaā ta'dííⁿ miiⁿ naachi canúúⁿ rey miiⁿ, ní caⁿā tá: Neⁿé chi maaⁿnguuví nūuⁿ teé ní 'úú cheeti 'áámá cu'u tiiíⁿ Juan chí cheedínūⁿníⁿ. ²⁶Tuu'mi ní rey miiⁿ ní s'neeⁿ ndaachi nuúⁿ yā naati cáávā chi caⁿa yā, “por Ndyuūs”, ní cáávā 'iiⁿyāⁿ chi snée yā ndúúcū rey miiⁿ, nguée chi diiⁿ nuuⁿ yā cheeⁿdiitú yā yeⁿe chí ngiica ta'dííⁿ miiⁿ. ²⁷Hora mííⁿ nūuⁿ caⁿa ntiiⁿnyuⁿ rey miiⁿ 'áámá soldado chí cheⁿe sa 'caāca sa daandu Juan chí cheedínūⁿníⁿ ní nguāi sa tííⁿ yā. ²⁸Soldado miiⁿ ní cheⁿe sa ná vácūú ní chíica sá daaⁿdu Juan miiⁿ. Ní sn'nuuⁿ sa tiiíⁿ Juan miiⁿ cheeti 'áámá cu'u. Ní ndeé soldado miiⁿ ní ca'a sa ta'dííⁿ miiⁿ. Ní ta'dííⁿ miiⁿ ní ca'a tá cheecu tá.

²⁹Taachí discípulos yeⁿe Juan miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, cheⁿé yā chi nguai yā cuerpo yeⁿe Juan miiⁿ. Ní candée yā chí 'cuuchi yā.

Jesús ca'a yā chi che'e nyuⁿu mil 'iiⁿyāⁿ

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰Cuayiivi miiⁿ ní apóstoles ní nduuvidaamá yā ndúúcū Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chií yā Jesús tanducuéⁿe chí diiⁿ yā, ndúúcū chí chí'cueeⁿ yā. ³¹Jesús caⁿa yā chií yā apóstoles: Cuchíi ní, ní caⁿa yú ntaavi'tuunúuⁿ yú na 'aama lugar chí 'aama lado yeⁿe yāāⁿ naachi nguée 'iiⁿyā. Ngaⁿa yā 'tíicā, caati n'deeé n'dái 'iiⁿyāⁿ indaá yā nanááⁿ Jesús ndúúcū n'deeé n'dái 'iiⁿyāⁿ chí inaⁿa, ndíí maaⁿ rá chí nge'e yā, nguée ngii. ³²Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ndúúcū apóstoles yeⁿe yā cueⁿé yā dámaáⁿ yā na 'áámá barco na 'áámá lugar chí nguée snée 'iiⁿyāⁿ. ³³Naati néené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ n'diichí yā Jesús ndúúcū apóstoles, ní déenu yā du'u yā ní taachí cueⁿe yā. Ní nducuéⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāāⁿ s'eeⁿ cueⁿe yā chiicá yā na yáⁿāa naachi ndaá Jesús ní vmnaaⁿ cá ndaa yā. Ní cuayiivi ndaa Jesús miiⁿ ndúúcū apóstoles yeⁿe yā. ³⁴Taachí Jesús nan'dáa yā na barco, n'diichí yā neené n'deeé 'iiⁿyāⁿ ní neené ya'ai 'iinú yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, ti sneé yā tan'dúúcā 'iiti cuūchí chí nguée du'ū chí idiíⁿ cuidado 'iiti, 'tíica yā. Ní Jesús tucá'a yā chí'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ n'deeé n'dái dendu'ū. ³⁵Taachí chí chiinū, discípulos yeⁿe yā ní ndaá yā nanáaⁿ yā ní caⁿa yā: N'dii Jesús, 'āā chiinū ní mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguēe snée yā na yáⁿāa 'cūū. ³⁶Yaa'ví ní 'iiⁿyāⁿ, ní caⁿá yā yāāⁿ n'gaiyāā ndúúcū yaāⁿ n'geete chí snée na niiⁿnuúⁿ ní cuái yā pan, ti nguée ndée yā chí che'e yā.

³⁷Naati Jesús ní nan'guεεcútaⁿa yā yeⁿe yā ní caⁿa yā: Ndis'tiī, ca'á nī che'e yā. Discípulos ní caⁿa yā: ¿Áá cuuvi diiⁿ nús'uu chi caⁿa 'nū cuái 'nū 'uuvi ciento caadi pan, ní ca'á 'nū che'e yā?

³⁸Jesús caⁿa yā chii yā discípulos: ¿Áá n'dee panes yeⁿe ndís'tiī vεε? Cueⁿe nī n'diichi nī. Taachí 'āā n'diichí yā, tuu'mi ní yaa'vī yā: Véé nyuⁿu panes ndúúcu 'uuvi 'yaācā.

³⁹Tuu'mi ní caⁿa ntiī'nyuⁿ Jesús chí ch'εéte 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ caadi cuááⁿ caadi cuááⁿ naachí vεε yuuni cueēe.

⁴⁰Ní naachí ch'εete yā 'áámá ciento yā ní naachi ch'εéte tá 'uūvī ngeεcu ndiichí yā. ⁴¹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní sta'á yā ndu'ū nyuⁿu panes miiⁿ ndúúcu 'uuvi 'yaācā. Ní chεεnaaⁿ yā nanguuvi ní ca'a yā gracias Ndyuūs cáāvā pan miiⁿ ndúúcu 'yaācā. Ní ch'iinu ní n'dee yā panes miiⁿ ní nca'a yā discípulos yeⁿe yā chi ca'a yā che'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Discípulos ca'a yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'yaācā miiⁿ ndúúcu pan miiⁿ. ⁴²Nducyáácá yā che'e yā ní chiitu 'iiⁿyāⁿ. ⁴³Ní nanngaáⁿ yā chí ningaavā miiⁿ ní chiitu ndiichúúvī 'cueēte ndúúcu chí ningaāva miiⁿ yeⁿe pan ndúúcu 'yaācā miiⁿ. ⁴⁴Nducyaaca saⁿā chí che'e sa panes miiⁿ ní ngii nyuⁿu mil sa.

Jesús ngíca yā vmnááⁿ nuūⁿnīⁿyáⁿā

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

⁴⁵Tuu'mi ní caⁿa Jesús chii yā discípulos yeⁿe yā chí cundaa yā na barco miiⁿ ní ndaá yā táámá lado yeⁿe nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ vmnaaⁿ yēⁿe yā chí caⁿa yā na yáāⁿ Betsaida, nuuⁿmaⁿ neⁿe chi Jesús dííⁿ yā despedir 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

⁴⁶Taachí Jesús dííⁿ yā despedir yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, cueⁿé yā na yiicū miiⁿ chí caaⁿmaⁿngua'á yā.

⁴⁷Taachí chii 'da'a miiⁿ, barco miiⁿ ndúúcu discípulos 'āā cachíca vmnaaⁿ yeⁿe nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ ní náávtaⁿa nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ canéé. Ní 'āā dámaāⁿ Jesús miiⁿ canee yā na yáⁿāa miiⁿ. ⁴⁸Ní Jesús n'diichí yā chí discípulos ní ch'eenu yā chii chí dííⁿ yā chí chiica barco miiⁿ ti 'yúúné miiⁿ ní contra yeⁿe naachí cachiica barco miiⁿ. Na nguεetiyaⁿ 'da'a ca, Jesús ndaa yā nanááⁿ discípulos, ní ngiicá yā vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní neⁿé yā cho'o daamá yā. ⁴⁹Taachí discípulos yeⁿe yā n'diichí yā Jesús chí ngiica yā cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ, discípulos nadacádíínuuⁿ yā chí 'áámá bulto ch'εete ní 'cai yiicu yā. ⁵⁰Ti nducyáácá discípulos n'diichí yā Jesús, ní dii'yá yā chí. Naati Jesús ní yaa'vī yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā: Ndis'tiī saⁿā, nguéé 'va'á nī ti 'úú.

⁵¹Ní Jesús miiⁿ cuchée yā na barco miiⁿ naachi snúuⁿ discípulos. Ní canéé 'diííⁿ 'yúúné. Ní discípulos nadicádíínuuⁿ yā. De'e chúúca ch'εete Ndyuūs. Ní che'e yiínú yā.

⁵²Vaanicadíínuuⁿ yeⁿe discípulos ní chεechí caati nguéé tuumicádíínuuⁿ yā vaadi n'giinu yeⁿe panes miiⁿ.

Jesús dííⁿ yā chí nduūvā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí ngítá na yáⁿā Genesaret

(Mt. 14.34-36)

⁵³Cho'ó barco miiⁿ ndúúcu yā táámá lado yeⁿe nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ ní ndaá yā ná yáⁿā Genesaret, naachí cachiichí yā barco miiⁿ cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿyáⁿā. ⁵⁴Ní

taachi nacan'daa yā na barco miiⁿ, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi 'āā ndaá yā miiⁿ ní ntiinaáⁿ yā Jesús miiⁿ. ⁵⁵Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ caⁿá yā chii yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe núúⁿmáⁿ cuaaⁿ na yāāⁿ n'gaiyāāⁿ chi snééⁿ niiⁿnuúⁿ chi Jesús canéⁿe yā. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chinguai yā 'iiⁿyāⁿ chi ngítā. Ní tuca'a yā ndaa yā ndúúⁿcū 'iiⁿyāⁿ chi ngítā na cama yeⁿé yā ní candee yā 'iiⁿyāⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ. ⁵⁶Ní 'āā de'é nūuⁿ lugar naachi cueⁿe Jesús miiⁿ, nduuti chi na yāāⁿ n'gaiyāāⁿ, o na yāāⁿ n'geete, o na campo, 'iiⁿyāⁿ ní íneeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ chi ngítā cuaaⁿ cyúúⁿ. Ní di'cuítu yā Jesús chi ca'á yā lugar 'iiⁿyāⁿ chi ngítā chi cuuví tuu'ví yā maaⁿ rá naachí ndeetií yeⁿé catecai Jesús. Ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí tuu'ví yā tiinūuⁿ yeⁿe yā, nduūvā yeⁿe yā.

Chííⁿ chí diiⁿ chí ngii nuuⁿndi 'iiⁿyāⁿ

(Mt. 15.1-20)

7 Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ fariseos ndúúⁿcū n'duuvi maestros yeⁿe ley n'daa yā na yāāⁿ Jerusalén, ní ndaa yā nanááⁿ Jesús. ²'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní n'diichí yā chí discípulos yeⁿe Jesús miiⁿ ngé'e yā ndúúⁿcū ta'a yā chí vaatí, ní vee nuuⁿndi yeⁿe yā ti nguée inaaⁿnu yā ta'a yā taachí āā cuéé che'e yā tan'duucā chi ngaⁿa ley yeⁿé yā. ³Chúu chii caati 'iiⁿyāⁿ fariseos ndúúⁿcū nducyááca 'iiⁿyāⁿ Israel candí yā costumbres yeⁿé 'iiⁿyāⁿ ndiicúu s'eeⁿ chi nguée che'e yā ndúúⁿti chí nguée n'deée cuuví nnaaⁿnú yā ta'a yā. ⁴Taachí indáa yā nii'vēē, nguée che'e yā nduuti chí nguée nnaaⁿnu yā ta'a yā n'deée cuūví. Véé cá costumbres chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ icandiica yā, chí nnaaⁿnu yā vasos chí n'geē chí ngi'i yā, ndúúⁿcū

jarros, ndúúⁿcū taza yeⁿe cūū, ndúúⁿcū mesas. ⁵Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ fariseos ndúúⁿcū maestros yeⁿe ley miiⁿ itinguunéeⁿ yā Jesús: ¿De'é cúúví chí nguée candí discípulos yeⁿe ní costumbres yeⁿe 'iiⁿyāⁿ ndiicúu s'eeⁿ? Nge'é yā ndúúⁿcū ta'a yā chí vaatí.

⁶Jesús nan'guεεcútaⁿa yā: N'dáacā caⁿa profeta Isaías miiⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe ndís'tií chí 'uūvi naaⁿ 'uūvi cheendí ní. Chuū caⁿa yā taachí dingúuⁿ yā 'túúca:

'Iiⁿyāⁿ s'uúⁿ ní dich'eté yā 'úú ndúúⁿcū cheendi yā, naati staava yeⁿe yā yaⁿ'āi canee yeⁿe 'úú.

⁷Nguée de'é vee dichí'vē chí diiⁿ yā chí dich'eté yā 'úú, ti chííⁿ chí ngi'cueeⁿ yā ní ley yeⁿe saⁿ'ā yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí cūū.

⁸Naati ndís'tií ní chí'néeⁿ ní leyes yeⁿe Ndyuūs ní candí ní costumbres yeⁿe saⁿ'ā yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí cūū. Chííⁿ chí neenē n'deée cuūví nnaaⁿnu yā jarros ndúúⁿcū vasos naachi ngi'i nuúⁿ yā, ndúúⁿcū chí diíⁿ yā ndúúⁿcū neenē n'deée cá dendu'ū. Tanducuéⁿē chuū ní nguée dichí'vē.

⁹Tíicā caⁿa Jesús chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndis'tií ní cándii ní costumbres maáⁿ ní ní cáávā chuū i'neéⁿ ní 'áámá lado ley yeⁿé Ndyuūs. ¹⁰Moisés caⁿa yā ley 'cūū: Dííⁿ ní honrar chiidá ní ndúúⁿcū cheecú ní ní 'iiⁿyāⁿ chí nguée n'dáacā ngaⁿa yā yeⁿe chiidá yā o yeⁿé cheecú yā canéé chí 'cuūvi yā. ¹¹Naati ndís'tií ní ngaⁿa ní chí nga'a ní permiso 'aama saⁿ'ā chí caaⁿ'maⁿ sá cuuvi sa chiida sa o cheecu sa, 'tíicā: 'Úú ní nguée cuuvi nneé n'dií, caati nducuéⁿē chí

yeⁿé ní Corbán. (Nduudu Corbán miiⁿ ní neⁿe caaⁿmaⁿ chi caⁿá yā Ndyuūs.) ¹²Ndúúti chi saⁿā ngaⁿa sa 'túúcā, tuuⁿmi ní ndís'tiī ngaⁿa nī chi 'āā ntéé ngaⁿa nī lugar chi cunnee sá chiida sá ndúúcū chēēcu sá. ¹³Ndís'tiī ní diíⁿ nī chi 'āā ntéé dichíí'vē Nduudu yeⁿé Ndyuūs cáāvā costumbre chi ngoⁿó yeⁿé 'áámá nī taama nī. Nééné n'deēe dendú'ū diíⁿ nī tan'dúúcā chuū.

¹⁴Caⁿa ntúūⁿ Jesús chii yā 'iiⁿyāⁿ taama vmnéⁿēē ní caⁿa yā: Cu'neeⁿ veeⁿ nducyaaca nī yeⁿé, ní tuumicadiinuⁿ nī. ¹⁵Mar 'áámá dendú'ū chi ngeⁿe saⁿā chi 'āā cuéé cheⁿe sa cuuví diiíⁿ chi 'āā ntéé dēēve sa. Chííⁿ chi nadicádíinuⁿ saⁿa na staava yeⁿé sa ní ican'dāā na staava yeⁿé sa chííⁿ idiííⁿ chi 'āā ntéé dēēve sa. ¹⁶Ndís'tiī chi véé veéⁿ nī, 'caandiveéⁿ nī.

¹⁷Taachí Jesús s'neeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní sndaa yā va'ai yeⁿé discípulos yeⁿe yā, discípulos yeⁿé yā ní itiinguuneeⁿ yā: ¿Dē'e néⁿé caaⁿmaⁿ ejemplo 'cūū?

¹⁸Ní caⁿa Jesús chii yā discípulos: ¿Áá 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī nguéé ituumicadíinuⁿ nī? ¿Áá nguéé deenu nī chi tanducuéⁿē chi ngeⁿe saⁿā ní cungéē cuaaⁿ chuva'āi ní nguéé cuuví diiíⁿ chí saⁿā miiⁿ ní vaati sa, ¹⁹ti nguéé indaā na staava yeⁿé sa naati na chēēti sa? Ní cuayiivi mííⁿ nan'dāā na cuerpo yeⁿé sa. 'Tíicā ní nducuéⁿē chi ngé'é saⁿā ní dēēve. Ní nguéé diiíⁿ chi dinuuⁿndí yā. ²⁰Ní caⁿa Jesús: Chííⁿ chí can'dāā na staava yeⁿé sa chííⁿ chi diiíⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿé sa. ²¹Ti chiiⁿ cuaaⁿ chēēti sáⁿā chí neⁿe caaⁿmaⁿ chi yeⁿé na staava yeⁿé

sa, ican'dāā yeⁿé vaanicadíinuⁿ yeⁿe sa chi nguéé n'daācā. Nadacadíinuⁿ yā yeⁿe chi caⁿa sa ndúúcū 'aama n'daataā o isáⁿā chi nguéé yeⁿe yā, ndúúcū yeⁿe chi n'diichí yā 'áámá saⁿā o n'daataā ní duuchinééⁿ vi'í yā, ní ndúúcū chi 'caaⁿnúⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, ²²ndúúcū yeⁿé chi ididuucú yā, ndúúcū yeⁿe chi neⁿe yā cosas chi véé yeⁿé taama yā, ndúúcū yeⁿé dendú'ū chi yeⁿe yáá'n'guiinuⁿ, ndúúcū yeⁿe chi nginnche'í yā 'iiⁿyāⁿ, ndúúcū vicios, ndúúcū n'daataā chi caⁿā tá ndúúcū n'daataā chi duuchinee tá vi'í, ndúúcū yeⁿé sáⁿā chi caⁿa sa ndúúcū saⁿā chi duuchinee sa vi'í, ndúúcū yeⁿé chi n'diichí yā cosas chi nguéé n'daācā, ndúúcū yeⁿé chi caaⁿmaⁿ taáⁿ yā contra yeⁿe Ndyuūs, ndúúcū yeⁿe chi dich'ēetē maáⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, ndúúcū nduudu chi nadicádíinuⁿ yā tan'duucā chi loco yā. ²³Tanducuéⁿē dendú'ū 'cūū chi nguéé n'daācā ican'dāā yeⁿé na staava yeⁿé yā. Chííⁿ chi diiíⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿé yā.

'Áámá n'daataā chi nguéé n'daataā

Israel tá chi i'teenu tá Jesús

(Mt. 15.21-28)

²⁴Nan'dāā Jesús miiⁿ ní cunaⁿa yā na yáⁿā Tiro ndúúcū Sidón. Ní chindāā yā na 'áámá va'ai. Ní nguéé neⁿé yā chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cadíinuⁿ yā naachi cánéé yā naati nguéé chii canúúⁿ n'de'ei yā. ²⁵Maaⁿnchēetē tuumicadiinuⁿ 'áámá n'daataā chi véé 'áámá n'daataā 'lííⁿ daiya tá chi cánéé ndúúcū espíritu yeⁿe yáá'n'guiinuⁿ. N'daata miiⁿ ní ndāā tá ní chiintii'yā tá ná ca'a Jesús miiⁿ. ²⁶N'daata mííⁿ ní nguéé yeⁿé

ndaata yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ Israel naati yeⁿe ndaataá yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe yáⁿ'āa Sirofenicia. Ndaā tá ní chiica tá Jesús miⁿ chí tun'dáa yā espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiniūⁿ yeⁿe n'daataá 'lífⁿ daiya tá. ²⁷Naati Jesús miⁿ ní caⁿ'a yā chii yā n'daataá miⁿ: Ca'a di lugar chi che'e daiyá 'iⁿ'yāⁿ Israel vmnááⁿ vmnaaⁿ ti nguée cánée chí divií pan yeⁿe daiyá 'nū ní ca'á 'nū chi che'e 'yaānā.

²⁸Táⁿ'ā miⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'ā tá: 'Tíficā, Señor, naati 'yaānā chi snée tī maaⁿ mesa miⁿ nge'ē tī cheeyéi pan chi ngée yeⁿe da'caiyāā.

²⁹Tuu'mi ní Jesús miⁿ ní caⁿ'a yā chii yā táⁿ'ā: Dii n'daataá n'daācā ngaⁿ'a di. 'Āā cuuví naⁿ'a di. Espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiniūⁿ 'āā nan'dáā yeⁿe daiya di.

³⁰Taachí ndaā tá na vaacu tá, n'daataá 'lífⁿ miⁿ yeⁿe tá canee tá na cama ní candiiti tá. Ní espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiniūⁿ ní 'āā nan'dáā yeⁿe n'daata 'lífⁿ miⁿ.

**Jesús dííⁿ yā chi nduūvā yeⁿe
'áámá sáⁿ'ā chi nguée ngaⁿ'a sa ndíí
nguée ndúú n'giindiveeⁿ rá sá**

³¹Jesús nan'daa ntuuⁿ yā yeⁿe yáⁿ'āa Tiro ndúúⁿ yáⁿ'āa Sidón ndúúⁿ na yāāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yáⁿ'āa Decápolis. Ní ndaa yā na yáⁿ'āa chi 'díítuu nuūⁿníⁿ'yáⁿ'ā Galilea. ³²Miⁿ ní ndaa 'iⁿ'yāⁿ ndúúⁿ 'áámá saⁿ'ā chi cheetúú chi nguée ngii ngaⁿ'ā sa n'dáacā. Ní chiacá sá Jesús chi cun'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿe sa.

³³Jesús candée yā saⁿ'ā miⁿ 'áámá lado naachi 'āā ntée snée 'iⁿ'yāⁿ ní tingúúⁿ ndutá'a yā na veeⁿ sá ní chiidaiⁿ yā ní s'neeⁿ nduta'a yā na ch'iia sa. ³⁴Ní ch'íinu yā nanguuvi,

ní ndaa niiⁿ'núⁿ yā ní caⁿ'a yā: Efata, chi neⁿe caaⁿ'maⁿ na nduudu yeⁿ'é, n'guaaⁿ di.

³⁵Ndúúⁿ chuū ní n'guaaⁿ veeⁿ sá ndúúⁿ ch'iia sa ní nduūvā yeⁿ'é sa. Ní 'āā chí caⁿ'a n'dáacā sā. ³⁶Jesús ní caⁿ'a yā chii yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguée cuuvi yā mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ. 'Áará chi neenē ca'a cuidado yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguée cuuvi yā 'iⁿ'yāⁿ, 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chii yā n'dee n'dái 'iⁿ'yāⁿ. ³⁷Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní neene cheⁿ'e yiinú yā, ní caⁿ'a yā: 'Iⁿ'yāⁿ miⁿ ní tanducueⁿ'ē idin'daacá yā, ndíí 'iⁿ'yāⁿ chi cheetúú ní idíí yā chí n'giindiveeⁿ yā. Ní 'iⁿ'yāⁿ chi nguée ngaⁿ'a yā ní díí yā chí ngíí ngaⁿ'a yā.

**Jesús ca'á yā che'e cuūuⁿ mil 'iⁿ'yāⁿ
(Mt. 15.32-39)**

8 Tiempo 'cūū neenē yááⁿ 'iⁿ'yāⁿ nduuvidaama yā ndúúⁿ Jesús. Nguée de'ē chi ca'á yā chí che'e 'iⁿ'yāⁿ s'uuⁿ. Tuu'mi Jesús 'caí yā discípulos yeⁿe yā, ní caⁿ'á yā chii yā discípulos: ²Úú ní ya'ái cáāvā 'iⁿ'yāⁿ s'tíí, tí 'āā 'iinu nguūvī snée yā nduucú na lugar 'cūū ní nguée de'ē vee chi che'ē yā. ³Ndúúⁿ chi nadicho'ó 'iⁿ'yāⁿ na vaacu yā ní nguée che'ē yā, 'áatíi cuuvi cúúnú yā cuaaⁿ cyúúní chi naⁿ'a yā ti náⁿ'a yā ní yaⁿ'āi ndiicá yā.

⁴Discípulos ní nan'guεεcútaⁿ'a yā: ¿Taacá ca'á ní chi chée'ē 'iⁿ'yāⁿ na lugar naachi nguée ch'εetinée 'iⁿ'yāⁿ?

⁵Jesús miⁿ ntiinguuneeⁿ yā discípulos: ¿Áá n'dee cá panes yeⁿ'é ní véé? Discípulos ní caⁿ'a yā: Tá ndeēchē vee.

⁶Tuu'mi ní chii Jesús 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi 'cuētē yā na yáⁿ'āa miⁿ. Ní

Jesús sta'á yā ndēēchē panes miiⁿ. Ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā panes miiⁿ. Ní n'dee yā panes miiⁿ ní ca'á yā discípulos yeⁿ'é yā. Ní discípulos ca'á yā che'e 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ. ⁷Véé ntúūⁿ n'duuvī 'yaācā. Jesús sta'á yā 'yaācā ní ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā 'yaācā ní ca'á yā discípulos chí ca'á ntúūⁿ yā 'yaācā 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ. ⁸Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ che'e yā ní chiitu 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nin'guaáⁿ yā tá ndēēchē 'cuēētē chí nángaava. ⁹'Iiⁿ'yāⁿ chí che'e yā ní ngii yā tan'dúú cuūⁿ mil 'iiⁿ'yāⁿ. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní dííⁿ yā despedir yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ. ¹⁰Ní Jesús ndaa yā na 'aama barco ndúúⁿ discípulos yeⁿ'e yā ní cueⁿ'é yā na yáⁿāa chí nguuvī Dalmanuta.

'Iiⁿ'yāⁿ fariseos chiica yā Jesús chí ch'iⁿ'i yā 'aama vaadi n'giinu

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹Tuu'mi ní ndaā 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ní tucá'a yā caⁿ'a yā n'dee n'dái ndúúⁿ Jesús. Neⁿ'é yā n'diichi yā táacā caaⁿ'maⁿ Jesús. Chiica yā Jesús 'áámá vaadi n'giinu yeⁿ'ē na va'ai chēeti nguuvī. ¹²Jesús nandaa yiinú yā tí ndaachí 'iinu yā na staava yeⁿ'é yā, ní caⁿ'a yā: ¿De'ē cúuví chí ngiica 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ 'áámá señal yeⁿ'ē vaadi n'giinu? 'Úú ngaⁿ'á cuaacu chí nguéé ca'á mar 'áámá señal 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ.

¹³Cuayiivi chí caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ chuū, Jesús nanguēcunée yā sndaa yā na barco miiⁿ. Ní cueⁿ'e yā taama lado nuūⁿníⁿ yáⁿā miiⁿ.

Levadura yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ fariseos

(Mt. 16.5-12)

¹⁴Discípulos chinaáⁿ yā chí candē yā chí che'e yā, naati ndéé

yā 'aama n'dyáⁿā pan ndúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na barco miiⁿ. ¹⁵Tuu'mi ní Jesús caⁿ'á yā chí yā discípulos: Cuin'diichí nī, cundēē nī cuidado yeⁿ'e levadura yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúúⁿ levadura yeⁿ'e rey Herodes. Levadura miiⁿ ní chííⁿ chí dííⁿ yā chí nguéé n'daācā.

¹⁶Discípulos ní tucá'a yā caⁿ'a yā nguaaⁿ maáⁿ yā: ¿Áa chí nguēē ndēé yú pan chíⁿ chí 'tiicā ngaⁿ'a yā?

¹⁷Jesús miiⁿ ní déenu yā chí ngaⁿ'ā discípulos nguaaⁿ maáⁿ yā ní caⁿ'a yā: ¿De'ē cúuví chí ngaⁿ'a nī chí cáávā chí nguéé ndēé nī pan? ¿Áa cuéé tuumicadiinúúⁿ nī? ¿Áa cuéé i'téenu nī na staava yeⁿ'e nī?

¹⁸¿Áa nguéé inaaⁿ ndís'tii ndúúⁿ nduutináaⁿ nī, ndíí nguéé ndúú n'giindiveeⁿ rá nī ndúúⁿ veéⁿ nī? ¿Áa nguéé inan'gaacú nī? ¹⁹Taachí n'dee ndu'u nyuⁿ'u panes miiⁿ chí che'e nyuⁿ'u mil 'iiⁿ'yāⁿ, ¿áa n'dee 'cuéētē ca pan nángaava? ¿Áa nin'guaáⁿ nī? 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Ta ndiichuuví.

²⁰Ní caⁿ'a Jesús: Taachí ca'á ndēēchē panes miiⁿ che'e cuūⁿ mil 'iiⁿ'yāⁿ, ¿áa n'dee 'cuēētē ca nin'guaáⁿ nī? Discípulos ní caⁿ'á yā: Tá ndēēchē.

²¹Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā: ¿Áa cuéé tuumicadiinúúⁿ nī?

Jesús dííⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí ngueenáaⁿ na yāāⁿ Betsaida

²²Cuayiivi miiⁿ mí ndaā Jesús ndúúⁿ discípulos yeⁿ'e yā na yāāⁿ Betsaida. Náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ndéé yā 'áámá chí ngueenáaⁿ nanáaⁿ Jesús ní ngiicá yā Jesús chí tuu'vi yā 'iiⁿ'yāⁿ chí ngueenáaⁿ. ²³Jesús

sta'á yā ta'ā chi ngueenááⁿ ní tun'dáa yā 'i'iⁿyāⁿ 'áamá lado yeⁿe yááⁿ 'líiⁿ miiⁿ. S'neeⁿ yā nuuⁿnīⁿ daiⁿ yā na nduutinááⁿ sa ní snduu tá'a yā vmnaaⁿ yeⁿe saⁿ'āⁿ miiⁿ ní itinguunéeⁿ yā saⁿ'ā ndúúti chi 'āā inaaⁿ sa 'tεε. ²⁴Chi ngueenááⁿ miiⁿ ní ch'iinu sa, ní caⁿ'ā sa: Inaaⁿ 'áamá saⁿ'ā tan'dúúca chi 'áamá yáⁿ'ā 'tíicā saⁿ'ā, naati ngiicā sá.

²⁵Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní sn'duu ntúuⁿ yā ta'a yā na nduutináaⁿ saⁿ'ā miiⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní ch'íinu n'daācā sa ní nduuvī n'dai nduutináaⁿ sa. 'Āā tanducuéⁿ'ē inaaⁿ n'dācā sa. ²⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ dichó'o yā saⁿ'ā chí cuinaⁿ'a sa na vaacu sa. Ní caⁿ'a yā: Díí, nguée cundaā di núúⁿmáⁿ na yáāⁿ miiⁿ ní cuuvi di chuū mar 'áamá 'i'iⁿyāⁿ.

**Pedro ní caⁿ'ā cuaacu sá chí Jesús
chí Cristo yā**

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷Cuayiivi miiⁿ Jesús ndúúcu discípulos yeⁿ'é yā cheⁿ'é yā na yáāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yāⁿ'āa Cesarea ndúúcu yāāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yāⁿ'āa Filipo. Taachí snúuⁿ yā yúúní ntinguuneeⁿ Jesús miiⁿ discípulos yeⁿe yā, ní caⁿ'a yā: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'a 'i'iⁿyāⁿ?

²⁸Discípulos nan'guεεcútaⁿ'a yā: Náⁿ'ā 'i'iⁿyāⁿ ní ngaⁿ'a yā chí díí chí Juan chí cheédínuūⁿnīⁿ díí. Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díí chí profeta Elías díí. Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díí chí 'áamá profeta díí.

²⁹Tuu'mi ní Jesús ntinguunéeⁿ yā discípulos: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'á ndís'tii?
Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā sa: N'dii chí Cristo chí yeⁿe Ndyuūs.

³⁰Jesús ní caⁿ'a yā chí nguée cuuvi yā mar 'áamá 'i'iⁿyāⁿ chuū.

**Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e vaadī n'gii yeⁿ'e
maáⁿ yā**

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹Tuu'mi ní Jesús tuca'á yā chí'cueeⁿ yā yeⁿ'ē Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs. Ní neenē 'cueenu sa cuuvi. 'Iiⁿyāⁿ chiiduū n'geetē ndúúcu 'i'iⁿyāⁿ ndiicū chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē yáacu miiⁿ ndúúcu maestros yeⁿ'e ley, 'āā ntéé neⁿ'e yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā chí yā 'i'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā, naati saⁿ'ā miiⁿ ní cheeti 'i'inū nguuvī nduuchi sa yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ³²'Úú ní ngaⁿ'á cuaācū chuū. Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní cueⁿ'e sa ndúúcu Jesús 'áamá lado ní tucá'a sa yaaⁿ'vi neeⁿ sa Jesús. ³³Naati Jesús nan'guεεcundií yā ní n'diichí yā discípulos ní yaaⁿ'vi neeⁿ yā Pedro ní caⁿ'a yā: Díí, Pedro, tan'dúúca yáāⁿ'n'guiinūuⁿ, 'tíicā dii. Cuví di yeⁿ'ē 'úú, ti dii ní nguée nadicádífnuuⁿ di tan'dúúca Ndyuūs nadicádífnuuⁿ yā, ti nadicádífnuuⁿ di yeⁿ'e dendu'ū yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

³⁴Tuu'mi ní Jesús yaaⁿ'vī yā discípulos yeⁿ'e yā ndúúcu tanáⁿ'ā 'i'iⁿyāⁿ, ní caⁿ'a yā chí yā 'i'iⁿyāⁿ s'uuⁿ: Ndúúti chí 'áamá 'i'iⁿyāⁿ neⁿ'e yā caⁿ'a yā nduucú, canée chí cu'néeⁿ maáⁿ yā tanducuéⁿ'e dendu'ū chí véé yeⁿ'e yā ní cuta'á yā cruz yeⁿ'é yā chí tan'dúúca chí 'cueenu taaví yā cuuvi cucáāvā 'úú 'iicu caⁿ'á yā nduucú. ³⁵Tí nducyáácá 'i'iⁿyāⁿ chí neⁿ'e yā nadanguáⁿ'āi yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní dindaí taama vida yeⁿ'é yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní nducyáácá 'i'iⁿyāⁿ chí dindaí yā vida yeⁿ'e yā cucáāvā 'úú ní cucáāvā nduudu cuaacu chí nguaⁿ'ai 'i'iⁿyāⁿ,

tuu'mi ní nandaacá yā vida yeⁿe yā nanááⁿ Ndyuūs. ³⁶¿De'ē dichíí'vē yeⁿe saⁿā ndúúti chí diiⁿ sa ganar nducuéⁿē chí véé iⁿ'yeeⁿdí' cūū ní dindaí sa alma yeⁿē sa? ³⁷¿Áá n'deēē cuuvi nadíí'vē sa 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cucáávā alma yeⁿē sa? ³⁸Nduuti chí 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi 'cuináaⁿ yā yeⁿe 'úú ndúúcu nduudu yeⁿé nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿe yā, ní nguéé n'daācā idiíⁿ yā, 'tiicá ntúūⁿ 'úú chí Saⁿa chí Daiyá Ndyuūs, cuuví 'cuináaⁿ yeⁿe yā taachi ndaá ndúúcu dēēve ch'ēte n'dai yeⁿē Chiidá ndúúcu ángeles chí dēēve yā.

9 Jesús ní caⁿa yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿ'nyúⁿ ngaⁿá, chí véé ná'a nī chí snée nī 'muuⁿ chí nguéé 'cuuví nī taanduvéé ndii snaaⁿ nī naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿē chí ndaa yā ndúúcu poder yeⁿé yā.

Jesús n'daaⁿ yā cuerpo yeⁿe maáⁿ yā
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

²Cho'ó jaāⁿ nguuví, ní Jesús candéē yā Pedro, ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan. Ní cheⁿe yā ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na 'áámá yiicū yaacu. Ní miiⁿ ní Jesús n'daaⁿ yā cuerpo yeⁿe yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³Catecai yā nguēcundāā ngii n'gai ní cuéē tan'dúúcā nieve. Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí' cūū nguéé cuuvi naáⁿnú yā 'áámá tীনūⁿ táátii cuéē. ⁴Ní che'enaāⁿ sáⁿā profeta Elías ndúúcu Moisés, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí ch'ii ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ. Ní ndeé yā ndúúcu Jesús. ⁵Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿa sá chíi sá Jesús: N'díí Maestro, de'ē chúúcā n'daācā yeⁿe yú chí 'cuētineeⁿ yú 'muuⁿ. Din'dái n'ū iinū va'ai lííⁿ: 'Áámá yeⁿé nī,

táámá yeⁿe Moisés, táámá yeⁿe profeta Elías.

⁶Discípulos ní di'yáá yā chíi. Ní Pedro miiⁿ nguēē deenu sa de'ē chí ngaⁿa sa. ⁷Tuu'mi ní ndaā vmnááⁿ yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'áámá meēēⁿ ní sn'dii 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní discípulos ch'iindiveēⁿ yā 'áámá nduudu chí ngaⁿa nguaaⁿ meēēⁿ miiⁿ chí ngaⁿā: Sáⁿa 'cūū Saⁿā Daiyá chí neⁿe n'dái. Cu'neeⁿ veēⁿ nī yeⁿē sa.

⁸Hora míⁿ nūūⁿ, taachi discípulos n'diichí yā, 'āā ntéé du'ū vee snée ndúúcu yā, 'āā dámaāⁿ Jesús miiⁿ nduucú yā.

⁹Taachí nangua'á yā yeⁿe yiicū miiⁿ na yúúní miiⁿ naachi cunaⁿa yā Jesús caⁿa yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéé caaⁿ'máⁿ yā yeⁿe chí n'diichi yā, ndíí taachi Saⁿa chí Daiya Ndyuūs nduuchi sa yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā. ¹⁰Cáávā chuū nanguáin'daí yā chí canúúⁿ n'de'ei nguaaⁿ maáⁿ yā, naati ntiinguunéeⁿ yā nguaaⁿ maáⁿ yā ¿de'ē chí 'túúcā chí nduuchi sa yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā? ¹¹Tuu'mi ní discípulos ntiinguunéeⁿ yā Jesús ní caⁿa yā: ¿De'ē cúúví chí ngaⁿā maestros yeⁿe ley chí Elías miiⁿ canéé chí ndaa vmnaaⁿ sa?

¹²Jesús miiⁿ nan'guēcútaⁿa yā ní caⁿa yā chíi yā discípulos: Cuaacu níⁿ'nyúⁿ chí Elías miiⁿ 'āā ndaá sá vmnááⁿ vmnaaⁿ ní diiⁿ sa n'neē sa tanducuéⁿē yeⁿé Ndyuūs. ¿De'ē ngaⁿā naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs yeⁿe Saⁿā chí Daiya Ndyuūs? Ngaⁿa chí canéé chí 'cueenu sá cuuvi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dííⁿ yā despreciar saⁿā ní nguéé neⁿe yā saⁿā. ¹³Naati maaⁿ ní ngaⁿā chí 'āā ndaā profeta Elías miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'āā dííⁿ yā chí neⁿe yā ndúúcu

sa, tan'dúucā chí ngaⁿa naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'ē chí canéé chí chó'ōo.

Jesús divii yā espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ yeⁿ'ē 'aama saⁿ'ā 'dííⁿ
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Cuayiivi mííⁿ Jesús ndaa yā naachi snéé discípulos yeⁿ'e yā. N'diichí yā neené n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ cuaaⁿ 'diituú discípulos yeⁿ'é yā. Véé ntūūⁿ maestros yeⁿ'e ley miiⁿ chí ndeé yā n'deēe n'dáí ndúúcū discípulos. ¹⁵ Ní taachi n'díichi nducyaaca yā Jesús miiⁿ cueⁿ'e yiinu yā ní ngéenu yā ní ndáa yā nanááⁿ Jesús chí dííⁿ yā saludar Jesús. ¹⁶ Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'é ngaⁿ'a nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'tíí?

¹⁷ Áamá chéé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí snéé yā miiⁿ nn'guaacútaⁿ'a yā: N'díí Maestro, ndeé 'aama daiyá, chí canéé sá ndúúcū 'áamá espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ chí dííⁿ chí nguéé ngíí ngaⁿ'ā sa. ¹⁸ Āā tíí nūūⁿ naachi canéé sá espíritu 'cūū ní sta'a sáⁿ'ā ní n'geēcu sáⁿ'ā ná yáⁿ'āa. Ní saⁿ'ā miiⁿ ní ican'dáa yáíⁿ cuaaⁿ cheendi sa. Ní n'geēcu r'íí 'dííⁿ'yúⁿ sá. Chífⁿ chí neené nduuví duūvā sa. Āā ngíí discípulos yeⁿ'e nī chí tun'dáa yā espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ, naati nguéé cuuvi dííⁿ yā.

¹⁹ Jesús nan'guēcútaⁿ'a yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tíí, 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé i'téenu nī. ¿Áá 'naaⁿ tiempo canéé chí cuneé ndúúcū ndís'tíí? ¿Áá 'naaⁿ tiempo canéé chí cucheé ndúúcu nī? Candée nī 'muuⁿ saⁿ'ā 'dííⁿ.

²⁰ Cheⁿ'e yā nguai yā saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ. Ní taachí n'diichi espíritu

yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ Jesús miiⁿ, yááⁿ'nguiniūⁿ miiⁿ chindeēve saⁿ'a 'dííⁿ miiⁿ. Cheēcu ndáa sa ní n'gee yáíⁿ cuááⁿ cheendi sa. ²¹ Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneeⁿ yā chiida saⁿ'ā 'dííⁿ: ¿Áá 'naaⁿ canee sa ndúúcū ca'ai 'cūū? Chiida sa miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndii chí 'lííⁿ sa. ²² Nééne n'deēe cuuví espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ miiⁿ ní n'gaanuuⁿ sáⁿ'ā nguaaⁿ nguuchi yáⁿ'ā ní nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ va, chí neⁿ'e 'caāⁿ'nūⁿ saⁿ'ā. N'díí Jesús, ndúúti chí cúúví dííⁿ nī 'tēe de'é chí cunnee nī nús'uu, ní nuuⁿ nnee ya'āi 'iinú nī nús'uu ní cunnee nī nús'uu.

²³ Jesús caⁿ'a yā chíí yā saⁿ'ā miiⁿ: Nduuti chí cuuvi cu'téenu di, tuu'mi ní tanducuéⁿ'ē ní cuuvi cáāvā 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā.

²⁴ Tuu'mi ní chiida sa nééne 'caí ní n'geēcú yā. Ní caⁿ'a yā: 'Úú cu'teenú. Cunnee nī 'úú ní cuuvi cu'teenú ca.

²⁵ Taachí Jesús n'diichí yā chí neené n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ nduuvidaamá yā, ngaⁿ'a diitú yā ndúúcū espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ ní caⁿ'a yā: Díí espíritu chí dííⁿ chí nguéé ngíí ngaⁿ'a ní nguéé n'giindiveéⁿ 'úú cuuví díí chí nan'dáa di yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā 'dííⁿ 'cūū, ní 'āā ntéé nguēcunee di cundaā di na cuerpo yeⁿ'ē sa.

²⁶ Espíritu miiⁿ ní chindeēve saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní cheēcundáa saⁿ'ā taama vmnéⁿ'ēe ní nan'dáa yeⁿ'ē sa. S'neeⁿ saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ tan'dúucā chí ch'íí sa. Taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ n'diichí yā saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ neené 'yaaⁿ yā caⁿ'a yā chí n'díí sá. ²⁷ Naati Jesús miiⁿ ní sta'á yā ta'ā sa, ní nadicuéⁿ'e yā saⁿ'ā. Saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní chééndii sa.

²⁸ Cuayiivi ní Jesús sndaa yā na 'áamá va'ai, ní discípulos yeⁿ'e yā

ntiinguunée" yā Jesús taachi snée
yā 'áamá lado: ¿De'ē cúuví chí
nús'uu nguée chitundáa 'nū espíritu
ye"e yáán'nguiniūu" ye"e sa"á 'díí"?

²⁹Ní Jesús ca"nā yā: Espíritu 'cūū
chí 'túúcā nguée nan'daā ye"e
'ií"yā" chí 'tiicá nūu" caati dámaā"
chí nga"angua'á yā ndúúcū chí
nguée 'āa ca'diinú yā nguuví chí
nga"angua'á yā.

**Jesús nga"n ntúu" yā ye"e vaadi n'gii
ye"e yā**

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰Taachí can'daā Jesús ndúúcū
discípulos na yáā" mii", cho'ó yā
na yá"āa Galilea. Jesús mii" nguée
ne"e yā chí cadiinuu" mar 'áamá
'ií"yā" chí canee yā mii", ³¹ti Jesús
mii" ní ngi'cuee" yā discípulos
ye"e yā chí Sa"nā chí Daiya
Dendyuūs mii" ní canée chí ca'a
yā sá"ā na ta'āa 'ií"yā". Ní canée
chí 'caa"nú" yā sa"ā. Ní taachí
'āa 'cuuví sa ch'etí 'iinū nguuví
canée chí nduuchi sa ye"e nguua"
tiná"ā. ³²Naati discípulos ní nguée
túúmícadíinuu" yā chí nga"nā Jesús.
Ní 'va'a yā chí ntíinguunee" yā ye"e
chúū.

¿Du'ū cá chí ch'ete ca?

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³Tuu'mi ní ndaa Jesús ndúúcū
discípulos ye"e yā na yáā"
Capernaum; ní taachí ndaa yā
'áamá va'ai, Jesús ntiinguunee" yā
discípulos: ¿De'ē nga"n ndís'tií cuaa"
cyúúí'?

³⁴Discípulos ní 'āa ntée ca"á yā
mar 'áamá ti cuaa" cyúúí' míf"
ntíinguunee" vi'í yā ch'ee ca yā chí
ch'ete ca yā. ³⁵Tuu'mi ní Jesús mii"

ch'iindí yā ní yaa'ví yā ndiichúuví
discípulos ye"e yā chí cuchii yā
nanáa" yā. Ní cā"nā yā: Ndúúti
chí 'áamá ndís'tií ne"e ní cuuví ní
cuáá" vmnaa", canée chí cuuví ní
ndii cuayiivi ye"e nducyáácá yā ní
ndiicuu" ca ní. Ní canée chí dichí'v'e
nducyaaca 'ií"yā".

³⁶Tuu'mi ní Jesús sta'á yā 'áamá
sa"ā 'líf" ní s'nee" yā naavtá"ā ye"e
discípulos. Ní sta'á yā sa"nā 'líf" mii"
ní ca'nuú" yā sa"ā. Ní ca"nā yā chí
yā discípulos ye"e yā: ³⁷'ií"yā" chí
'cuaá" yā sa"ā 'líf" 'túúcā, nduūcū
chí duuchí, 'ií"yā" mii" ní 'cuaá" yā
'úú. 'ií"yā" chí 'cuaá" yā 'úú, nguée
dámaā" 'úú cuaá" yā, naati 'cuaá"
ntúu" yā 'ií"yā" chí dich'ó yā 'úú.

Ye"e 'ií"yā" chí lado ye"e Jesús

(Mt. 10.42; Lc. 9.49-50)

³⁸Tuu'mi ní Juan mii" ní ca"nā sa
chii sa Jesús: N'díí Maestro, n'diichí
'nū 'áamá sa"ā chí diví sa espíritus
ye"e yáán'guiniūu" ye"e 'ií"yā"
ndúúcū chí dúúchí ní, naati sá"ā
mii" ní nguée cachiicá sá ndúúcū
nús'uu. Nguée 'cuú" 'nū chí dií" sa
'tíicā.

³⁹Jesús ca"nā yā chí yā discípulos:
Ndís'tií 'cuáa" ní chí dií" sa 'túúcā; ti
nguée vée mar 'áamá 'ií"yā" chí díí"
yā vaadi n'giinu ndúúcū chí duuchí,
ní cuayiivi cúuví caa"má" yā chí 'úú
ní nguée n'daācā 'úú. ⁴⁰Ti 'ií"yā" chí
nguée idií" yā contra ye"e s'uūu", ní
ye"e yā favor ye"e yú. ⁴¹Áa du'ú
nūu" 'ií"yā" chí téé yā ndís'tií 'áará
chí 'áamá vaso nuū"nī" ndúúcū chí
duuchí, ti ndís'tií ye"e Cristo ndís'tií,
cuaacu ní"nyú" 'ií"yā" mii" ní vée
chí ndaācā chí cuuví ye"e yā ná
va'ai cheeti nguuví.

**Yeⁿe dendu^u chi diiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ
nuuⁿndí yā**

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴²Tuuⁿmi ní caⁿ'a Jesús: 'Āā du^uú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā chi 'áámá chēē chi n'gaiyāā chi i'téenu yā 'úú diíⁿ yā nuuⁿndi, n'daācā ca cáāvā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cāchiichí yā 'áámá tuūu yúúdu^u chí inguú 'iiⁿ'yāⁿ na daandu yā ní canuúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ naachí yaānuúⁿ yeⁿe nuūⁿnī'yāⁿā. ⁴³Ní ndúúti chi ta'ā di idiiⁿ chí dinuuⁿndi di, n'daacā ca chí 'caaca di ta'a di ní divíi di. N'daacā ca chí ndaā di ndúúcu 'aama ta'á nūuⁿ di ná vida cueⁿe daāⁿmaⁿ, ní nguéé chi caⁿ'ā di ndúúcu 'uūvī ta'a di na infierno, naachí nguūchí yaⁿ'ā miiⁿ ní nguéé ín'tuūvī. ⁴⁴Lugar miiⁿ naachi nguéé n'gii n'daāa ní nguuchi yaⁿ'ā miiⁿ ní 'āā ntéé n'tuūvī. ⁴⁵Ndúúti chi ca'a di idiiⁿ chí dinuuⁿndi di 'caaca ntúuⁿ di ní divíi di. N'daacā ca chí ndaa di lo'ō di na vida cueⁿe daāⁿmaⁿ miiⁿ, nguéé ti chí caⁿ'ā di ndúúcu 'uuvī ca'a di na infierno naachí nguuchi yāⁿ'ā miiⁿ chi nguéé ín'tuūvī. ⁴⁶Lugar miiⁿ ní naachi nguéé n'gii n'daāa ní nguuchi yāⁿ'ā miiⁿ 'āā ntéé ín'tuūvī. ⁴⁷Ndúúti chi nduutināaⁿ di diiⁿ chí idinuuⁿndí di, tuuⁿmi ní tun'dáa di; ti n'dáacā ca chi ndāa di ndúúcu 'áámá nduutināaⁿ naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiⁿ'nyúⁿ yā, nguéé ti chí caⁿ'ā di ndúúcu nduu 'uuvi nduutināaⁿ di na infierno, ⁴⁸naachi n'daāa mííⁿ nguéé n'gíí ti ní nguuchi yāⁿ'ā miiⁿ 'āā ntéé ín'tuūvī tan'díí nūuⁿ.

⁴⁹Ti nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā canéé chí n'diichi néeⁿ

yā 'cuenú yā cuuvi tan'dúúcaⁿ chi cho'ó ná nguuchi yaⁿ'ā, ní tanducuéⁿ'ē iiti chi 'iiⁿ'yāⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā cáāvā ofrenda yeⁿ'é Ndyuūs, diíⁿ yā preparar 'iiti miiⁿ ndúúcu yīimā. ⁵⁰Yīimā ní n'dai. Ní nduuti chi nguēē ndaācā sabor yeⁿ'ē, ¿d'é'ē cuuvi diíⁿ nī, ní cuuvi ndaācā sabor yeⁿ'ē? Ndís'tií cuneé nī tan'dúúcaⁿ chi yīimā, 'tíica cuneé nī, ní canéé n'daaca nī 'aama nī taama nī ndúúcu vi'í.

**Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿe divorcio chi
i'tēchií vi'í 'iiⁿ'yāⁿ**

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

10 Jesús can'daa yā yeⁿe yāāⁿ Capernaum, ní cueⁿ'e yā na yāⁿ'āa Judea ndúúcu yāⁿ'āa chi canee táámá lado yeⁿ'ē yíícú Jordán. Miiⁿ ní nduuvidaama ntúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ naachi canéé Jesús miiⁿ. Jesús tuca'a yā chi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcaⁿ costumbre yeⁿe yā. ²Tuuⁿmi ní n'duuvi 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndaā yā nanáāⁿ Jesús ti neⁿ'é yā n'diichíneeⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús ndúúti chi n'daācā chí saⁿ'ā n'tēchi sá n'daataa yeⁿ'ē sa. ³Jesús miiⁿ ní nan'guēēcútaⁿ'a yā: ¿D'é'ē caⁿ'a Moisés chii sa ndís'tií na ley yeⁿ'e yú?

⁴Fariseos ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: Moisés miiⁿ ní 'cuūⁿ sa chí ca'a sá n'daataa miiⁿ 'áámá caaca yéⁿ'e chí i'tēchi vi'í yā. Tuuⁿmi ní cu'neeⁿ sa táⁿ'ā sa.

⁵Tuuⁿmi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā fariseos: Moisés miiⁿ tee sa mandamiento 'cūū, ndís'tií, caati ndís'tií ní neené chēechi staava yeⁿ'é nī. ⁶Naati ndíí cuaaⁿ

vmnaaⁿ, taachi Ndyuūs din'dái yā tanducueⁿē dendu'ū, din'dái yā sáⁿā ndúúcū n'daataá. ⁷Chííⁿ chí saⁿā miiⁿ cun'néeⁿ sa chiida sa ndúúcū cheecu sá ní ndūūvidaama sa ndúúcū n'daataá yeⁿē sa, ⁸ní nduu 'uuví yā ní nduūví 'aama yā ndúúcū ví'í. Chííⁿ chí 'āā ntéeⁿ 'uūvi yā tí 'āā 'aama núúⁿ yā. ⁹Chííⁿ chí saⁿā miiⁿ nguéeⁿ canee chí nadvíi sa chí Ndyuūs nadaamá yā.

¹⁰Guayiivi miiⁿ taachí 'āā snée Jesús ndúúcū discípulos yeⁿe yā cheetí 'áámá va'āí, miiⁿ discípulos nguēcunée yā ntiinguuneⁿ yā Jesús yeⁿe nduudu 'cūū. ¹¹Jesús caⁿa yā chíi yā discípulos: Saⁿā chí cu'neeⁿ sá n'daataá yeⁿē sa ní 'caandivaacu sa ndúúcū táámá n'daataá, saⁿā miiⁿ ní idinuuⁿndi sa chí véé táámá n'daataá yeⁿē sa. ¹²Ní ndúúti chí 'áámá n'daataá cu'neeⁿ ta isáⁿā yeⁿe tá ní 'caandivaacu tá ndúúcū táámá saⁿā, 'tiicá ntūūⁿ n'daataá miiⁿ idinuuⁿndi tá chí véé taama isáⁿā yeⁿe tá.

Jesús di'viicú yā dá'caiyāa

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nínđéé yā dá'caiyāa nanááⁿ Jesús, chí Jesús tuu'ví yā dá'caiyāa miiⁿ; naati discípulos ní yaa'vi néeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí ndéé dá'caiyāa s'eeⁿ.

¹⁴Taachí Jesús n'diichi yā chuū, yaa'vi néeⁿ yā ní caⁿa yā chíi yā discípulos: 'Cuaaⁿ nī chíi dá'caiyāa nanaáⁿ, ní nguéeⁿ ndivíi nī yeⁿē, ti na va'ai cheeti nguuví naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā ní yeⁿē dá'caiyāa s'tíi, 'tíicā. ¹⁵Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿá ngíi ndís'tíi, 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ cu'téenu yā yeⁿe

naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā tan'dúúcā chí i'teenú 'aama dá'caiyāa, nguéeⁿ cuuví cundaa yā naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹⁶Ní Jesús sta'á yā dá'caiyāa miiⁿ ní ca'nuú yā ní di'viicú yā. Ní s'neeⁿ yā sn'duū tá'a yā vmnaaⁿ yeⁿē.

Yeⁿe saⁿa 'dííⁿ chí 'cuiica

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷Taachí Jesús candíi yā yúúní yeⁿē yā, ndaā 'áámá sáⁿā. Ngeenu sa nanááⁿ Jesús ní chíintii'ya sa nanááⁿ yā ní ntínguuneⁿ sa: N'dii Maestro chí n'dái nī, 'de'e dííⁿ ní ndaacá vida cueⁿe daāⁿmaⁿ chí cuuvi yeⁿē?

¹⁸Jesús caⁿa yā chíi yā saⁿā: 'De'e cúuví chí ngaⁿā dí chí n'dai 'úú? Mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguéeⁿ n'dai yā tí dámaaⁿ Ndyuūs. ¹⁹Dii ní deenu di chí canéeⁿ nguūⁿ na ley chí 'tuucā: Nguéeⁿ caⁿa di ndúúcū tááma n'daataá chí nguéeⁿ yeⁿe di. Nguéeⁿ 'caāⁿnuⁿ di. Nguéeⁿ diduucú di. Nguéeⁿ caaⁿmaⁿ nduudu yaadi yeⁿē mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ. Nguéeⁿ canche'ei di 'iiⁿyāⁿ. Dinéⁿe di chiida di ndúúcū cheecu di.

²⁰Saⁿā miiⁿ ní nan'guēcútaⁿā sa: N'dii Maestro, tanducueⁿē chuū 'āā idiíⁿ ndíi taachi saⁿā 'lííⁿ 'úú.

²¹Jesús ní chíinu yā saⁿā 'dííⁿ ní dinéⁿe yā saⁿā. Ní caⁿa yā: Véé táámá chí indái yeⁿē di. Cuéⁿé dí n'diicú dí tanducueⁿē chí véé yeⁿē di, ní ca'a di 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ yeⁿe yā. Tuu'mi ní ndaācā chí véé vaadi 'cuiica yeⁿe na va'ai cheeti nguuví chí cuuvi yeⁿē di. Tuu'mi ní cutá'a di cruz yeⁿē di chí yeⁿē chí 'cueenu di cuuvi ní cuchii di ní caⁿa di nduucú.

²²Naatí taachi ch'iindivee" sá chuū, néené s'nee" ya'āi 'iinu sa ní neene ndaachi 'iinú sa. Ní cuna" a sa ti neené 'cuiica sa.

²³Tuu'mi ní Jesús ch'iinu yā cuaa" 'diitúú yā ní ca" a yā chii yā discípulos ye" e yā: De'ē chúucā ngí" i chi cundaā 'ii" yā" 'cuiica naachí Ndyuūs nga" a ntii" nyú" yā.

²⁴Discípulos ní ng'e yiinu yā ye" e nduudu ye" e yā; naati Jesús ní ca" a ntúu" yā: Ndís'tii daiyá, de'ē chúucā ngí" i chi 'ii" yā" chi idiné" e ca yā chi véé ye" e yā chí cundaa yā naachí Ndyuūs nga" a ntii" nyú" yā. ²⁵Nguéé ngí" i cá chi 'áamá 'iiti camello, chi ch'etē cá nguéé ti 'yúúduu chi cho'ó ti na nduutináa" 'iini, chi cheendi va'ai 'lí" nguéé ti 'áamá 'ii" yā" 'cuiica i'téenu yā Ndyuūs ní cundaa yā naachí Ndyuūs nga" a ntii" nyú" yā.

²⁶Taachí discípulos ch'iindivee" yā chuū, nadicádínuu" taavi ca yā ní nguaa" maa" yā ntínguunée" yā vi'i. Tuu'mi ní nga" a yā: ¿Du'ú cuuvi nangua" āi?

²⁷Jesús mii" ch'iinu yā discípulos ní ca" a yā: Sa" a i" yee" dí' cūū nguéé cuuvi dii" sa chuū, naati Ndyuūs cuuvi dí" yā caati nanáa" Ndyuūs nguéé de'ē vee chi nguéé cuuvi dí" yā.

²⁸Tuu'mi ní Pedro mii" tuca' a sa ca" a sa ní ca" a sa chii sa 'ii" yā": Nús'uu ní s'neé" nū tanducué" e chi véé ye" e nū, ní cuchí' nū nduucú nī.

²⁹Jesús nan'guēcúta" a yā: Cuaacu ní" nyú" nga" á ngí ndís'tii. 'Áa du'ú nūu" 'ii" yā" chí cu'neé" yā vaacu yā, o 'dínu yā, o v'í, o cheecú yā, o chiidá yā, o n'daataá

ye" e yā, o daiya yā, o yá" āa ye" e yā, cáávā 'úú ní cáávā chi candē yā nduudu chi ngua" ai 'ii" yā", ³⁰cuta'á yā na i" yee" dí' cūū 'áamá ciento cúuví cá chí n'dee ca dendu'ū ye" e va'ai s'ee" ndúucū 'dínu yā ndúucū 'cē'e vē yā ndúucū vi' i yā, ndúucū chiidá yā, ndúucū cheecú yā, ndúucū daiya yā, ní ye" e yá" āa ye" e yā. Ní canée chí n'géenu yā ngii chí 'ii" yā" idií" yā naati ná i" yee" dí' chí cuchii ndaācā vida cue" e daā" ma" ye" e yā. ³¹Néené 'yaa" 'ii" yā" chí maa" snée yā cuaa" vmnaa" 'ii" yā" s'ee" 'cuēetinée yā cuaa" chi cuayiivi. Ní neené 'yaa" 'ii" yā" chí maa" snée yā cuaa" chí cuayiivi, 'ii" yā" s'ee" 'cuēetinée yā vmnaa".

Jesús nga" a ntúu" yā ye" e chí 'cuūví yā

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

³²Jesús ndúucū discípulos ye" e yā snúu" yā yúuní ní cuche yā na yáa" Jerusalén. Jesús cue" e yā vmnáa" discípulos. Ní discípulos nadicádínuu" yā ní cue" e yiinu yā ní va'á yā. Tuu'mi ní Jesús mii" nguēcunée yā ní yaa'vi ndiichúuví discípulos ye" e yā ní tuca' a yā ca" a yā chii yā discípulos ye" e chí canée chí 'cuūví yā. ³³Ní ca" a yā Cun'diichí nī, caa yú na yáa" Jerusalén, naachí 'úú chí Sa" a chí Daiya Dendyuūs mii" ní 'ii" yā" nca' a yā 'úú chiiduú n'geete ndúucū maestros ye" e ley. Ní 'ii" yā" s'ee" caacá yā ye" e 'úú chí 'cuūví. Ní nca' á yā 'úú 'ii" yā" chí nguéé ndaata ye" e Israel. ³⁴Ní 'caa" nyu" née" yā 'úú. Ní 'cue" e yā 'úú ní ca' a nee" dai" yā 'úú. 'Cuiinu chuū ní 'caa" nú" yā

'úú. Naati ndiichi ndii 'íínú nguuví miiⁿ, nduuchí yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā.

Jacobo ndúúcu Juan ngíicá sá 'áámá favor

(Mt. 20.20-28)

³⁵Tuu'mi ní Jacobo ndúúcu Juan, chí daiya Zebedeo, ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿa sa: N'dii Maestro, neⁿē 'nū chi dífⁿ nī 'áámá favor chí ngiica 'nū.

³⁶Tuu'mi ní Jesús ntinguuneéⁿ yā: ¿Dē'ē neⁿē nī chí dífⁿ?

³⁷Tuu'mi ní caⁿa sa chii sa Jesús miiⁿ: 'Cuááⁿ dí chí 'cueēé 'nū 'áámá 'nū lado tá cuaācú di ní táámá 'nū ní lado tá 'cueē di taachi 'āā ndaá hora yeⁿē chí ngaⁿa ntiinⁿyuⁿ dí yeⁿē nducuéⁿē.

³⁸Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā: Ndís'tii nguéé déenu nī dē'ē chí ngiica nī. ¿Áá cuuvi diiⁿ di cu'u nuúⁿ nī yeⁿē chí n'geēⁿ chēeti vaso chí yeⁿē chí 'cuenú cuuvi? ¿Áá cuuvi cuta'á nī maaⁿ chí ngēédínuⁿnī chí cuta'á?

³⁹Juan ndúúcu Jacobo miiⁿ ní nan'gueécútaⁿa yā: Cuuvi dífⁿ 'nū. Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ canéé chí cu'ú nī yeⁿē vaso chí yeⁿē chí 'cuenú cuuvi ní canéé chí cuta'á nī chí ngēédínuⁿnī chí 'úú ita'á. ⁴⁰Caati nguéé ituneēⁿ 'úú chí ca'á du'ú chí 'cuūndi lado tá cuaacú o lado ta 'cueēé. Lugar 'cūū ní Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿyāⁿ chí Ndyuūs dífⁿ yā 'cundiyaáⁿ yā cáávā 'iiⁿyāⁿ.

⁴¹Taachí ch'iindiveéⁿ ndu'u ndiichí discípulos chuū, nduuvi taáⁿ yā ndúúcu Jacobo ndúúcu Juan miiⁿ.

⁴²Jesús ní yaa'vi yā discípulos ní caⁿa yā: Tan'dúúca chí ndís'tii

deenu nī, 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiinⁿnyúⁿ yā yeⁿē naciones véé poder yeⁿē yā nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿē nación yeⁿē yā ní 'iiⁿyāⁿ chí n'geēé cá yeⁿē naciones ngaⁿa ntiinⁿnyúⁿ yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁴³Naati nguaaⁿ ndís'tii, nguēé 'tíicā. 'Iiⁿyāⁿ chí neⁿē cuuvi ch'ēēte yā nguaaⁿ ndís'tii canéé chí dichíí'vé yā 'iiⁿyāⁿ. ⁴⁴Áā du'ú nūuⁿ ndís'tii chí neⁿē nī cunee nī cuaaⁿ vmnaaⁿ yeⁿē ndís'tii canéé chí dichíí'vé nī nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ⁴⁵Naati Sáⁿā chí Daiya Dendyuūs nguéé ndaā sa chí 'iiⁿyāⁿ dichíí'vé yā saⁿā, ti maaⁿ sa dichíí'vé sa nducyaaca 'iiⁿyāⁿ, ní ca'a sa vida yeⁿē maāⁿ sa tan'dúúca precio yeⁿē nuuⁿndi cáávā chí nanguaⁿ'ai yā n'dee n'daí 'iiⁿyāⁿ.

Jesús n'guaáⁿ yā nduutinááⁿ saⁿā Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶Tuu'mi ní ndaā Jesús ndúúcu discípulos na yāāⁿ Jericó. Ní taachí can'daa yā yāāⁿ Jericó ndúúcu 'yaaⁿ n'daí 'iiⁿyāⁿ 'áámá sáⁿā chí ngueenááⁿ chí nguuvi Bartimeo, daiya Timeo, véé sá nīⁿnuúⁿ cyúúni ní ngiica sá limosnas. ⁴⁷Ní taachí ch'iindiveeⁿ sa chí Jesús yeⁿē yāāⁿ Nazaret cho'o yā miiⁿ, saⁿa ngueenááⁿ miiⁿ tuca'a sa 'caí sa ní caⁿa sa: Jesús, Daiya David, nnéé ya'āi 'iinú nī 'úú.

⁴⁸Nééné 'yaaⁿ yā yaa'vi neeⁿ yā saⁿā miiⁿ chí cunēé 'diiⁿ sa cheendí sa, naati saⁿā miiⁿ ní n'gaí yiicú cá sá: N'dii Daiya David, nnéé ya'āi 'iinu nī 'úú.

⁴⁹Tuu'mi ní Jesús cheendii yā ní caⁿa yā: Yaa'vi nī saⁿā chí cuchii sa 'muuⁿ. Ní cheⁿé yā ní chii yā saⁿā

chi ngeenáán miiⁿ: Canéé diitu di ní cáániicū di ndúcueeⁿ di ti Jesús n'gaí yā dii.

⁵⁰Tuu'mi ní sn'dáa sa cotón yeⁿe sa ní nadacueeⁿ sa ní chéⁿe sa ndaā sa nanáán Jesús miiⁿ. ⁵¹Tuu'mi ní Jesús ntiinguunéeⁿ yā saⁿā: ¿De'e neⁿe di chi díⁿ ndúúcū dii? Sáⁿā chi ngeenáán miiⁿ ní caⁿa sa: N'diī Maestro díⁿ nī chi snaāⁿ.

⁵²Jesús caⁿa yā: Cunaⁿā di. Āā inaaⁿ di, ti s'téenu di. Hora 'cūū nūuⁿ chi ngeenáán miiⁿ ní snaaⁿ sa ní cueⁿe sá ndúúcū Jesús miiⁿ na yúúni.

Jesús ndaa yā na yāāⁿ Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

11 Taachí Jesús ndúúcū discípulos ndaa yā niiⁿnuúⁿ na yāāⁿ Jerusalén, ndaa yā na yāāⁿ Betfagé, ndúúcū yāāⁿ Betania, niiⁿnuúⁿ na yiicū chi nguuví Olivos. Ní Jesús dich'ó yā na 'uūví discípulos yeⁿe yā. ²Ní caⁿa yā: Cuéⁿe nī na yāāⁿ 'lírⁿ chi canéé niiⁿnuúⁿ ní taachí ndaa nī miiⁿ ndaaca nī 'áámá burro n'déēchiichí tī. Burro miiⁿ ní mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ 'āā cuéé cunduú yā 'iiti. N'daatí nī 'iiti ní candéé nī 'iiti 'múúⁿ. ³Ndúúti chi 'áámá 'iiⁿyāⁿ tínguuneeⁿ yā ndís'tii: ¿De'e cúúví chí 'tíicā idifⁿ nī? Caaⁿmaⁿ nī cuuvi nī 'iiⁿyāⁿ tí Señor yeⁿe yú neⁿe yā 'iiti miiⁿ. Ní caama nadicho'ó yā 'iiti.

⁴'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'tíicā cheⁿe yā, ní ndaāca yā burro miiⁿ n'déēchiichí tī na cyúúni niiⁿnuúⁿ cheendiva'āi. Ní n'daati yā 'iiti. ⁵N'dúúví 'iiⁿyāⁿ chi snée yā miiⁿ ní caⁿa yā chii yā discípulos: ¿De'e idifⁿ nī? ¿De'e cúúví chí in'daatí nī burro?

⁶Tuu'mi ní discípulos ní nan'gueécútaⁿa yā tan'dúúcā chi Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ. Ní 'cuuⁿ yā chi discípulos cueⁿe yā ndúúcū burro miiⁿ. ⁷Tuu'mi ní cueⁿe yā ndaá yā ndúúcū burro miiⁿ nanáán Jesús miiⁿ. Ní sn'duú yā cotón yeⁿe yā vmnáán yeⁿe burro miiⁿ ní Jesús canduú yā 'iiti. ⁸Taachí 'āā cueⁿe yā cuaaⁿ cyúúni miiⁿ, néené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ n'doó yā cotón yeⁿe yā cuaaⁿ cyúúni miiⁿ. Tanáa yā ch'iiicā yā dúuⁿnē yáⁿá ní chintaaví yā cuaaⁿ cyúúni.

⁹Néené 'yaaⁿ ca yā chí cueⁿe yā cuáán vmnaaⁿ miiⁿ yeⁿe Jesús ndúúcū 'yaaⁿ n'daí yā chí cuchii yā cuaaⁿ daami yā 'caí yā: De'e chúúcā ch'ēete Ndyuūs. Ndyuūs di'viicú yā 'iiⁿyāⁿ chí cuchii yā ndúúcū chí dúúchí Señor miiⁿ. ¹⁰De'e chúúcā n'dai naachi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ Ndyuūs. Cúchii tiempo maaⁿ chí tan'dúúcā yeⁿe chiida yú David ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā ndii cuáán vmnaaⁿ. Hosanna. Nduudu miiⁿ ní nduudu Israel chí neⁿe caaⁿmaⁿ na nduudu yeⁿe yú, chí ch'ēete n'dai Ndyuūs chí canéé na va'ai chēeti nguuví.

¹¹'Tíicā sndaā Jesús na yāāⁿ Jerusalén. Ní ndaá yā na yaacū templo yeⁿe yāāⁿ Jerusalén miiⁿ. Ch'íinu yā tanducueⁿe dendu'ū nuuⁿmáⁿ cuaaⁿ 'diituú yā. Cueⁿe ntúuⁿ yā na yāāⁿ Betania ndúúcū ndu'ū ndiichuuví discípulos caati 'āā chí chiiⁿnū.

Jesús ngaⁿa yā ngii yā yáⁿá n'guíidii yaaⁿ nguuví miiⁿ

(Mt. 21.18-19)

¹²Chidēve táámá nguuví miiⁿ, taachí Jesús ndúúcū discípulos

yeⁿé yā can'daa yā na yaāⁿ Betania, Jesús miⁿ chí cuicu yā. ¹³Ní n'diichi yaⁿái yā 'áamá yáⁿá yeⁿe n'guídii yaaⁿ nguuví chí véé tá'āa. Ní cueⁿé yā n'diichi yā chí 'áá snéé n'gui'i yeⁿē. N'diichí yā chí nguée ndaācā n'gui'i yeⁿē ti ta'á nūⁿ, ti nguée tiempo yeⁿē. ¹⁴Tuu'mi ní Jesús miⁿ caⁿa yā chí yā yáⁿá mífⁿ, 'túúcā: Dii yáⁿá, mar 'áamá 'iⁿyāⁿ nguée ché'e yā n'gui'i yeⁿē di, tanducuéⁿē tiempo. Discípulos yeⁿe yā ch'iindiveéⁿ yā tanducuéⁿē chi caⁿa yā.

Jesús nadéevé yā yaācū ch'ēete

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵Cuayiivi mífⁿ 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ndaá yā na yāāⁿ Jerusalén miⁿ. Taachí Jesús ndaá yā na yāacū templo miⁿ, tucá'a yā tun'dáa yā 'iⁿyāⁿ na yaācū miⁿ, 'iⁿyāⁿ chí in'diicui yā ndúúcū 'iⁿyāⁿ chí ngai yā. Ch'ēcundáa yā mesas yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí n'dáaⁿ yā tuūmí. Ní ch'ēcundáa yā sillás yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí in'diicui yā palomas. ¹⁶Ní dííⁿ yā chí 'āā ntéé candée 'iⁿyāⁿ na yaācū miⁿ mar 'áamá cosa. ¹⁷Ní chí'cuéⁿ yā 'iⁿyāⁿ ní caⁿa yā: Naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs ní 'túúcā ngaⁿā: Va'ai yeⁿé canéé chí duuchi va'ai naachi caaⁿmaⁿngua'á 'iⁿyāⁿ yeⁿē nducuéⁿē nación. Naati ndís'tii ní dííⁿ nī chí yiive yáává yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí diduucu.

¹⁸Chiiduú n'gēete chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū maestros yeⁿe ley ch'iindiveéⁿ yā chuū, ní tucá'a yā n'nuuⁿ yiinú yā taacā chí 'caaⁿnuⁿ yā Jesús, naati 'va'á yā 'iⁿyāⁿ. Ní nducyaaca 'iⁿyāⁿ ngeⁿe yiinú yā yeⁿē chí ngi'cueeⁿ Jesús

miiⁿ. ¹⁹Taachí chí 'da'a, Jesús miⁿ can'dáa yā na yāāⁿ Jerusalén miⁿ ní cueⁿé yā táámá yāāⁿ 'lílⁿ chí niiⁿnuúⁿ.

Yáⁿá in'guídii miⁿ ntí'i

(Mt. 21.20-22)

²⁰Chidéeve táámá nguuví, ní Jesús ndúúcū discípulos cho'ó yā na yúúní ní n'diichí yā 'áamá yáⁿá n'guídii yaaⁿ nguuví chí 'āā ntí'i ndii díí'yú yeⁿē. ²¹Tuu'mi ní Pedro miⁿ ní nn'gaacu sa chí 'āā chó'oo ní caⁿa sa chí sa Jesús miⁿ: N'dii Maestro, cuin'diichí nī. N'guídii chí nguée n'daācā caⁿa nī yeⁿē 'āā ntí'i.

²²Jesús miⁿ nan'guēcútaⁿa yā ní caⁿa yā: Ndís'tii, cuuvi cūnee chí véé confianza yeⁿe nī ndúúcū Ndyuūs. ²³Cuaacu níí'nyúⁿ ngaⁿá ngí ndís'tii: 'Āā du'ú nūⁿ 'iⁿyāⁿ chí caaⁿmán yā cuuvi yā yiicú 'cúú 'tífā: Dii yiicú, cuví di 'muuⁿ ní cundaā di nguaaⁿ nuūⁿnīⁿyáⁿā. Ní nduuti chí nguée 'uūví vaanicádiinūⁿ yeⁿe yā ní i'téenu yā chí chííⁿ chí ngaⁿá yā chí cuuví cuaacu, tuu'mi ní cuuvi 'tífā. ²⁴Chííⁿ chí maaⁿ ngaⁿá ngí ndís'tii: Tanducuéⁿē chí ndís'tii ngiicá nī Ndyuūs taachi ngaⁿangua'á nī, nduuti chí cu'téenu nī chí ndaācā yeⁿe nī, tuu'mi ní tanducuéⁿē ní ndaāca nī. ²⁵Ní taachí ngaⁿangua'á nī, nduuti chí 'áamá 'iⁿyāⁿ idinuuⁿndí yā contra yeⁿé nī, nadach'ēcú nī yeⁿe yā, 'tiicá ntúūⁿ Chiida yú chí canée yā na va'ai cheeti nguuví nádich'ēcú yā nuuⁿndi yeⁿé nī. ²⁶Ndúúti ndís'tii nguée nadich'ēcú nī nuuⁿndi yeⁿé 'iⁿyāⁿ, 'tiicá ntúūⁿ Chiida yú chí canée yā na va'ai cheeti nguuví

nguée nadich'ecú yā nuuⁿndi yeⁿe
nī.

Jesús ní ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷Tuu'mi ní Jesús ndúúcu
discípulos ndaa yā na yāāⁿ
Jerusalén. Taachí Jesús chiicá yā
na yaācū templo, chiiduú n'geete
ndúúcu maestros chi ng'icúeⁿ
ley ndúúcu 'iiⁿyāⁿ ndiicúu chi
ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿe yaācū
miiⁿ chindaá yā n'diichí yā Jesús.
²⁸Ní ntiinguuneⁿ yā Jesús: ¿Du'ú
'iiⁿntyēⁿē diiⁿ nduucú nī chuū? O
¿du'ú tee poder dii chí idiíⁿ nī chuū?

²⁹Jesús nan'guēcútaⁿa yā: 'Úú
ntúúⁿ ní tiinguuneⁿ ndís'tií, ní
ndúúti chí cuuví n'guēcútaⁿa nī
yeⁿé, tuu'mi ní cuuví ndís'tií du'ú
'iiⁿntyēⁿē tee yā poder 'úú chí idiíⁿ
dendú'u 'cūú. ³⁰Chí ngēédínuuⁿnīⁿ
Juan miiⁿ ¿tíí chiicā chí? ¿Áá
yeⁿe sáⁿā iⁿ'yeeⁿdí 'cūú o yeⁿé va'ai
chēti nguuví? Nan'guēcútaⁿa nī
yeⁿé.

³¹Tuu'mi ní tucá'a yā caⁿa yā
nguááⁿ maáⁿ yā ní caⁿa yā chíi yā
vi'i: ¿Taacá caaⁿmaⁿ yú? Ndúúti
chí caaⁿmaⁿ yú chí yeⁿé nanguuvi,
'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní nan'guēcútaⁿa yā
yeⁿé yú 'tíicā: ¿De'ē cúuví chí
nguée i'téenu nī? ³²Ní ndúúti chí
caaⁿmaⁿ yú, chí yeⁿé saⁿā iⁿ'yeeⁿdí
'cūú tuu'mi ní 'va'a yú 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ
caati nducyáácá 'iiⁿyāⁿ deenu yā
chí Juan chí chēédínuuⁿnīⁿ miiⁿ
ní 'áámá profeta chí cuaacu. ³³Ní
nan'guēcútaⁿa yā yeⁿe Jesús miiⁿ
ní caⁿa yā: Nguée cuuví nī n'dií.
'Tíicā caⁿa yā chíi yā Jesús: Nguée
deenú 'nū. Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā
chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Tiicá ntúúⁿ 'úú

nguée cuuví ndís'tií du'ú 'iiⁿntyēⁿē
idiíⁿ ndúúcu chuū.

**Ejemplo yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí nguée
n'daācā dííⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ**

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

12 Jesús miiⁿ tucá'a yā caⁿa
yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcu
ejemplos chí 'téé nguée dáámá.
Ní caⁿa yā: Véé 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí
chiinu yā díí'yú uvas na yáⁿāa
yeⁿé yā. Ní din'dái yā 'áámá cheēⁿ
yeⁿé yáⁿāa 'lííⁿ. Ní din'dái yā 'áámá
tanque naachí cuuvi tun'dáa yā
nuūⁿnīⁿ yeⁿe uvas miiⁿ. Ní din'dái
yā 'áámá torre nguaaⁿ yáⁿāa uvas
naachi mozos yeⁿé yā 'cuēetinée
sa diiⁿ sa cuidado n'gui'i uvas
miiⁿ. Cuayiivi ní ca'a ya yáⁿāa miiⁿ
mozos chí dííⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe
yáⁿāa, ní cueⁿe yáⁿái yā. ²Taachí
ndaā tiempo yeⁿe cosecha yeⁿe
uvas miiⁿ, dueño miiⁿ dich'ó yā
'aama mozo yeⁿé yā nanááⁿ mozos
chí idiíⁿ sa ntiiⁿnyu yeⁿe yáⁿāa
yeⁿé yā chí nguai nca'a sa n'gui'i
uvas parte yeⁿe cosecha chí itúneeⁿ
dueño miiⁿ. ³Mozo miiⁿ ní cueⁿe
sa, naati mozos ní sta'a sa mozo
miiⁿ ní ch'eⁿe sa ní nadacho'o sa
mozo miiⁿ ní nguée de'ē vee ca'a sa
mozo. ⁴Tuu'mi ní dueño yeⁿé yáⁿāa
miiⁿ ngueēcunée yā dich'ó yā
taama mozo. Mozos ní chíi tuu sa
mozo miiⁿ ní 'nuūca'ai sa tiíⁿ sa ní
chii taaⁿ sa saⁿā miiⁿ. ⁵Dueño yeⁿe
yáⁿāa miiⁿ dich'ó yā táámá mozo.
Mozo miiⁿ, mozos chí diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ
na yáⁿāa miiⁿ ch'iíⁿnuⁿ sa. Cuayiivi
miiⁿ ní 'yaaⁿ n'dái mozos dich'ó yā.
Mozos ní náⁿa mozos miiⁿ ní ch'eⁿe
sa saⁿā, tanáⁿā sa ní mozos miiⁿ
ch'iíⁿnuⁿ sa saⁿā.

⁶Cánée cá daiya yā chí neⁿe taavi yā. Cuayiivi míiⁿ ní dueño miiⁿ dichó'o yā daiya yā ní nadicadíínuuⁿ yā 'tíicā. Saⁿ'ā daiyá ní diiⁿ sa honrar daiyá. ⁷Naati mozos chi idiíⁿ sa ntíiⁿnyuⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'é yā caⁿ'a sa nguaaⁿ maaⁿ sa: Sáⁿ'a 'cūū chi canee chi cuuví yeⁿ'ē sa yáⁿ'āa herencia 'cūū. 'Caāⁿ'nuⁿ yú saⁿ'ā ní cúuví yeⁿ'ē yú yáⁿ'āa ndúúcu chí v'éé yeⁿ'ē. ⁸Tíicā ní sta'a sa saⁿ'ā ní ch'iíⁿ'nuⁿ sa saⁿ'ā ní tun'daa sa cuerpo yeⁿ'ē sa 'áámá lado yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ.

⁹Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē ra diiⁿ dueño yeⁿ'ē yáⁿ'āa 'cūū? Ndaá yā ní 'caāⁿ'núⁿ yā mozos chi idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ, ní ca'á yā yáⁿ'āa tánaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ.

¹⁰¿Áá nguéeⁿ n'geeⁿ ndís'tií naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs? Ngaⁿ'a 'túucā:

Tuūu chi 'iiⁿ'yāⁿ din'dái yā va'ai miiⁿ ní sta'á yā ní ch'εεcú yā 'áámá lado ti nguéeⁿ neⁿ'e yā. Tuūu 'cūū chí tuūu ch'εεte ní canée tuūu ch'εεte yeⁿ'ē na esquina yeⁿ'e va'ai.

¹¹Chuū ní Señor Ndyuūs dííⁿ yā, chuū ní 'áámá cosa chí ngeⁿ'e yiinu yú taachi inaaⁿ yú yeⁿ'ē.

¹²Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nadacádíínuuⁿ yā chi cuta'á yā Jesús miiⁿ ní dííⁿ yā preso 'iiⁿ'yāⁿ ti déenu yā chí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā ejemplo 'cūū chí 'téé nguéeⁿ dáámá chí yeⁿ'e yā. Naati 'va'á yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yááⁿ miiⁿ'ya, ní s'néeⁿ yā Jesús ní cueⁿ'e yā.

Chúū chi yeⁿ'ē impuestos

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³Cuayiivi miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaacū dichó'o yā

'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Herodes ndúúcu n'duuví 'iiⁿ'yāⁿ fariseos nanááⁿ Jesús miiⁿ.

Ní neⁿ'é yā chí Jesús castáⁿ'a yā nduudu yeⁿ'e yā ní caaⁿ'máⁿ yā 'áámá nduudu yaadi. ¹⁴'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní caⁿ'a yā: N'dii Maestro, déenu 'nū chí n'dii ní ngaⁿ'a nī nduudu cuaacu ní nguéeⁿ dííⁿ nī cuenta yeⁿ'e chí ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē. Ní nguéeⁿ ndéé nī cuidado táacā idinááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati ngi'cueeⁿ nī ndúúcu nduudu cuaacu yúuní yeⁿ'é Ndyuūs. ¿Áá canée chí nadíí'v'e 'nū na emperador César tuūmī yeⁿ'e recaudación yeⁿ'e yáⁿ'āa o nguéeⁿ?

¹⁵Jesús miiⁿ ní déenu yā chí nguéeⁿ n'daācā chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dííⁿ yā. Ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē cúuví chí neⁿ'é nī chí castaⁿ'á nī nduudu yeⁿ'é? Candée nī 'áámá tuūmī, chí snaáⁿ.

¹⁶'Iiⁿ'yāⁿ ndéé yā tuūmī. Ní Jesús miiⁿ n'diichí yā ní tiinguuneeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dú'u naaⁿ chuū? ¿Du'ū chí duuchi canée nguūⁿ? 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní n'guεεcútaⁿ'a yā: Nááⁿ emperador César cānee.

¹⁷Tuu'mi Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Nca'á nī tuūmī yeⁿ'e recaudación o impuestos chí yeⁿ'e emperador César miiⁿ chííⁿ chí yeⁿ'ē sa, ní nca'a nī Ndyuūs chí yeⁿ'é yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cueⁿ'e yiinú yā yeⁿ'ē chí n'guεεcútaⁿ'a Jesús miiⁿ.

'Iiⁿ'yāⁿ ntíínguúúneeⁿ Jesús yeⁿ'ē chí iiⁿ'yāⁿ nnduuchi yā nguaaⁿ tináⁿ'a

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸Tuu'mi ní ndaā n'duuví 'iiⁿ'yāⁿ saduceos nanááⁿ Jesús. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéeⁿ s'teenú yā chí tináⁿ'ā ní nduuchi yā. Ní ntiinguuneeⁿ yā

Jesús chuū: ¹⁹N'dií Maestro, Moisés miíⁿ ní s'neeⁿ nguuⁿ yā yeⁿe s'uuúⁿ tí chuū: Nduuti chi 'áámá saⁿā 'cuūví sa ní cu'neeⁿ sa n'daataá yeⁿe sa ní nguéeⁿ daiya sa, tuu'mi ní 'dínú sá cuuví 'caandavaacu sá ndúúcú n'daataá miiⁿ. Ní saⁿā miiⁿ ní 'cuūndí daiya sa lado yeⁿe 'dínú tináⁿā. ²⁰Áámá saⁿā véé ndeēchē 'dínú sa ndúúcú sa. Saⁿā miiⁿ chí vmnááⁿ vmnaaⁿ ch'iidivaacu sá ní ch'ií sa ní nguéeⁿ ch'iindí daiya sa ndúúcú n'daataá yeⁿe sa. ²¹Saⁿā ndii chííⁿ ndii 'úúví mífⁿ ch'iindivaacu sa ndúúcú n'daataá yeⁿe tináⁿā ní saⁿā miiⁿ ch'ií ntúuⁿ sa ní nguéeⁿ ch'iindi daiya sá ndúúcú n'daata miiⁿ. 'Tiicá ntúuⁿ ch'ēnu saⁿā ndii chííⁿ ndii 'íínú. ²²Ndu'ū ndeēchē sá ch'iindivaacu sá ndúúcú tá ní mar 'áámá sá nguéeⁿ s'neeⁿ sa daiya sa ndúúcú tá. Cuayiivi ní ch'ií ntúuⁿ n'daataá miiⁿ. ²³Tuu'mi ní taachí nduuchí yā nguaaⁿ tináⁿā, ¿chéé yā chí n'daataá yeⁿe yā taⁿā miiⁿ, caati ndu'u ndeēchē yā ch'iindivaacú yā ndúúcú tá?

²⁴Tuu'mi ní Jesús mífⁿ nan'guēcútaⁿa yā 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tií ní nguéeⁿ déenu nī chí ngaⁿa nī, ti nguéeⁿ n'diichí nī naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs yeⁿe chuū, ndíí nguéeⁿ ndúú n'diichi rá nī poder yeⁿe Ndyuūs. ²⁵Taachí 'iíⁿyāⁿ nanduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā, ndíí nguéeⁿ ndúú n'daataá rá, ndíí nguéeⁿ ndúú saⁿā rá 'caandavaacu sa. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'cuētinée yā tan'dúúcā ángeles yeⁿe va'ai cheeti nguuvi chí nguéeⁿ ch'iindivaacu yā. ²⁶Chuū chí yeⁿe tináⁿā miiⁿ chí nanduuchi yā nguaaⁿ tináⁿā, ¿áá nguéeⁿ n'geēⁿ ndís'tií na libro yeⁿe Ndyuūs chí

dinguuⁿ Moisés tan'dúúcā Ndyuūs yaa'ví yā Moisés, ndíí taachi canee sa nanááⁿ yáⁿá 'lííⁿ chí ngiichi? Ní 'túúca caⁿa Ndyuūs chí yā Moisés miiⁿ: 'Úú ní Ndyuūs yeⁿe Abraham, ndúúcú Isaac, ndúúcú Jacob. ²⁷Ndyuūs miiⁿ nguéeⁿ Ndyuūs yeⁿe tináⁿā ti yeⁿe 'iíⁿyāⁿ chí sндуuchi. Chííⁿ chí ndís'tií nguéeⁿ déenu nī chí ngaⁿa nī.

Mandamiento chí ch'ēte ca

(Mt. 22.34-40)

²⁸Áámá maestro yeⁿe ley chí ch'iindiveéⁿ yā chí ndeē 'iíⁿyāⁿ saduceos s'eeⁿ, déenu yā chí Jesús miiⁿ nan'guēcútaⁿa n'daaca yā. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní ntinguuneeⁿ yā Jesús: ¿Chéé mandamiento chí canee nguūⁿ chí ch'ēte n'dai ca?

²⁹Jesús nan'guēcútaⁿa yā: Mandamiento vmnááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ ní chuū: 'Caandiveéⁿ nī, ndís'tií 'iíⁿyāⁿ yeⁿe Israel miiⁿ, Señor Ndyuūs yeⁿe yú ní 'áámá n'dyáⁿā Señor miiⁿ. ³⁰Canée chí dineⁿé nī Señor Ndyuūs yeⁿe nī ndúúcú nuuⁿmaⁿ staava yeⁿe nī, ndúúcú nuuⁿmaⁿ alma yeⁿe nī, ndúúcú nuuⁿmaⁿ vaanicadínūⁿ yeⁿe nī, ndúúcú nducuéⁿē fuerzas yeⁿe nī. Chuū chí mandamiento chí vmnááⁿ vmnaaⁿ. ³¹Mandamiento chí canée nguūⁿ chí ndii chííⁿ ndii 'úúví mífⁿ tan'dúúcā chí vmnááⁿ vmnaaⁿ 'āā 'tiicá ntúuⁿ: Dinéⁿe di 'iíⁿyāⁿ na niiⁿnuúⁿ vaacú di tan'dúúcā chí neⁿe dí maāⁿ di. Nguéeⁿ áámá mandamiento chí canée nguūⁿ chí ch'ēte ca nguéeⁿ ti mandamientos s'uuⁿ.

³²Tuu'mi ní maestro yeⁿe ley caⁿa yā chí yā Jesús miiⁿ: N'dii Maestro,

cuáácú ngaⁿa nī. Cuaacu níⁿnyúⁿ chí ngaⁿa nī chí vée 'aama n'dyáⁿā Ndyuūs. Nguéé táámá 'āā tanduu rá 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. ³³Níícú 'iiⁿyāⁿ canéé chí dinéⁿe yā Ndyuūs ndúúćú nuuⁿmaⁿ staava yeⁿe yā, ndúúćú nuuⁿmaⁿ vaanicadínūⁿ yeⁿe yā, ndúúćú nuuⁿmaⁿ alma yeⁿe yā, ndúúćú tanducuéⁿe fuerzas yeⁿe yā. Ní dineⁿe yā 'iiⁿyāⁿ na miiⁿnuúⁿ vaacú yā tan'dúúćā chí neⁿé yā maáⁿ yā. Chuū chí n'daācā ca nguéé ti n'giiⁿnúⁿ 'iiti chí nga'a yā 'iiti lado yeⁿe ofrenda yeⁿé Ndyuūs ní yeⁿé tanducuéⁿe ofrenda chí ngicyáⁿā nátai.

³⁴Tuu'mi ní taachi ch'iindiveeⁿ Jesús tan'dúúćā chí n'guεεcutaⁿa cuaacu sa chí caⁿa sa, Jesús caⁿa yā chiī yā saⁿā miiⁿ: Nguéé yaⁿai canee di yeⁿé naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiīⁿnyuⁿ yā. Cuayiivi miiⁿ ní 'iiⁿyāⁿ 'āā ntεε candii cá yā ntinguuneeⁿ ca yā Jesús mar 'áámá.

¿Du'u chiī Daiya Cristo miiⁿ?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵Jesús ngi'cueeⁿ yā chεeti yaācū templo ní ngaⁿa yā: ¿Dε'ε cúúví chí maestros yeⁿe ley ngaⁿá yā chí Cristo miiⁿ ní daiya David? ³⁶Caati maaⁿ David miiⁿ caⁿa sá taachi yaa'vi Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs chuū chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs:

Señor miiⁿ caⁿa yā chiī yā Señor yeⁿé: 'Cuundi dí lado ta cuaācú chí lado yeⁿe honor, ndíí taachi 'úú cu'neéⁿ 'iiⁿyāⁿ chí contra yeⁿé di ndii cuaaⁿ ndiyya maaⁿ ca'ā di tan'dúúćā chí 'aama banco 'lífⁿ, 'tiicá yā.

³⁷David miiⁿ ngaⁿa sa chuū yeⁿe Señor yeⁿé yā. Maaⁿ ní ítáácā

cuuví chiī chí Cristo miiⁿ ní daiya David miiⁿ? Nééné n'deēe 'iiⁿyāⁿ ch'iindiveeⁿ yā yeⁿe Jesús ndúúćú vaadi yeenú.

Jesús ngaⁿa yā nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí ngi'cuéeⁿ yā yeⁿe ley

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸Jesús ngaⁿa yā chuū taachi ngi'cueeⁿ yā: Cundée di cuidado yeⁿe maestros yeⁿe ley. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní n'gεētinéé yiinú yā chí n'geenūu catecai yā. Ní taachi chiicá yā cuaaⁿ cyúúní neⁿe yā chí 'iiⁿyāⁿ dííⁿ yā saludar 'yā ndúúćú respeto n'daācā. ³⁹Ní neⁿé yā sillas vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe honor taachí 'cuundi yā na yaācū sinagogas ndúúćú lugar chí ch'εete taachi cheⁿe yā naachi vée 'viicu chí cheⁿé yā. ⁴⁰Ní ndivíi yā va'ai yeⁿé n'daataá nguá'āa. Ní 'íícú cuunuuⁿ n'dé'ei yā chí idiíⁿ yā miiⁿ nduucú nééné n'deēe ngaⁿangua'á yā. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ch'εete ca castigo yeⁿé yā nguuvi yeⁿe juicio.

Ofrenda yeⁿe n'daataá nguá'āa

(Lc. 21.1-4)

⁴¹'Áámá vmnéⁿēe Jesús vée yā na yāacū templo niiⁿnuúⁿ na cajas naachí 'iiⁿyāⁿ n'gíi yā ofrendas. N'gíinu yā tan'dúúćā chí dííⁿ 'iiⁿyāⁿ táácā n'gíi yā tuumī lado yeⁿe ofrenda na cajas. N'diichí yā chí 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ 'cuiica neené n'deēe tuumī ca'a yā. ⁴²Tuu'mi ní ndaā 'áámá n'daataá nguá'āa chí neene ndaachí canee tá. Táⁿā miiⁿ ní s'nuūⁿ tá na caja miiⁿ na 'uūví centavos chí cobre. ⁴³Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā discípulos yeⁿe yā ní caⁿa yā chiī yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngií ndís'tii

chí n'daataá nguá'aa 'cúu ch'etete
ca nga'a tá, nguée ti taná'a yā chí
s'nuú' yā tuūmī na cajas. ⁴⁴Tí 'i'nyā'
s'ee' ní nga'a yā ye'e chí ngaava
ye'e yā; naati n'daataá mí' ní
neené ndaachí canee tá ní ca'a tá
tanducué'ē chí ye'e tá chí che'e tá.

**Jesús nga'a yā chí yaacū templo mii'
ní ntúuví**

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

13 Taachí Jesús mii' nan'dáa
yā yaacū templo mii' 'áámá
discípulo ye'e yā ní ca'a yā chí
yā Jesús: N'díi Maestro, n'diichí nī
de'ē chúucā n'geete tuū s'ee' ní de'e
chúucā n'geete va'ai s'ee' ye'e yaacū
templo.

²Jesús nán'guεεcúta'a yā: ¿Áá
inaa' nī va'ai templo? 'Muu' ní nguée
cunee mar 'áámá tuū cuaa' vmnáá'
ye'e vi'i ti tanducué'ē ní cundεεve.

**Jesús nga'a yā ye'e chí' chí
'cuu'mi' taachí 'āa cuée' cuiinu
i'nyēē'di**

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³Tuu'mi ní che'ē yā 'áámá yiicū
chí nguuví Olivos, chí canée
nii'nuú' na yaacū templo mii'. Ní
taachi Jesús vεé yā mii', Pedro
ndúucū Jacobo, ndúucū Juan,
ndúucū Andrés ndaa yā nanáa' yā
chí ca'a n'de'ei yā 'áámá nduudu
ndúucū Jesús. ⁴Ní ca'a yā: N'díi
Señor, né'e nū chí cuuví nī nús'uu
¿tíi cua'a cuuví chuū? ¿De'ē senal
'cuu'mí' nī nús'uu ye'e tiempo chí
cuuvi tanducué'ē 'túucā?

⁵Jesús nán'guεεcúta'a yā: Cundée
nī cuidado chí mar 'áámá 'i'nyā'
nguée canche'ái yā ndís'tií. ⁶Ti
néené 'yáá' 'i'nyā' chí yā ndúucū

chí duuchí ní canche'ái yā 'i'nyā'
ní caa'má' yā: 'Úú Cristo 'úú. 'I'nyā'
s'ee' ní canche'ái yā 'yaa' n'dái
'i'nyā'.

⁷Taachi ndís'tií 'caandiveé' nī
caandaá ní 'i'nyā' 'va'a yā chí chí
caandaá nguée idi'iyá nī cuuvi ti
'tíicā canée chí cuuvi. Naati chíi'
ní 'āa' cuée tiempo chí ntuuví
í'nyēē'di. ⁸Ti 'áámá nación ní
'cuu'ma' ndúucū táamá nación
nī 'áámá gobierno ní 'cuu'ma' yā
ndúucū táamá gobierno. Ní néené
n'dee cuaa' nu'u yá'āa. Ní ndaa
vaadi 'cuiicu ndúucū dendu'ú chí
di'vaachií. Taachí cuuví dendu'ú chí
'túucā ní chíi' ní cáámá cuunngá'
vaadi ya'ai.

⁹Díi' nī cuidado maá' nī ndís'tií
ti 'i'nyā' nca'a yā ndís'tií tá'āa
'i'ntyé'ē. Tuu'mi ní 'cue'ē yā
ndís'tií na yaacū sinagogas. Nds'tií
nī canee chí ca'a nī nanáá' 'i'nyā'
chí nga'a nti'nyu' yā ndúucū reyes
cááv' nti'nyu' ye'ē. Ní 'íicú cuuvi
caa'má' nī ye'ē ní 'caandiveé' yā
nduudu cuaacu. ¹⁰Taachí 'āa cuée
ndaa chí 'cuiinu i'nyēē'di, nduudu
cuaacu 'cūu canée chí caa'ma'
nanáá' nducyaaca 'i'nyā' ye'e
naciones ye'e nú'má' í'nyēē'di.

¹¹Taachí candée yā ndís'tií chí nca'a
yā ndís'tií vmnáá' 'i'ntyé'ē, nguée
nadicádínuu' nī ye'ē chí caa'ma'
nī. Nguée di' nú' yí'nu' nī ye'ē.
Caa'ma' nī tan'dúucā Espíritu
N'dai ye'ē Ndyuūs caa'ma' cuuvi
ndís'tií hora mii'; ti nguée ndís'tií
chí caa'má' nī ti Espíritu N'dai
ye'ē Ndyuūs. ¹²Ní ye'e tiempo mii'
nguaa' dí'nu yā nca'a vi'i yā chí
'cáá'nú' yā 'i'nyā'. Ní 'íicú chiidá yā
ní ca'a yā daiya yā. Ní daiya yā ní

ca'a yā chiidá yā ndúúcū chēécú yā ní 'caa'nú'n yā 'ii'yā'. ¹³Nducyáácá 'ii'yā' nguée cunee yiinú yā chi ndís'tií dí'n nī nti'nnyu' caavā 'úú. Naati 'ii'yā' chi cuchée yā ní 'aama canée yā ndúúcū chi i'teenú yā ye'e Ndyuūs ndíí tiempo chi 'cuūvi yā ní nnguá'ai yā. ¹⁴Taachí ndís'tií 'āā snaa' nī dendu'ū chi 'túúcā chi sa'a profeta Daniel dingu'ū yā na libro ye'e Ndyuūs tiempo chi ch'ó'oo tuu'mi ní 'ii'yā' chi snée yā na yá'āā Judea canée chi ca'a yā caanu yā ná yiicū n'geete. ('ii'yā' chi 'cueē' chuū canée chi cuuvi deenú yā ye'e chuū.) ¹⁵Nguuvi mii'n ní ndúúti chi 'áámá 'ii'yā' canduú yā tí'n va'āi ní nguée cuuvi núú'n nch'ee' yā ní ndaa yā va'ai ní tun'dáa yā dendu'ū ye'e yā. ¹⁶Ní ndúúti chi 'áámá 'ii'yā' canée yā na campo, ní nguée cuuvi núú ndaa yā va'ai ye'e yā ní nta'a yā cotón ye'e yā. ¹⁷De'e chúúcā ya'ai ye'e n'daataá chi vée daiya tá chēeti tá ndúúcū n'daataá chí ngiicu dacuá'āa ye'e tá nguuvi chi cáanu yā. ¹⁸Ndís'tií, caaca nī Ndyuūs chi nguée ch'ó'oo chuū tiempo chi 'iiche. ¹⁹Ti nguuvi mii'n ní néené 'cueenu 'ii'yā' cuuvi tan'dúúcā chi mar 'áámá vmné'ēē 'āā cuée cuuvi 'tífā ndíí taachí Ndyuūs din'dái yā í'nyēē'di. 'Āā ntée ndúú cuayiivi ra chí snaa' yā dendu'ū chi 'tífā. ²⁰Ndúúti chi Señor mii' nguée nadidúú'vi yā tiempo mii' mar 'áámá 'ii'yā' nguée nnguá'ai yā. Naati ndii' nadidúú'vi yā cáavā 'ii'yā' chi ye'é yā ti 'ii'yā' mii' Señor ndēēve yā. ²¹Tuu'mi ní ndúúti chi 'áámá 'ii'yā' caa'ma' yā cuuvi yā ndís'tií: Cuín'díichí nī, 'íngāā Cristo mii', o

cuín'díichí nī, mii' canee Cristo mii'ya, nguée cu'téenu nī 'ii'yā' mii'. ²²Ti ndaa 'ii'yā' chi cristos chi falsos yā ndúúcū 'ii'yā' chi profetas chi falsos yā. Ní dí'n yā señales ndúúcū vaadī n'giinu. Ní 'ífcú cuuvi canche'éi yā 'ii'yā', ndíí 'ii'yā' chí Ndyuūs ndēēve yā ndúúti chi chuū cuuvi dí'n yā. ²³Naati ndís'tií ní 'cuēetinée yaa' nī. Nga'a ngíí ndís'tií tanducué'ē chuū 'náán' chí 'āā cuée ndaa.

Táácā ndáá Sa'a chi Daiya Ndyuūs

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴Cho'oo chúū ní nguuvi mii' chi 'cueenu nī cuuvi, 'yá'āā mii' ní cúúvi maāi' ní 'iīyū mii' ní 'āā ntée cuuvi dēēve. ²⁵Ii'nyu' mii' ní cun'dáa ye'e nanguuvi ní nducué'ē chi vée nanguuvi ní nu'u. ²⁶Tuu'mi ní snaa' yā Sa'a chi Daiya Ndyuūs chí ndaa sa nguaa' meēē' ndúúcū poder ye'e sa chí ch'ēete taavi ní ndēēvé n'dai ngíí n'gai maā' sa. ²⁷Tuu'mi ní Ndyuūs dicho'ó yā ángeles ye'e yā chí nadidáámá 'ii'yā' ye'é yā chi Ndyuūs ndēēve yā ye'e núú'mán' í'nyēē'di, ndii na yá'āā nducué'ē n'dai ye'e yá'āā ndúúcū ndii na nducue'ē nanguuvi.

²⁸Maa' ní 'cueē' nī ye'e ejemplo ye'e n'guíidii yaa' nguuvi: Taachí inguaa'nu duū'nē n'gaiyāā ní ican'daa tá'āā, 'āā déenu nī chí 'āā cuchii tiempo yaāā'. ²⁹Tiicá ntúū' taachi snaa' ndís'tií chi cuuvi dendú'ū chi 'túúcā, 'āā deenú nī chí 'āā snee' nii'nu' tiempo chi ndaa Sa'a chi Daiya Ndyuūs. Ní 'āā néené nii'nu' cánee tiempo 'cūū. ³⁰Cuaacu ní'nyú' nga'a ngíí ndís'tií: 'Ii'yā' s'ee' chi snée yā

maaⁿ 'āā cuéé 'cuūví yā neⁿe chi 'āā cuéé cuuví tanducuéⁿe chuū.

³¹Nánguuví ndúúcū ná yáⁿ'āā 'cūū ní chó'ōo, naati nduudu yeⁿ'é nguéé cho'óo.

³²Naati yeⁿ'ē nguuví miiⁿ ndúúcū hora miiⁿ nguéé véé mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi deenu yeⁿ'ē. Ndíí nguéé ndúú ángeles, yeⁿ'e va'ai chēeti nguuví ndíí nguéé ndúú Sáⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs deenú yā yeⁿ'ē. Dámaāⁿ Chiida yú chi canée yā na va'ai chēeti nguuví deenu yā.

³³Chííⁿ chí ndís'tii ní 'cuēetinéé yaaⁿ nī. Dicuéénaaⁿ nī ní caaⁿ'ma'ngua'á nī, ti nguéé déenu nī tíí cuaⁿ'ā ndaa hora miiⁿ. ³⁴Ejemplo chuū tan'dúúcā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí caⁿ'a yā yaⁿ'ai. Taachi 'āā cuéé can'dáa yā na vaācu yā, caⁿ'a yā chii yā mozos yeⁿ'é yā chí caⁿ'a yā ntiiⁿ'nyuⁿ 'áámá 'áámá mozo yeⁿ'ē sa. Ní cuuvi yā saⁿ'ā chí idiiⁿ cuidado yeⁿ'e cheendi va'āi miiⁿ chi cunée yaaⁿ sa. Ní cueⁿ'e yā. ³⁵Maaⁿ ní ndís'tii 'cuēetinéé yaáⁿ nī, ti nguéé déenu nī tíí cuaⁿ'ā ndaa dueño yeⁿ'e va'āi miiⁿ. Nguéé déenu nī nduuti chi ndaa yā n'gaaⁿ, o yaaⁿ chēete, o taachí 'cuaí tú'u, o cuaaⁿ na nguētiyaaⁿ. ³⁶Áa tii dácanaaⁿ ndaa yā ní ndaāca yā ndís'tii chí styaaⁿdu nī. ³⁷Chííⁿ chí ngaⁿ'á ngí ndís'tii, ní ngí nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ: 'Cuēetinéé yaáⁿ yā.

Saⁿ'ā s'eeⁿ nadacádiinūⁿ sa taacā cuta'a sa Jesús

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

14 Ná 'uūví nguūví ní cuuvā 'viicu yeⁿ'e pascua chí 'viicu yeⁿ'ē pan chí nguéé levadura yeⁿ'ē. Chiiduú n'gēete ndúúcū maestros

yeⁿ'e ley 'nuúⁿ yā taacā chí cuuvi canche'él yā Jesús ní cuta'á yā 'iiⁿ'yāⁿ ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā. ²Naati caⁿ'a yā: Nguéé diiⁿ yú nguuví 'viicu tí 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāā Jerusalén miiⁿ didáⁿ'a yā ní diíⁿ yā vaadi 'caa'va ndúúcū nús'uu.

'Áámá n'daataá n'gií tá aceite na cuerpo yeⁿ'e Jesús

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³Jesús canee yā na yāāⁿ Betania na vaacu Simón chí canée sá ndúúcū ca'ai chí nguuví lepra chí in'duuti cuerpo yeⁿ'ē sa. Taachí Jesús miiⁿ véé yā na mesa, ndaā 'áámá n'daataá nanáaⁿ yā. Táⁿ'ā miiⁿ ní ndēē tá 'áámá frasco yeⁿ'e alabastro ndiituú ndúúcū aceite perfume yeⁿ'e nardo chí ndēeve ngeⁿ'e ní neenē ya'ai chíí'vē. Ní 'cuūⁿ tá frasco miiⁿ ní ch'eendāa tá aceite miiⁿ na tiiⁿ Señor Jesús miiⁿ. ⁴N'duuví discípulos chí snēe yā miiⁿ nduuví táaⁿ yā ní caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā: ¿Dē'ē cuuví chí chingéⁿ ta aceite 'cūū? ⁵Ti cuuvi n'diicui yú ní ngo'o 'iinū ciento caadi ní cuuvi ca'a yú 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé yeⁿ'e yā. Ní nduuví taáⁿ yā ndúúcu tá.

⁶Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Āā canee ra tá. Nguéé yaa'vi ní táⁿ'ā. ¿Dē'ē cúuví chí yaa'vi ní táⁿ'ā? Tá 'tii ní n'daācā idiiⁿ tá nduucú. ⁷'Iiⁿ'yāⁿ chí nguéé yeⁿ'e yā ní 'aama ca cánēe yā ndúúcu nī. Ní ndís'tii ní cuuvi din'daacá nī nduucú yā taachi neⁿ'e nī; naati 'úú nguéé 'aama cunee ndúúcu nī. ⁸Tá 'cūū ní diiⁿ tá tan'dúúcā chí ch'ii tá perfume cuerpo yeⁿ'ē maaⁿ chí 'āā cuéé 'cuūví, 'tíicā diiⁿ tá. Ní 'āā nnee 'cuii ta chuū 'úú taachí 'āā cuéé

'cueechí. ⁹Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngí ndís'tii: 'Áa tíí nūuⁿ chí 'iⁿyāⁿ caaⁿmáⁿ yā nduudu ngai yeⁿé yeⁿē chi nanguaⁿ'ai 'iⁿyāⁿ na núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdī caaⁿ'maⁿ ntuuⁿ yā chi diiⁿ n'daataa 'cūū ní n'gaacú yā yeⁿē tá.

Judas Iscariote nca'a sa Jesús

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰Tuu'mi ní Judas Iscariote, 'áámá chéé 'iⁿyāⁿ naachi ndiichuuví discipulos, cheⁿe sá nanááⁿ chiiduú n'geete. Ní ngaⁿ'a sa táácā chi cuuvi ncaⁿā sa Jesús miiⁿ ná ta'a 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹¹Taachí 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, neené yeenú yā, ní caⁿ'a yā chi ca'a yā tuumí Judas miiⁿ cáávā chuū. Judas ní in'nuuⁿ sa dē'ē hora chi nca'a sa 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ Jesús miiⁿ.

Naachí che'e nguiniū yeⁿe Señor Jesús miiⁿ

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn.

13.21-30; I Co. 11.23-26)

¹²Ndaā nguuví vmnāáⁿ vmnaaⁿ yeⁿe 'viicu chi che'é yā pan chi nguéé levadura yeⁿē, 'viicu taachi n'giiⁿnúⁿ yā 'iiti cuūchí yeⁿe pascua miiⁿ. Ní discipulos yeⁿe Jesús miiⁿ ntiinguuneéⁿ yā Jesús: 'Tíí neⁿ'e di chí caⁿ'á nū in'nuúⁿ 'nū chi che'e nguiniū yú yeⁿe 'viicu pascua?

¹³Tuu'mi ní Jesús dicho'ó yā na 'uūví discipulos yeⁿe yā, ní caⁿ'a yā chii yā 'iⁿyāⁿ: Ndís'tii cueⁿé nī yáāⁿ Jerusalén. Miiⁿ ní ndaacaⁿ nī 'áámá sáⁿā chí ndéé sa 'áámá 'cuuti cuéé nuūⁿnīⁿ. Can'dáa nī saⁿā. ¹⁴Naachí ndaa sa va'ai miiⁿ, ní cuuví nī sáⁿā chi yeⁿē va'ai miiⁿ: Maestro yeⁿe yú ngaⁿ'a yā 'tíicā: 'Tii canéé cuarto naachi che'e nguiniū yeⁿe pascua

ndúúcū discipulos yeⁿé? ¹⁵Tuu'mi ní chíⁿ'i yā 'áámá cuarto ch'ēete ná ndiichi ndii 'úúví piso miiⁿ chí 'áá véé yaāⁿ. Miiⁿ ní in'nuúⁿ nī chí che'e yú.

¹⁶Discipulos cueⁿe yā ní ndaa yā ná yáāⁿ Jerusalén miiⁿ ní ndaāca yā tanducuéⁿē tan'duucā chi Jesús ngaⁿ'a yā. Ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ in'nuúⁿ yā chí che'e nguiniū yā yeⁿe 'viicu yeⁿe pascua miiⁿ.

¹⁷Taachí 'āā chiī chiinū míⁿ ndaā Jesús ndúúcū ndiichuuví discipulos yeⁿe yā. ¹⁸Taachí veteé yā na mesa miiⁿ chí che'e yā Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngí ndís'tii, chí 'áámá chéé ndís'tii chí nge'é nī nduucú diiⁿ nī entregar 'úú.

¹⁹Tuu'mi ní discipulos ní s'nee ndaachi núúⁿ yā ní tuca'a yā tiinguuneeⁿ yā Jesús ca'áámá ca'áámá yā: 'Áá 'úú? Ní táámá yā ngaⁿ'a ntúuⁿ yā: 'Áá 'úú rá?

²⁰Jesús nan'gueecútaⁿ a yā: 'Áámá chēe naachi ndiichuúví chí di'caāndā yā pan yeⁿé yā na cúú 'cūū nduucú caⁿ'á yā diiⁿ yā 'tíicā. ²¹Cuaacu, chí Saⁿā chí Daiya Dendyuūs caⁿ'a sa 'cuenú sa cuuvi tan'dúúcā chí ngaⁿ'a yeⁿé yā naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs. Dē'e chúúcā ya'ai yeⁿe saⁿā chí nca'a sa 'úú chí Saⁿā chí Daiya Ndyuūs. N'dáácā ca yeⁿē sa ndúúti chí nguēe ch'iindiyaāⁿ sa.

²²Taachí veteé yā nge'e yā, tuu'mi ní Jesús sta'á yā pan, ní nca'a yā gracias Ndyuūs cáávā pan miiⁿ. Ní n'deé yā pan ní ca'a yā discipulos. Ní caⁿ'a yā: Che'é nī pan caati tan'dúúcā cuerpo yeⁿé 'tíicā.

²³Ní Jesús sta'á yā taza ndúúcū nuūⁿnīⁿ yeⁿe uvas. Ní taachi

nca'a yā gracias Ndyuūs, ca'a yā discípulos yeⁿé yā. Ní caⁿ'a yā. Nducyaaca ndís'tiī cu'ú nī nuūⁿnīⁿ uvas yeⁿe taza 'cūū. ²⁴Ní caⁿ'a yā chii yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Nuūⁿnīⁿ uvas miiⁿ tan'dúúca yuūⁿ yeⁿé, ní yeⁿe 'áámá compromiso chi ngai yeⁿé. Yuūⁿ yeⁿé chí cungeeⁿ ní cáávā 'yaaⁿ n'dái 'iⁿ'yāⁿ. ²⁵Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíí ndís'tiī, chí 'āā ntéé cu'ú nuūⁿnīⁿ yeⁿe uvas na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndíí nguuví chi cu'ú naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

Jesús ngaⁿ'a yā chi Pedro ní caaⁿ'maⁿ sa chi nguée in'diichi sa Jesús

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶Taachí ch'iinu chiita yā himno, chi canción yeⁿe Ndyuūs nan'dáa yā va'āi ní cueⁿé yā na yiicū chi nguuví Olivos. ²⁷Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: Nducyaaca ndís'tiī cuuví 'cuinaáⁿ nī yeⁿé 'úú maaⁿnguínū caati ngaⁿ'a naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs 'túúca: 'Nuūcá'ai yā 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā chi idiīⁿ sa cuidado 'iiti cuūchí ní 'iiti cuūchí s'eeⁿ ní caⁿ'á 'muuⁿ caⁿ'á miiⁿ ti. ²⁸Taachí 'úú nduuchí yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā, caⁿ'á vmnaaⁿ yeⁿé ndís'tiī na yáⁿ'āa Galilea.

²⁹Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa 'iⁿ'yāⁿ: 'Áará chí nducyaaca yā cuuví 'cuinaáⁿ yā, 'úú ní nguée cuuví 'cuinaáⁿ.

³⁰Tuu'mi ní Jesús ní caⁿ'a yā chiya Pedro: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíí dii chi maaⁿnguuiinu taachi 'āā cuéeⁿ 'cuaī tusáⁿ'ā 'uūví cuuví, 'iinū cuuví cueeⁿdíftu di ngaⁿ'a di yeⁿé 'úú chí nguée in'diichi di 'úú.

³¹Naati Pedro miiⁿ ní cheeⁿdiitū caⁿ'a sa: 'Áará chí 'cuūví ndúúcu nī, Maestro, nguéeⁿ ngaⁿ'á chi nguéeⁿ in'diichi N'dii. Ní nducyaaca discípulos ní 'tiicá ntúūⁿ caⁿ'a yā.

Jesús ngaⁿ'anguaⁿ'á yā na jardín chi nguuví Getsemaní

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³²Tuu'mi ní ndaá yā na 'áámá jardín chi nguuví Getsemaní, ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿe yā: 'Cuētéⁿ nī 'muuⁿ, neⁿe chí 'úú caⁿ'á caaⁿ'māⁿnguaⁿ'á.

³³Ní Jesús candée yā Pedro, ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan. Ní neené nadicádiinuⁿ Jesús ní nééné s'neeⁿ ndaachí yiinú yā. ³⁴Ní caⁿ'a yā chii yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Alma yeⁿé neené ndaachi yiinú chí ya'āi chí 'cuūví. 'Āā snéeⁿ núúⁿ nī 'muuⁿ, ní nguéeⁿ 'cuēeti yaadú nī.

³⁵Tuu'mi ní Jesús cueⁿe yā ta 'lííⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ, ní candiitín'dii yā na yáⁿ'āa ní caⁿ'anguaⁿ'á yā ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, ndúúti chí cuuví ní nguéeⁿ dííⁿ nī yeⁿe chí 'cuenú cuuví yeⁿe prueba 'cūū chí canéé chí cuuví hora chí cuchii. ³⁶Tuu'mi ní naachí caⁿ'anguaⁿ'á yā ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, n'diī cuuví dííⁿ nī tanducueⁿ'ē. Nadinguáⁿ'ai nī 'úú yeⁿe chí 'cuenú cuuví prueba 'cūū. Naati nguéeⁿ cuuví tan'dúúca chí 'úú neⁿ'é, naati tan'dúúca chí n'diī neⁿe nī.

³⁷Tuu'mi ní ndaa ntúuⁿ yā naachi snee discípulos yeⁿé yā, ní ndaāca yā discípulos chí stiyaadú yā. Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā Pedro miiⁿ: Díí Simón, ¿Áá cyaadu di? ¿Áá nguéeⁿ ichē di cánduuchi di mar 'áámá hora? ³⁸Ndís'tiī 'cuēeti

nduuchí nī ní caaⁿmaⁿngua^a ní ní nguée dííⁿ ní nuuⁿndi. Cuaacu níⁿnyúⁿ espíritu yeⁿe ní neⁿe díiⁿ n'daacáa, naati cuerpo yeⁿe ní ní 'āā duūvā.

³⁹Tuuⁿmi ní Jesús cueⁿe ntúuⁿ yā ní ngaⁿangua^a yā, ní caⁿa ntúuⁿ yā tan'dúúca chí caⁿa yā vmnaaⁿ. ⁴⁰Ní nguēcunée yā ndaa ntúuⁿ yā naachi snée discipulos, ní ndaaca ntúuⁿ yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ stiyaadú yā. Ní 'āā ntée ngii ichēe yā ndúúcu yaaⁿ ti nduutināaⁿ yā chí yaaⁿ náaⁿ yā. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée déenu yā chí n'guēcútaⁿa yā. ⁴¹Cueⁿe yā ndii chiiⁿ ndii 'ínú cuuvi, ní ngaⁿangua^a yā. Ní taachi ndaa yā naachi snee discipulos, caⁿa yā: Ndís'tií 'cuētiyaadú ní ní ntaavi'tuunúúⁿ nī. 'Āā tiiní cā. 'Āā ndaa hora chí 'iiⁿyāⁿ nca'a yā 'úú Saⁿā chí Daiya Dendyuūs na táā saⁿā s'eeⁿ chí dinuuⁿndi. ⁴²Nducueeⁿ ndís'tií ní cuⁿū yú. 'Āā cuchii níiⁿnuúⁿ saⁿā chí nca'a 'úú.

Chiichí yā Jesús ní candée yā 'iiⁿyāⁿ preso

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³Naaⁿ chí Jesús indée yā ndaa Judas chí saⁿā 'áámá yeⁿe ndiichuuví discipulos. Ní ndaa sa ndúúcu n'dee n'dái 'iiⁿyāⁿ ndúúcu machete 'uūví lados 'caāiⁿ ndúúcu yáⁿá. Chiiduú n'gēete ndúúcu maestros yeⁿe ley, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ ndiicúu chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū dichó'o yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁴⁴Judas miiⁿ chí nca'a sa Jesús 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, ní ca'a sa 'aama seña. Ní caⁿa sa 'túúca: 'iiⁿyāⁿ chí 'úú chí'neeⁿ cheendí, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chíí. Cuta^a ní 'iiⁿyāⁿ ní candée ní 'iiⁿyāⁿ ní din'daacá ní seguro 'iiⁿyāⁿ.

⁴⁵Taachí ndaa Judas nanááⁿ Jesús ní caⁿa sa: N'díí Maestro, Maestro. Ní 'neeⁿ cheendi sa 'iiⁿyāⁿ. ⁴⁶Tuuⁿmi ní sta'á yā Jesús ní candée yā preso 'iiⁿyāⁿ. ⁴⁷Naati 'áámá chéeⁿ 'iiⁿyāⁿ chí snée miiⁿ itun'daa yā machete chí 'uūví lados 'caāiⁿ yeⁿe yā ní 'nuucáai yā mozo yeⁿe chiiduú ch'ēete ca ní chíica sa veēⁿ mozo miiⁿ. ⁴⁸Tuuⁿmi ní Jesús caⁿa yā chii yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Áá can'daa ndís'tií ndúúcu machete chí 'uūví lados 'caāiⁿ ndúúcu yáⁿá chí cuta^a ní 'úú tan'dúúca chí 'úú 'áámá duucu 'úú? ⁴⁹Nguuvi nguuví caneé na yáacū templo miiⁿ nguaaⁿ ndís'tií chí ngi'cueⁿ ní ndís'tií ní nguēe sta'á ní 'úú. Chūú canée chí cuuvi ní cuuvi cunnuū ca'ā naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs. ⁵⁰Tuuⁿmi ní nducyaaca discipulos s'neeⁿ yā Jesús miiⁿ dámaáⁿ yā ní cheenu yā.

Saⁿā 'díí chí cueⁿe ngéenū

⁵¹Naati 'áámá saⁿā 'dííⁿ ndaa sa ní cueⁿe sa ndúúcu 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ndēecu sa 'áámá n'dyáⁿā sámana. 'Áámá yā sta'á yā saⁿa 'díí miiⁿ.

⁵²Naati saⁿā 'dííⁿ miiⁿ ní s'neeⁿ sa sámana ní cueⁿe sa dácaa yuūcú sa.

Jesús nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿe chí n'gēete ca yeⁿe yaācū

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³Tuuⁿmi ní candée yā Jesús miiⁿ nanááⁿ chiiduú ch'ēete ca. Ní miiⁿ nduuvidaamá yā nducyaaca chiiduú n'gēetē ndúúcu 'iiⁿyāⁿ ndiicúu chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū ndúúcu maestros yeⁿe ley. ⁵⁴Pedro miiⁿ ní cueⁿe yāⁿai sa n'daa sa Jesús miiⁿ.

Ní ndaa sa ndii chuva'āi yeⁿ'e va'ai chiiduú ch'ēete ca ní ch'iindí sa ndúúcu policías ní in'taavi cuutú sa dáámá ndúúcu yā ti miiⁿ ní ngiichi yaⁿ'ā yeⁿ'é yā.

⁵⁵Chiiduú n'gēete ndúúcu nducyaaca yā chí nduvidaama in'nuúⁿ yā 'áámá prueba contra yeⁿ'e Jesús miiⁿ chí díiⁿ yā condenar Jesús chi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús; naati nguéé ndaaca yā. ⁵⁶Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā nduudu yaadi yeⁿ'e Jesús miiⁿ naati mar 'áámá yā nguéé dáámá ngaⁿ'a yā. ⁵⁷N'duuví yā ní ncueeⁿ yā ní caⁿ'a yā nduudu yaadi, ní caⁿ'a yā: ⁵⁸Nús'uu ní ch'iindiveéⁿ 'nū chí Jesús caⁿ'a yā 'túúcā: 'Úú ní nadituúví yáacu 'cūú chi saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ dí 'cūú din'dái sa. Ní chēeti 'iinū nguuví nadin'daí taama chi nguéé saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿ dí 'cūú din'dái sa.

⁵⁹Naati nguéé nduuvídáámá nduudu yā yeⁿ'e chí ngaⁿ'a yā.

⁶⁰Tuu'mi ní chiiduú ch'ēete ca chi ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e tanáⁿ'ā chiidūu, ndúcueeⁿ yā nguaaⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ: 'Áá nguéé de'ē vee nan'guēēcútaⁿ'a ní? 'De'ē chí ngaⁿ'á yā yeⁿ'e ní? 'De'ē ngaⁿ'a ní maánⁿ ní yeⁿ'e ní?

⁶¹Jesús míiⁿ 'āā ntéé caⁿ'a yā. Ní nguéé n'guéēcútaⁿ'a yā yeⁿ'e mar 'áámá. Chiiduú ch'ēete ca miiⁿ ntiinguunééⁿ ntúuⁿ yā Jesús, ní caⁿ'a yā: 'Áá dii Cristo, Daiya Dendyuūs chí n'dai taavi?

⁶²Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Tíicā 'úú. Ndís'tii ní caⁿ'a ní snaaⁿ ní Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs chí 'cuūndi sa lado yeⁿ'e honor yeⁿ'é Ndyuūs chí véé tanducuéⁿ'e poder yeⁿ'e yā. Ní ndaa sa nguaaⁿ meééⁿ yeⁿ'e nanguuvi.

⁶³Tuu'mi ní chiiduú ch'ēete ca chíin'cuūⁿ sa catecai sa, ní caⁿ'ā sa: 'De'ē ca díiⁿ yú testigos chí n'nuuⁿ yú? ⁶⁴Áā ch'iindiveéⁿ ní dendu'ū chí ngaⁿ'ā sa contra Ndyuūs. 'Ítáácā tuumicadíinuⁿ ní? Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chí condenado Jesús chí 'cuuví yā.

⁶⁵Tuu'mi ní n'duuví yā ní ca'a nee daíⁿ yā Jesús ní n'gaadí yā nduutináaⁿ yā ndúúcu tíinūⁿ. Ní policías ndúúcu tá'á yā ch'eⁿ'e yā naaⁿ Jesús. Ní caⁿ'a yā: Caaⁿ'maⁿ dí 'du'ū ch'eⁿ'e díi?

Pedro miiⁿ ní ngaⁿ'ā sa chí nguéé n'diichi sá Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-

62; Jn. 18.15-18, 25-29)

⁶⁶Pedro miiⁿ ní canee sa chuva'ai cuaaⁿ ndiiyā. Ní ndaa 'áámá n'daataá chí díiⁿ mandado yeⁿ'e chiiduú ch'ēete ca nanááⁿ Pedro miiⁿ. ⁶⁷Ní n'diichi tá chí in'taavi cúutū sa na yaⁿ'ā. Ní cānee táⁿ'ā miiⁿ ní ch'iinu tá Pedro. Tuu'mi ní caⁿ'a tá: Dii ntúūⁿ di canee dí ndúúcu Jesús yeⁿ'e yāaⁿ Nazaret.

⁶⁸Naati Pedro miiⁿ cheeⁿ'diitū sa, ní caⁿ'ā sa: 'Úú ní nguéé in'diichi 'iiⁿ'yāⁿ, ndíí nguéé deenú chí ngaⁿ'ā di. Ní can'dáa sa cuaaⁿ chuva'āi naachi indaa yā. Tuu'mi ní 'caí tusáⁿ'ā. ⁶⁹Táⁿ'ā chí idiiⁿ mandado miiⁿ ch'íinú ntúūⁿ ta sáⁿ'ā, ní caⁿ'a tá chíi tá 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā miiⁿ: Sáⁿ'a 'cūú 'áámá chéé saⁿ'ā chí cachiica ndúúcu Jesús.

⁷⁰Naati Pedro miiⁿ ní nngueēcunée sa cheeⁿ'dítu sa. Cuayiivi miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā miiⁿ ní caⁿ'a ntúūⁿ yā Pedro: Cuaacu chí dii ní dáámá chí

cachiica di ndúúcū Jesús ti dii ní yeⁿē yáⁿāa Galilea, ní nduudu yeⁿē di tan'dúúcā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ.

⁷¹Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní 'caa'va sa, ní cunncaā caⁿā sa. Ní 'cái sa “por Ndyuūs”: Nguéé n'diichí 'íⁿyāⁿ 'cúū.

⁷²Tuu'mi ní túsaⁿā miiⁿ 'cai ntúuⁿ tī ndii 'úúví cuuvi. Ní Pedro miiⁿ ní n'gaācu sa chi Jesús caⁿa yā chii yā saⁿā: 'Naaⁿ chi 'āā cuéé 'cuaī túsaⁿā 'uūví cuuvi, 'āā 'ínú cuuvi cheeⁿdiitu di chí ngaⁿa di chi nguéé n'diichi di 'úú. Taachi nadicádíínuuⁿ sa chuū, ní cheēcū sa.

Jesús nanááⁿ Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

15 Taachí chideēve, chiiduú n'geetē ní nduuvi daamá yā ndúúcū 'iⁿyāⁿ ndiicū chi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū, ndúúcū maestros yeⁿe ley, ndúúcū nducyaaca 'iⁿyāⁿ n'geete. Ní ndēē chiichí yā Jesús ní candēē yā 'iⁿyāⁿ nanááⁿ gobernador Pilato. ²Tuu'mi ní Pilato miiⁿ intiinguuneeⁿ yā Jesús: ¿Áá díí Rey yeⁿe 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chi judíos? Ní Jesús nan'guēcútaⁿa yā: N'dii ngaⁿa cuaacú nī ti 'tífcā. ³Chiiduú n'geete ní neenē n'deeē nááⁿ chi ngaⁿá yā contra yeⁿe Jesús naati Jesús nguéé nan'guēcútaⁿa yā yeⁿē mar 'áámá. ⁴Tuu'mi ní Pilato miiⁿ ní nan'guēcunée yā ntiinguunéeⁿ yā Jesús miiⁿ: ¿Áá nguéé deē vee nán'guēcútaⁿá nī? Cuin'dííchí nī yeⁿé tanducuéⁿē chí nguéé n'daacā ngaⁿá yā yeⁿē nī.

⁵Naati Jesús miiⁿ ní nguéé deē vee nan'guēcútaⁿá yā. Chífⁿ chí Pilato miiⁿ cheⁿe yiinú yā ní nguéé déénu yā deē nadicádíínuuⁿ yā.

Pilato caⁿa yā chi 'íⁿyāⁿ s'eeⁿ candēē yā Jesús chi 'caaⁿnúⁿ yā 'iⁿyāⁿ

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶Canéé 'áámá costumbre yeⁿe 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí n'dēechi yā 'áámá saⁿā chi canuuⁿ vácūū nguuví 'viicú yeⁿe pascua. 'Áámá saⁿā chi preso sa chi 'iⁿyāⁿ Israel neⁿe yā, 'tífcā canee chí diiⁿ Pilato miiⁿ. ⁷Ní canuuⁿ 'áámá saⁿā vácūū chí nguuví Barrabás ndúúcū ta n'duuví saⁿā chí 'niiⁿnuⁿ sa 'iⁿyāⁿ taachi 'āā diiⁿ caandá yā contra gobierno miiⁿ. ⁸Ní 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní ndaa yā nanááⁿ Pilato miiⁿ, ní chiica yā chi Pilato ní dííⁿ yā tan'dúúcā costumbre yeⁿe yā. ⁹Ní Pilato miiⁿ nan'guēcútaⁿa yā: ¿Áá neⁿe nī chí n'dēechí Rey yeⁿē 'iⁿyāⁿ Israel?

¹⁰Tí Pilato miiⁿ deenu yā chí chiiduú n'geete ncaⁿá yā Jesús miiⁿ cáávā vaadi ngueéé. ¹¹Naati chiiduú n'geete chinuú yā 'iⁿyāⁿ yeⁿe yááⁿ Jerusalén chí caaca yā Barrabás ti n'dáacā chí n'dēechi yā saⁿā chí nguuví Barrabás. ¹²Tuu'mi ní Pilato miiⁿ intiinguuneeⁿ yā: ¿Deé neⁿe nī chí dííⁿ ndúúcū 'iⁿyāⁿ chí ndís'tii ngaⁿa nī Rey yeⁿe 'iⁿyāⁿ Israel?

¹³'iⁿyāⁿ s'eeⁿ nan'guēcútaⁿa yā ní 'cai yiicú yā: Cu'nee'ngaⁿá nī 'iⁿyāⁿ.

¹⁴Pilato miiⁿ ní caⁿa yā chí yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿Deé chí nguéé n'daacā ndííⁿ sáⁿa 'cūū? Naati 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nan'guēcunée yā 'cai yā: Cu'nee'ngaⁿá nī 'iⁿyāⁿ.

¹⁵Tuu'mi ní Pilato miiⁿ chí nguéé neⁿe yā chí nduuví táaⁿ 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿé yā, n'dēechi sá Barrabás miiⁿ. Cuayiiⁿ ní caⁿa ntiiⁿnyuⁿ sa chi

'cueⁿé yā Jesús miiⁿ. Ch'iinu ch'eⁿé yā Jesús miiⁿ ní nca'a sa Jesús miiⁿ 'iiⁿyāⁿ chí cu'néeⁿnga'á yā.

¹⁶Tuu'mi ní soldados romanos candée sa Jesús vaacuyāāⁿ na cuarto yeⁿe palacio miiⁿ chí nguuví Pretorio, ní yaa'ví yā tanáⁿā soldados ní nduuvidaamá yā miiⁿ.

¹⁷Ní s'nuúⁿ yā catecai morado cu'áa Jesús miiⁿ. Ní s'nuúⁿ yā tiiⁿ Jesús miiⁿ 'áamá corona chi ndeenyú ndúúcū yaaⁿ. ¹⁸Tuu'mi ní tucá'a yā 'cai yā: Cunduuchi ní n'dii, Rey yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel.

¹⁹Ní ch'eⁿé yā tiiⁿ yā ndúúcū 'áamá taaⁿ nduu. Ní ca'a nee dáíⁿ yā Jesús ní nchiinti'yā yā nanáaⁿ yā, ní dííⁿ yā honrar 'iiⁿyāⁿ. ²⁰Ch'iinu ch'iiⁿnyuⁿneeⁿ yā yeⁿe Jesús 'tíica, ndiví yā catecai chi morada ní 'nuuⁿ 'nuūⁿ ntúuⁿ yā catecai maáⁿ yā. Cuayiivi tun'dáa yā Jesús ní s'neeⁿnga'á yā 'iiⁿyāⁿ.

S'nééⁿnga'á yā Jesús

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹'Áamá saⁿā yeⁿe yāⁿāa Cirene chi nguuví sa Simón, chí chiidá Alejandro ndúúcū Rufo, ndáa sa cheⁿe sa cuēti. Taachí cho'o sa cyúúni miiⁿ, soldados a fuerza di'cuítu yā saⁿā chí candē sa cruz yeⁿe Jesús miiⁿ.

²²Ní candē yā Jesús 'áamá lado yeⁿe yāāⁿ Jerusalén na lugar chi nguuví Gólgota chi neⁿe caaⁿmaⁿ nduudu yeⁿe yú, Lugar ní 'Iini Nga'ai Tiiⁿ. ²³Ní ca'á yā chí chí'i Jesús vino chí staⁿa yā ndúúcū yaātā yaāa chí nguuví mirra, naati Jesús nguéeⁿ chí'i yā. ²⁴Tuu'mi ní chí'neeⁿnga'á yā Jesús. Ní soldados ní tun'dáa yā suertes yeⁿé yā

ndúúcū na catecai Jesús miiⁿ, ní n'diichí yā cheē chí candē 'aama 'aama yā.

²⁵N'geecú nuuⁿ yeⁿe ngēetiyaⁿ miiⁿ taachí s'neeⁿnga'á yā 'iiⁿyāⁿ.

²⁶Ni s'neeⁿ yā 'áamá letrero na tiiⁿ cruz yeⁿe Jesús miiⁿ. Ní letra chí cánée nguūⁿ na tabla miiⁿ ní ngaⁿā yeⁿe nuūⁿndi yeⁿe yā. Ní cánée nguūⁿ chuū: Rey yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel. ²⁷Dáamá ndúúcū Jesús s'neeⁿnga'á yā 'uūví sáⁿā chí duucu. 'Áamá ní lado tá cuaacú yā táamá ní lado ta 'cueé yā. ²⁸Tíicā ní chí cuaacu naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs 'tíicā: Chídídúúché yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿe yā.

²⁹'Iiⁿyāⁿ chí ngo'ó yā nanáaⁿ cruz miiⁿ cunncaā ngaⁿa yā yeⁿe Jesús. Idi'nú'u yā tiiⁿ yā ní cunncaā n'dai cheendi yā ní ngaⁿa yā: Díí chí ndiitu'ví di yaācū ní nadacueéⁿ di cheēti 'iīnū nguuví, ³⁰nadanguáⁿāi maāⁿ di. Dii ní nch'eeⁿ di na cruz.

³¹Tiicā ntúūⁿ chiiduú n'geete ndúúcū maestros yeⁿe ley duuchineeⁿ yā Jesús. Ní ngaⁿa yā nguaaⁿ maāⁿ yā: 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ nadinguáⁿai yā táamá 'iiⁿyāⁿ naati maaⁿ ní nguéeⁿ ngí nadinguáⁿai yā maāⁿ yā 'iiⁿyāⁿ. ³²Ndúúti chí 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí Cristo miiⁿ snaaⁿ yú 'iiⁿyāⁿ nch'eeⁿ yā na cruz maaⁿ. Tuu'mi ní cu'téenu yú. Ní ndíí 'iiⁿyāⁿ chí ca'neeⁿnga'á yā daama ndúúcū Jesús miiⁿ ní cunncaā ngaⁿa yā yeⁿe yā.

Jesús ch'ii yā

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

³³Taachí chii maⁿa nguuví miiⁿ chí maāⁿ núúⁿmáⁿ íⁿyeeⁿdi ndii ná

n'geecu 'íínú chiinū. ³⁴Āā táánduū n'geecu 'iinu Jesús miiⁿ ní 'cai yiicú yā: Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (chí neⁿe caaⁿ'maⁿ nduudu yeⁿ'ē yū: N'díí Ndyuūs yeⁿ'ē, n'díí Ndyuūs yeⁿ'ē, ¿de'ē cuuvi chí s'neé nī maaⁿ 'úú dámaáⁿ?)

³⁵N'dúú'ví 'iiⁿ'yāⁿ chí snee yā miiⁿ ní ch'iindiveéⁿ yā ní caⁿ'a yā: 'Caandiveéⁿ nī, n'gai yā yeⁿ'e profeta Elías miiⁿ.

³⁶Ní ndaā 'áámá soldado ngeenu yā ní taachi chiitu 'áámá esponja yeⁿ'e vinagre s'neéⁿ yā esponja miiⁿ na 'áámá ndúú ní ca'a yā chí chí'i Jesús. Ní caⁿ'a yā: Āā canee rá yā. N'diichi yú nduuti chí 'áá chí profeta Elías miiⁿ ní nádich'eēⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ.

³⁷Tuu'mi ní Jesús 'cai yiicú yā ní chí'i. ³⁸Ní cortinas yeⁿ'e yaācū templo chíi 'uuvu taāⁿ, steēⁿ naavtáⁿā ndíí cuááⁿ 'niiⁿnúⁿ ndíí cuááⁿ ndiiyā. ³⁹Ní 'áámá saⁿ'ā romano chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē cien soldados chééndii sa nanááⁿ Jesús miiⁿ. Taachí n'diichi sa ní ch'iindiveēⁿ sa taacá 'cai Jesús ní taacá chíi yā, soldado miiⁿ ní caⁿ'a sa: Cuaacu níⁿnyúⁿ chí sáⁿ'a 'cūū ní Dáfyá Dendyuūs saⁿ'ā.

⁴⁰Snée ntúūⁿ n'duuvu n'daataá n'giinu yaⁿ'ai tá. Ní ndúúcū n'daata s'éeⁿ míⁿ canee ta María yeⁿ'e yáāⁿ Magdala, ndúúcū tá María chí chεεcuú José ndúúcū Jacobo chí nguuvu Menor, ndúúcū n'daataá chí nguuvu Salomé. ⁴¹N'daata s'éeⁿ ní can'dáa yā Jesús miiⁿ ní dichíí'vε yā Jesús taachi cachiicá yā yáⁿ'āa Galilea. Ní neené 'yaaⁿ ca n'daataá snée yā miiⁿ, n'daataá chí ngaⁿ'a yā daama ndúúcū Jesús miiⁿ na yáāⁿ Jerusalén.

Ch'iichí yā cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ
(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴²Taachí chiinū nguuvu miiⁿ chí viernes chí ch'iindiyaáⁿ yā cáāvā 'viicu pascua miiⁿ nguuvu chí cuuvi dεεve nguuvu chí ntaavi'tuunúúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ, ⁴³ndaā José yeⁿ'e yáāⁿ Arimatea. Saⁿ'ā miiⁿ ní saⁿ'a ch'εete yeⁿ'e Junta Ch'εete yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Ní cunee ngiinu sa nguuvu chí Ndyuūs ndaa yā ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. Ní ndúúcū valor ndaā sa nanááⁿ gobernador Pilato miiⁿ. Ní caⁿ'a sa Pilato miiⁿ chí nca'a yā cuerpo yeⁿ'e Jesús. ⁴⁴Pilato miiⁿ ní cueⁿ'e yiinú yā chí 'āā chíi Jesús miiⁿ ní yaa'vi yā saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e soldados chí cuchii sa nanááⁿ yā. Taachí ndaa sa ní 'licu tiinguuneeⁿ yā saⁿ'ā: ¿Áá cuaacu chí chíi Jesús? ⁴⁵Taachí soldado centurión miiⁿ ngaⁿ'a sa chí cuaacu, tuu'mi ní Pilato miiⁿ ca'a yā orden chí ca'a sa cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ José miiⁿ. ⁴⁶Cuayiivi ní José cái sa 'áámá sávana chí fina ní nadicheeⁿ sa cuerpo miiⁿ ní sta'a sa ní ch'εēcū sa cuerpo miiⁿ ná sávana miiⁿ. Ch'iinu maaⁿ ní s'nuūⁿ sa chεeti 'áámá yáinyāⁿ ní níⁿ'nuúⁿ canee 'áámá tuūu ch'εetε. Ní s'nuúⁿ yā tuūu ch'εete cheendi yáinyāⁿ miiⁿ. ⁴⁷Tá María Magdalena ndúúcū María chí chεεcuú José cueⁿ'ē yā ní n'diichi yā naachí ch'εēchi Jesús miiⁿ.

Jesús nduuchi yā yeⁿ'ē nguuaⁿ tináⁿ'ā
(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

16 Taachi chó'oo sábadu, nguuvu chí ntaavi'tuunúúⁿ yā, María yeⁿ'e yáāⁿ Magdala, ndúúcū María chí chεεcuú Jacobo,

ndúúcū n'daata chi Salomé cai yā perfumes chi cueendái yā vmnááⁿ yeⁿē cuerpo yeⁿē Jesús miiⁿ ní cueⁿe yā. ²Neené tyaaⁿ yeⁿē nguuví vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿē ndēēte chi domingo taachí can'dáá 'yáⁿā n'daatā s'eeⁿ ndaá yā na yáinyāⁿ miiⁿ. ³Ní ngāⁿa yā nguááⁿ maáⁿ yā: ¿Du'ū ndivíi tuūu yeⁿē yú taachí ndaā yú cheendi yáinyāⁿ?

⁴Taachí ndaa yā, tuu'mi ní n'diichi yā chi tuūu ch'etē n'dai miiⁿ 'āā ntéé canéé na lugar yeⁿē. ⁵Ní taachí ndaa yā ch'etē yáinyāⁿ, miiⁿ n'diichi yā 'áámá saⁿā 'dííⁿ vee sa lado tá cuaācú ní canúúⁿ sá catecai ch'éenūu sa ní cuéē. Ní n'daata s'eeⁿ dii'yā yā chíi. ⁶Sáⁿā miiⁿ ní caⁿā sa: Nguéé dii'yā nī cuuvi. Ndís'tii ní in'nuúⁿ nī cuerpo yeⁿe Jesús yeⁿe yáāⁿ Nazaret, 'iiⁿyāⁿ chí iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ca'nééⁿnga'a yā. Náátí 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní 'āā ndúúchí yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā ní nguéé yā 'muuⁿ. Cuin'diichí nī naachí canuúⁿ yā. ⁷Ndís'tii cuinaⁿā nī ní cuuvi nī discípulos yeⁿe yā, ndúúcū Pedro, chí Jesús miiⁿ ní caⁿā yā vmnááⁿ ndís'tii na yáⁿā Galilea. Mííⁿ snaáⁿ nī 'iiⁿyāⁿ tan'dúúca chí Jesús caⁿa yā chíi yā ndís'tii ndúúcū tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ.

⁸N'daata s'eeⁿ ní cunaⁿā yā ngeenu yā yeⁿe na yáinyāⁿ, ti neené cueⁿe yiinú yā ní yiinduuví yā. Nguéé de'ē vee caⁿā yā chíi yā mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ, ti 'va'á yā.

Jesús che'enaáⁿ yā yeⁿe ta María Magdalena

(Jn. 20.11-18)

⁹Taachí Jesús nduuchi yā chidēeve nguuví domingo chí nguuví vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe ndēēte

miiⁿ, vmnááⁿ vmnaaⁿ che'enaáⁿ yā nanááⁿ María Magdalena, n'daataá chí n'ndivíi yā ndēēchē espíritus yeⁿe yááⁿnguiniūuⁿ yeⁿē ta. ¹⁰Táⁿā miiⁿ ní caⁿa tá ní chíi tá 'iiⁿyāⁿ chí chíicá yā ndúúcū Jesús miiⁿ. Ní ngēecú 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí neené ndaachíi yiinu yā. ¹¹Ní taachí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā chí Jesús miiⁿ nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā ní chí táⁿā miiⁿ n'diichi tá Jesús, nguéé s'teenú yā.

Jesús che'enaáⁿ yā yeⁿē 'uūvi discípulos yeⁿe yā

(Lc. 24.13-35)

¹²Cho'ōo chúū, ní Jesús che'enaáⁿ yā yeⁿē 'uuví 'iiⁿyāⁿ chí cueⁿē yā na yúúní. Ní Jesús dííⁿ yā tan'dúúca chí nguē déenu yā yeⁿe chí chó'ōo. ¹³Ní cuayíivi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní cúnaⁿā yā ní caⁿa yā chíi yā tanáⁿā discípulos. 'Tiicá ntúūⁿ discípulos ní nguéé s'teenú yā.

Jesús idichó'o yā 'iiⁿyāⁿ apóstoles yeⁿe yā

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴Chii ch'íinū nguuví domingo miiⁿ, ní Jesús che'enaáⁿ yā yeⁿē ndu'ū ndiicháámá discípulos yeⁿe yā, taachi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ v'etē yā na mesa. Ní Jesús tuūvi iinú yā ndúúcū yā ti discípulos nguéé s'teenú yā ní ch'echi staava yeⁿē yā ti discípulos nguéé s'teenú yā 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa yā chí n'diichí yā Jesús chí 'āā nduuchí yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā. ¹⁵Ní caⁿa yā chíi yā discípulos: Cuéⁿe nī núúⁿmán nación yeⁿe íⁿyeeⁿdi ní caaⁿmán nī ndúúdu cuaacu yeⁿē chí nanguáⁿai yā nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ¹⁶'Iiⁿyāⁿ chí i'teenú yā ní ngēedínuúⁿniⁿ yā,

ní nanguaⁿai yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā. Naati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée i'téenu yā cuuví yā condenado. ¹⁷Níicú señales yeⁿe poder miiⁿ canée ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā 'úú. Ndúúcū chi duūchí tun'daá yā espíritus yeⁿe yáá'n'guiinūuⁿ yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ ní cuuví caⁿ'á yā táámá davaacu chí ngai. ¹⁸Ní nduuti chí cuta'á yā ndúúcū ta'a yā 'áámá cúú ní nguée de'ē daño diíⁿ tī ndúúcu yā. Ní nduuti chí cu'ú yā de'ē chí veneno miiⁿ nguée diíⁿ daño 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cun'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chí ngíitā ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nduūvā yēⁿe yā.

Jesús cundáa yā va'ai cheeti nguuvi
(Lc. 24.50-53)

¹⁹Ch'íínú caⁿ'a Señor Jesús ndúúdú 'cūū ndúúcū discípulos yēⁿe yā ní cundáa yā na va'ai cheeti nguuvi. Ní ch'iindí yā lado yeⁿe honor yeⁿe Ndyuūs. ²⁰Discípulos ní cueⁿe yā, ní caⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿe chí nanguaⁿai yā ndu'ū cuaaⁿ. Maaⁿ Señor Jesucristo ngiinnee yā discípulos 'íicú canee n'daācā ndúúdú yeⁿe yā cáāvā señales ndúúcū vaadī n'giinu chí diíⁿ yā. 'Tíicā chii.